

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ
НАУК УКРАЇНИ**

**ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА
БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ
В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

**КАЛЕНДАР
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
У ГАЛУЗІ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ
НА 2015 РІК**

Київ – 2014

УДК 37 (059.3)«2014»

ББК 74я25

К 17

Рекомендовано до друку Вченою радою Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

(протокол № 8 від 16 червня 2014 р.)

Упорядник

Л. І. Ніколюк,
науковий співробітник
ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського

Науковий редактор

П. І. Рогова, канд. іст. наук,
директор ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського

Відповідальна за випуск

Н. В. Лисиця,
завідувач відділу наукової
бібліографії ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського

Літературний редактор

Ю. В. Петік,
завідувач науково-редакційного
відділу ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського

Зміст

Від упорядника.....	4
I. ВИЗНАЧНІ ДАТИ РОКУ.....	8
Цього року виповнюється.....	8
Цього року відзначається.....	26
Ювілейні дати книжок видатного українського педагога В. О. Сухомлинського.....	34
II. ПЕРЕЛІК ВИЗНАЧНИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗА МІСЯЦЯМИ.....	35
Січень.....	35
Лютий.....	51
Березень.....	67
Квітень.....	83
Травень.....	97
Червень.....	115
Липень.....	124
Серпень.....	135
Вересень.....	148
Жовтень.....	163
Листопад.....	183
Грудень.....	199
III. НАУКОВЦІ НАПН УКРАЇНИ – ЮВІЛЯРИ 2015 РОКУ.....	212
Список скорочень.....	235
Іменний покажчик.....	238
Список використаної літератури.....	252

ВІД УПОРЯДНИКА

Головною метою діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) є інформаційне забезпечення інноваційного розвитку національної педагогічної науки, освіти й практики, впровадження досягнень педагогічної науки, передового досвіду в практику роботи навчальних закладів держави, а також підвищення професійного, духовного й культурного рівня науково-педагогічних кадрів, працівників освіти, учнівської молоді.

Інформаційна робота ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського здійснюється в різних напрямках, зокрема й шляхом створення вторинної інформації (інформаційних бюлетенів, тематичних списків із актуальних питань педагогіки та психології, галузевих тематичних і персональних бібліографічних посібників, книжкових виставок як у традиційній, так і в електронній формі тощо). Електронні ресурси різних видів із актуальних питань педагогіки й психології, до яких входить і вищезгадана вторинна продукція, доступні користувачам на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (<http://www.dnpb.gov.ua>), на якому представлено:

- *електронний каталог;*
- *бібліографічні списки до книжкових виставок, присвячених ювілейним датам у галузі педагогічної науки та освіти;*

- бібліографічні посібники ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з актуальних питань педагогіки й психології;

- інформаційно-бібліографічні ресурси **«Видатні педагоги України та світу», «Педагоги-новатори України», «Видатні бібліотекознавці, бібліографознавці, книгознавці та документознавці України та світу»;**

- бібліографічні ресурси, підготовлені освітянськими бібліотеками МОН України та НАПН України;

- галузева реферативна база даних;

- інформаційно-аналітична продукція;

- архів виконаних віртуальних бібліографічних довідок.

Серед вторинної продукції, що її готує колектив ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, чільне місце посідає **«Календар знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки»** (далі – Календар), мета якого – шляхом подання хронологічного переліку визначних дат із історії як світової, так і вітчизняної освіти, педагогіки, психології та філософії допомогти педагогічним і науково-педагогічним кадрам, студентам, бібліотекарям освітянських книгозбірень у плануванні роботи, отриманні компетентної інформації про ту чи іншу подію або особу.

Упорядковуючи Календар, укладачі врахували зміни, що відбулися в освіті України в процесі її реформування й модернізації, зокрема створення впродовж останніх років нових навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів України.

«Календар знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки на 2015 рік» має три розділи.

У першому розділі «*Визначні дати року*» ювілеї визначних подій і особистостей подано без точних дат (числа й місяця), які з тих чи інших причин не встановлено (незалежно від укладача). Окремо виділено ювілейні дати виходу друком книжок видатного українського педагога В. О. Сухомлинського (1918–1970), ім'я якого носить ДНПБ України з 2003 року.

Другий розділ «*Перелік визначних і пам'ятних дат за місяцями*» містить ювілейні дати народження видатних учених із різних галузей науки, письменників, літературознавців, бібліотекознавців; основні міжнародні, державні та церковні свята; ювілейні дати історичних громадсько-політичних подій.

У третьому розділі «*Науковці НАПН України – ювіляри 2015 року*», крім ювілейних дат провідних українських учених і науковців НАПН України, зазначено також ювілеї іноземних членів Академії – з Австрії, Греції, Канади, Німеччини, Польщі, Росії, США й інших країн.

У Календарі представлено відомості про 755 подій і визначних дат, із них 438 присвячено персоналіям (зокрема 90 – ювілярам НАПН України). Допоміжний апарат Календаря складається з іменного покажчика, списку скорочень і списку використаної літератури, який містить близько 50 джерел. Серед них: монографії, педагогічні енциклопедії та словники, довідники, календарі, періодичні видання тощо. Дати народження ювілярів-науковців НАПН України в іменному покажчику взято в квадратні дужки [].

Відгуки й пропозиції щодо видання надсилайте на адресу:

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
відділ наукової бібліографії

вул. М. Берлинського, 9
м. Київ-60
04060
тел.: 467-22-14
e-mail: dnpb.larisa_dnpb@ukr.net

I. ВИЗНАЧНІ ДАТИ РОКУ

◆ **2015** – оголошено Співдружністю Незалежних Держав (СНД) Роком ветеранів Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років.

Цього року виповнюється:

◆ **2655 років** від народження **Фалеса Мілетського** (640–548 до н.е.).

Давньогрецький учений-матеріаліст, філософ, один із найвидатніших еллінських мудреців, родоначальник грецької математики, перший грецький астроном, засновник філософської школи в Мілеті, в якій учений знайомив греків із геометрією й передавав їм знання, здобуті в Єгипті, автор праць із арифметики, геометрії (властивості трикутників, круга, визначення висот різних предметів, віддалі корабля від берега та ін.).

◆ **2475 років** від народження **Демокрита** (460–370 до н.е.).

Давньогрецький філософ-матеріаліст, учень Левкіппа, мандрівник країн Сходу, один із засновників атомістики – вчення про атоми та пустоту як першопочатки буття, про вічність атомів і перебування їх у нескінченному вихровому русі, у процесі якого породжується все суще, «нічого з нічого не виникає», автор книги «Великий діакосмос (світоустрій)».

◆ **2340 років** від народження **Евкліда** (бл. 325–265 до н.е.).

Старогрецький математик з Афін, учень Платона, засновник математичної школи в Александрії, автор праці «Начала» («Елементи»), в якій підсумовано

попередні досягнення грецької математики й створено фундамент для дальшого її розвитку, праць із оптики, конічних перерізів, астрономії, музики, педагогічної праці «Про хибні висновки» (у математиці); історичне значення «Начал» Евкліда полягає в тому, що це перший науковий твір, в якому зроблено спробу дати аксіоматичну побудову геометрії.

◆ **1970 років** від народження **Плутарха** (45–127).

Давньогрецький письменник, історик, філософ, учений енциклопедичних знань, прихильник платонізму (вчення про об'єктивний ідеалізм), автор твору «Паралельні життєписи» (біографії видатних греків і римлян) та збірки філософських творів «Моралії».

◆ **1915 років** від народження **Клавдія Птолемея** (бл. 100–178).

Давньогрецький учений із різних галузей знань: географії, фізики, математики, автор трактату «Велика математична побудова астрономії» («Альмагест»), укладач таблиці синусів для обчислення сторін трикутників, автор книги про три виміри тіл – прообраз сучасної координатної системи, «Посібника з географії», в якому систематизовано географічні знання того часу.

◆ **1200 років** від народження **Мефодія** (бл. 815–885).

Слов'янський просвітител, проповідник православ'я, правитель однієї зі слов'яно-болгарських областей Візантії, ігумен монастиря Поліхрон у Малій Азії, архієпископ Моравії; спільно із молодшим братом Кирилом (827–869) відкривали школи при церквах, переклали слов'янською мовою грецькі церковні книги,

своєю діяльністю заклали основи оригінальної слов'янської писемності й літератури.

◆ **1125 років** від народження рівноапостольної **Ольги** (бл. 890, за ін. даними бл. 910–969).

Велика княгиня київська, видатна державна діячка, із діяльністю якої пов'язаний новий етап у розвитку давньоруської державності, правителька Київської Русі, дружина князя Ігоря, православна свята Руської церкви.

◆ **1035 років** від народження **Ібн Сіни** (латиніз. Авіценна, 980–1037).

Філософ, природознавець, лікар, математик, поет таджицького народу, народів Середньої Азії та Ірану, представник східного аристотелізму, прихильник ідей нерозривного зв'язку матерії та руху, єдності логічного мислення й досвіду, автор праць «Канони медицини», «Книга зцілення», «Настанови й зауваги» (виклад філософських засад вчення), «Поділ теоретичних наук» та ін.

◆ **960 років** від народження **Нестора** (бл. 1055–бл. 1113).

Давньоруський письменник-агіограф, літописець, чернець Києво-Печерського монастиря, основоположник давньоруської історіографії, перший вітчизняний історик і мислитель Європейського Середньовіччя, автор церковно-історичних творів: «Житіє Феодосія, ігумена Печерського», «Житія Бориса і Гліба», літопису «Повісті временних літ» та ін.

◆ **885 років** від народження **Кирила Туровського** (1130–1182).

Єпископ, церковний письменник і проповідник, мислитель, культурно-освітній і церковно-політичний діяч Київської Русі, творчість якого є одним із найвищих досягнень релігійно-філософської думки XII ст.; видатний майстер поетичного й ораторського мистецтва, автор ораторської прози, повчань, послань, притч, канонів, зокрема «Притчі про душу та про тіло (сліпця і хромця)», «Сказання про чернецький чин», «Слова» (8 слів-проповідей) та ін., що збереглися до наших днів; є припущення, що саме йому належить авторство «Слова о полку Ігоревім».

◆ **790 років** від народження **Томи Аквінського** (1225–1274).

Італійський філософ і теолог Середньовіччя, монах-домініканець, систематизатор схоластики на основі християнського аристотелізму, засновник універсальної філософсько-теологічної системи – томізму (сформулював п'ять доказів існування Бога), автор праць «Про буття і сутність», «Про істину», «Сума теології», «Про вічність світу» та ін.

◆ **685 років** від народження **Кипріяна** (бл. 1330–1406).

Болгарський, український і російський письменник-богослов, перекладач, переписувач книг, церковний і культурний діяч, представник агіографічної прози другої половини XIV – початку XV ст., митрополит Київський і Литовський, пізніше – всієї Русі, реформатор слов'янської писемності, ініціатор відбудови занедбаной на той час Софії Київської, автор творів «Житіє митрополита Петра», «Повість про Михаїла-Митяя», послань, листів, канонів і молитов.

◆ **565 років** від народження **Юрія Дрогобича** (справж. – Котермак; бл. 1450–1494).

Український мислитель-гуманіст, астроном, астролог, медик і педагог, учений зі світовим ім'ям, один із найвідоміших лікарів Польщі (отримав титул королівського лікаря); ректор Болонського університету медицини й вільних мистецтв, викладач астрономії та медицини Краківського університету, де його учнем був Миколай Коперник; видавець перших кириличних книжок слов'янською мовою, автор віршованих промов (писаних латиною); віршів, що є своєрідним маніфестом завдань науки, освіти й літератури; трактатів про затемнення Сонця й Місяця, взаємини небесного та земного світів, зокрема знаменитої книги «Прогностична оцінка поточного 1483 року» – першої друкованої книжки українського автора, в якій викладено наукові знання з філософії, астрономії, метеорології, географії.

◆ **545 років** від народження **Максима Грека** (справж. – Михаїл Триволіс; 1470–1556).

Російський письменник і публіцист, філософ і просвітитель, чернець, перекладач церковнослов'янською мовою церковних книг, творів Василя Великого, Григорія Богослова, Іоана Златоуста, коментарів до Псалтиря, автор посібників із граматики, ономастики, слів, послань, алегоричного твору «Слово, пространно излагающе...» тощо.

◆ **545 років** від народження **Павла Русина** (бл. 1470–1517).

Український і польський культурно-освітній діяч, філософ, магістр вільних мистецтв, видавець, один із перших українських поетів-гуманістів, засновник власної

поетичної школи, професор Краківського університету, автор духовної поезії, панегірично-злободенних творів, віршів морально-дидактичного спрямування.

◆ **535 років** від народження **Фернана Магеллана** (бл. 1480–1521).

Португальський мореплавець, організатор першої навколосвітньої подорожі, яка довела наявність єдиного Світового океану й була одним із доказів кулястості Землі.

◆ **505 років** від народження **Івана Федорова** (справж. – Москвитин; бл. 1510–1583).

Український і російський друкар, філолог та освітній діяч, засновник книгодрукування в Україні й Росії та розвитку книжкової гравюри в Україні, організатор друкарень у Москві, Львові, Острозі, Дермані, видавець перших друкованих книг: «Апостола», «Часовника» (навчальна книга), «Псалтиря», «Азбуки» («Букваря»), Острозької Біблії, «Хронології» (стислий виклад давньої історії) тощо.

◆ **475 років** від народження **Франсуа Вієта** (1540–1603).

Французький математик, «батько алгебри», за професією юрист, творець загального способу розв'язування рівнянь 2, 3 і 4-го степенів, залежності між коренями й коефіцієнтами рівнянь (т. з. формули Вієта), розв'язання задачі про визначення всіх елементів трикутника за трьома даними, уперше розклав $2/\pi$ у нескінченний добуток.

◆ **465 років** від народження **Івана Вишенського** (бл. 1550 – бл. 1621).

Український філософ і просвітитель, письменник-полеміст, критик і сатирик, прихильник старослов'янської мови як мови православної релігії, книжної мови предків, а також шанувальник «простої» староукраїнської народної мови; представник містико-аскетичного напрямку в українській філософській думці, діяльність якого пов'язана з Острозьким літературно-науковим гуртком та Львівським братством, автор творів, у яких виступав проти польсько-католицької реакції, уніатства на захист православ'я, зокрема таких праць: «Книжка», «Краткословный ответ Петру Скарге», «Послание Домникии», «Послание львовскому братству», «Позорище мысленное», «Книга про священство» та ін., які вплинули на розвиток жанру сатири в українській літературі.

◆ **455 років** від народження **Памво Беринди** (бл. 1560–1632).

Український мовознавець-лексикограф, письменник і педагог, мислитель та перекладач, редактор, друкар і гравер, викладач Львівської й Київської братських шкіл, один із видатних діячів ученого гуртка друкарні Києво-Печерської лаври, архітипограф (завідувач) Києво-Печерської друкарні, укладач і видавець тлумачного словника «Лексикон славеноросский и имен толкование», в якому значна частина слів пов'язана з питаннями виховання, освіти й навчання дітей; призначений для «спудеїв», словник був посібником і для самостійного читання книг, а також відіграв вагомий роль у розвитку української, російської, білоруської, польської та румунської лексикографії; автор збірки віршів «На

Рожество Господа Бога ...», передмов до «Номо канона» і «Анфологіона», післямови до «Тріодіона».

◆ **445 років** від народження **Стефана Івановича Зизанія** (справж. – Кукіль; бл. 1570–1621).

Український і білоруський релігійний та культурно-освітній діяч, письменник-полеміст, мислитель, педагог-просвітитель, слов'янський гуманіст, один із ідеологів суспільно-політичної діяльності братств, учитель і проповідник Львівського й Віленського братств (у проповідях засуджував єзуїтів і православних владик, схильних до унії, за що його було засуджено й відлучено від церкви); старший брат Лаврентія Зизанія, автор трактату «Изложеніє о православной вірі», полемічних творів «Катехізіс», «О знаменіи Крестном», «Казаньє святого Кирилла ...» та ін.

◆ **440 років** від народження **Єлизавети (Галшки) Василівни Гулевичівни** (1575, ін. 1577–1642).

Острозька княгиня, меценатка, культурна діячка, одна із засновниць Київського братства, монастиря й школи при ньому – предтечі Києво-Могилянської академії (15 жовтня 1615 р. підписала дарчу (заповіт), за якою свою садибу із землею в Києві на Подолі відписала для заснування монастиря та школи для дітей «народу руського православного»), активна діячка Луцького братства.

◆ **430 років** від народження **Захарії Копистенського** (бл. 1585–1627).

Український просвітитель, письменник-полеміст, перекладач, видавець, редактор, громадсько-культурний і церковний діяч, прихильник демократизації церкви в

питаннях управління; один із засновників Київської братської школи, архімандрит Києво-Печерської лаври, засновник «шпиталю для малоімущих», сприяв розвиткові книгодрукування; автор теологічної морально-дидактичної праці «Часослов», антипротестантської «Книги про віру єдину», трактату «Палінодія, або Книга оборони ...» («Пісня у відповідь ворогові») – праці про необхідність розвитку науки, культури, освіти й писемності серед найширших мас українського народу, передмов до перекладів із грецької мови тлумачень «Апокаліпсиса», «Акафіста Богородиці», «Тріоді пісної».

◆ **420 років** від народження **Богдана (Зіновія) Михайловича Хмельницького** (бл. 1595–1657).

Гетьман України, державний діяч і полководець, дипломат, творець Української козацької держави, організатор українського війська, учасник народних повстань 1637–38 рр. та походів проти турків, військовий писар реєстрового козацького війська, чигиринський сотник, керівник Національно-визвольної війни українського народу 1648–54 рр., творець рішень Переяславської Ради (1654) – конфедеративного союзу України з Росією, що показав гетьмана реалістичним і твердо мислячим політиком.

◆ **415 років** від народження **Гійома Левассера де Боплана** (1600–1673).

Французький військовий інженер, картограф, архітектор, науковий діяч у галузі географії, астрономії, учасник відбудови Кодака, реконструкцій фортець та укріплень у Барі, Бродах, Кременчуці та ін. (майже 17 років перебував в Україні), засновник нових міст і слобід в українських степах, творець першої оглядової

карти України, Генеральної та Спеціальної карт українських земель, карти Дніпра, автор праці «Опис України, кількох провінцій королівства Польського, що тягнуться від кордонів Московії до границь Трансільванії, разом з їхніми звичаями, способом життя й ведення воєн» (1651), яка неодноразово перевидавалась і перекладалась англійською та німецькою мовами.

♦ **415 років** від народження **Інокентія Гізеля** (бл. 1600–1683).

Український (німецького походження) учений, педагог, письменник, історик, видавець, культурно-освітній діяч, талановитий полеміст, учасник дипломатичних переговорів із Московією 1654 р., ректор Києво-Могилянського колегіуму, архімандрит Києво-Печерської лаври й управитель Лаврської друкарні, автор філософських курсів «Діалектика і логіка», «Твір про всю філософію», дидактичного твору «Мир з богом людини» – посібника для духовенства, видавець «Синописа ...» – першого систематизованого посібника з вітчизняної історії, «Києво-Печерського патерика», «Букваря», навчальних посібників для вивчення польської та латинської мов.

♦ **415 років** від народження **Стефана Адама Косова** (у чернецтві Сильвестр; бл. 1600–1657).

Український церковний діяч (виходець із білоруської православної сім'ї), педагог, письменник, філософ, викладач Віленської та Львівської братських шкіл, префект і викладач риторики й філософії Київського колегіуму, єпископ Мстиславський і Могильовський, наступник Петра Могили – митрополита Київського, непримиренного противника союзу України з Росією,

підпорядкування Київської митрополії Московському патріархатові, автор творів просвітницького напрямку «Екзегезис ...» (про зміст освіти й навчання), «Патерик, або Житіє святих печерських», богословського твору «Дидакалія ...», а також низки полемічних і публіцистичних праць, віршів, листів, грамот, універсалів тощо.

◆ **395 років** від народження **Луки (Лазаря) Барановича** (1620–1693).

Український просвітник, поет, видавець, церковний, культурно-освітній та громадський діяч, організатор шкіл, викладач піітики та риторики, професор філософії й богослов'я, ректор Києво-Могилянської колегії, єпископ, пізніше архієпископ Чернігівський, керівник гуртка вчених і письменників «Чернігівські Афіни», автор «Слів», панегіриків, полемічних трактатів українською, польською та латинською мовами, зокрема збірок проповідей «Меч духовний», «Труби словес проповідних», збірки віршів «Аполлонова лютня», трактату «Нова міра старої віри» тощо.

◆ **395 років** від народження **Іоанікія Галятовського** (бл. 1620–1688).

Український педагог, просвітник, письменник-полеміст, публіцист, церковний і громадський діяч, професор риторики й ректор Києво-Могилянського колегіуму, архімандрит Єлецького монастиря в Чернігові, соратник й однодумець освітнього та церковного діяча Лазаря Барановича (1620–1693), автор творів навчального характеру для педагогів та учнів, зокрема таких праць: «Ключ разуменія» – посібник з риторики, «Наука, або Спосіб зложеня казаня» та «Небо новое ...» – методичні

посібники для вчителів і проповідників, в яких розглядалося питання побудови виступу, вибору теми, стилю мовлення тощо; творець теолого-публіцистичних трактатів польською мовою «Лебідь» та «Алькоран», українською – «Розмова Білоцерківська», «Стара церква», «Фундаменти», що спрямовані проти католицизму та унії, іудаїзму; діяльність просвітителя сприяла дальшому розвиткові освіти й педагогічної думки в Україні.

♦ **390 років** від народження **Марусі Чурай** (справж. – Марія Гордіївна Чурай, Чураївна; 1625–1653).

Легендарна українська народна піснярка, поетеса та композитор, творець українських пісень «Ой, не ходи, Грицю», «Засвіт встали козаченьки», «Віють вітри, віють буйні», «На городі верба рясна», «В кінці греблі шумлять верби» та ін., понад 20 пісень. Про Чураївну склали балади, писали драматичні твори, історичні повісті, зокрема за мотивами пісень поетеси написали твори О. Кобилянська, І. Микитенко, С. Васильченко, Ліна Костенко та інші письменники.

♦ **355 років** від народження **Даніеля Дефо** (бл. 1660–1731).

Англійський письменник і публіцист, один із основоположників англійського та європейського реалістичного роману епохи Просвітництва, автор статей, віршованої сатири, пригодницьких романів «Молль Флендерс», «Роксана», «Капітан Сінглтон» та славнозвісного роману «Життя й незвичайні та дивовижні пригоди Робінзона Крузо».

♦ **345 років** від народження **Самійла Васильовича Величка** (1670–1728).

Історик українського козацтва, письменник, представник риторично-фактографічної течії у вітчизняній історіографії, військовий канцелярист Генеральної військової канцелярії, автор фундаментального історичного трактату, присвяченого подіям української історії «Летопись событий в Юго-Западной России в XVII-м веке» (у 4 т.) – видатної пам'ятки мемуарно-історичної прози I-ї третини XVIII ст.

◆ **300 років** від народження **Етьєна Боно де Кондильяка** (1715–1780).

Французький філософ-просвітник, психолог, енциклопедист, член Французької академії, послідовник Дж. Локка (1632–1704), одного з основоположників асоціативної психології (у навчанні головним вважав навчити учнів правильно мислити, тобто міркувати, говорити, писати), автор творів «Трактат про відчуття», «Логіка», «Нариси про походження людського розуміння», «Мова числень», посібника «Курс занять по навчанню ...» (у 13 т.).

◆ **290 років** від народження **Ігнатія Максимовича** (1725–1793).

Український поет, церковний й освітній діяч, викладач граматики, поезики, риторики та філософії Київської академії, ігумена Нехворощанського Успенського монастиря, настоятель Єлецького монастиря в Чернігові, ректор Чернігівської семінарії, автор написаної в силаботонічній системі віршування «Оди на перший день травня 1761 р.», в якій змальовує один із моментів шкільного життя.

♦ **290 років** від народження **Григорія Андрійовича Полетики** (1725–1784).

Український історик, письменник, педагог, громадський, культурний і політичний діяч, перекладач із латинської й німецької мов Петербурзької академії наук, головний інспектор шляхетного корпусу; український історик О. М. Лазаревський (1834–1902) вважав його й сина Василя Полетику авторами «Історії Русів».

♦ **250 років** від народження **Василя Степановича Сопікова** (1765–1818).

Російський бібліограф, книгознавець, автор бібліографічної праці «Опыт российской библиографии» (в 5-ти частинах), у якій подано інформацію про російські книги і журнали від початку слов'янського книгодрукування до 1818 року.

♦ **245 років** від народження **Івана Семеновича Орлая** (1770–1829).

Український учений-лікар, педагог-практик, організатор освіти (родом із Хуста, Закарпатської області), доктор медицини й хірургії Дерптського університету, доктор філософії та магістр словесних наук Кенігсберзького університету, учений секретар Державної медичної колегії в Петербурзі, почесний член Російської Імператорської академії наук, учасник Вітчизняної війни 1812 р., директор Ніжинської гімназії вищих наук, директор Рішельєвського ліцею в Одесі (при ньому було вдосконалено навчальні програми, розроблено новий проект статуту, засновано педагогічне відділення, ліквідовано стану диференціацію учнів тощо), автор статей із питань розвитку освіти «Думка Орлая про перетворення училищ в Росії», «Про

необхідність навчатися переважно рідній мові і щось про навчання мовам іноземним», історичного твору «Історія про Карпато-Росів», який посів почесне місце в історії вітчизняної освіти й науки.

◆ **235 років** від народження **Василя Трохимовича Наріжного** (1780–1825).

Український і російський письменник, етнограф, автор поезій, присвячених давньоруській історії, збірки повістей «Словенські вечори», романів із життя України, її історії й культури, зокрема таких: «Арістіон», «Бурсак», «Два Івани», «Гаркуша».

◆ **220 років** від народження **Пьотра Берона** (1795–1871).

Болгарський просвітитель, письменник і педагог, автор праць із фізики, математики, хімії, астрономії, творець першого світського букваря, прихильник белл-ланкастерської системи взаємного й звукового методу навчання, розвитку жіночої освіти, засновник шкіл у багатьох містах країни.

◆ **220 років** від народження **Івана Озаркевича** (1795–1854).

Український письменник, культурно-освітній і церковний діяч Галичини, автор поетичних і драматичних творів (писав «язичієм»), перероблених п'єс «Наталка-Полтавка», «Москаль-чарівник», «Сватання на Гончарівці» та ін. для аматорського театру в Коломиї.

◆ **180 років** від народження **Петра Савича Єфименка** (1835–1908).

Український та російський етнограф, фольклорист, бібліограф, один із організаторів революційно-

демократичного таємного гуртка в Харкові (за революційну діяльність відбув 10 років заслання), укладач і редактор «Харьковского календаря» та літературно-наукового додатку до нього «Харьковский сборник», «Бібліографічного покажчика праць П. П. Чубинського», автор книг «Пам'ятки української народної словесності», «Збірник малоросійських заклятъ».

◆ **180 років** від народження **Каленика Васильовича Шейковського** (1835–1903).

Український філолог, народознавець, видавець, викладач прогімназій Мензелінська (тепер Татарстан, РФ), збирач і дослідник українського фольклору, один із організаторів недільних шкіл, автор букваря українською мовою, перекладу «Слова о полку Ігоревім», укладач словника української мови, видавець підручника «Домашня наука», який безкоштовно одержали школи й бібліотеки університетів.

◆ **175 років** від народження **Омеляна Йосиповича Партицького** (1840–1895).

Український мовознавець, етнограф, історик, педагог, учитель української й класичних мов у гімназіях Львова, Тернополя, Чернівців; професор і викладач української мови Учительської семінарії Львова; засновник і редактор «Газети шкільної» та журналу «Зоря», один із ідеологів партії «народовців», засновник й один із керівників Львівської «Просвіти», автор статей із проблем українського мовознавства, першого німецько-українського словника, укладач підручників української мови для школи, зокрема «Граматики руської для вжитку в школах людових».

◆ **170 років** від народження **Омеляна Михайловича Савицького** (1845–1921).

Український педагог, викладач математики й фізики в гімназіях Львова й Тернополя, автор перших у Галичині написаних живою українською мовою підручників із математики й фізики для середніх шкіл та гімназій, зокрема таких: «Арифметика й алгебра», «Геометрія», «Наука геометрії», «Підручник з фізики» та ін., творець української фізико-математичної термінології.

◆ **140 років** від народження **Степана Андрійовича Ананьїна** (1875, ін. 1874–1942).

Український педагог і психолог, фахівець із теорії виховання, зокрема трудового й естетичного, порівняльної педагогіки та педології, професор і викладач курсу дитячої й педагогічної психології Київського університету, декан факультету професійної освіти Київського інституту народної освіти (КІНО), ініціатор відкриття й керівник педагогічного факультету Київської консерваторії, організатор семінару з педології при КІНО, реформатор класно-урочної системи навчання загальної середньої та вищої шкіл, упорядник педагогічного словника-довідника, автор наукових праць «Нарис з педагогіки середньої школи», «Інтерес у вченні сучасної психології та педагогіки» (аналіз зарубіжних концепцій), «Педологія», «Естетичне виховання», «Трудове виховання. Його минуле і сучасне», «Історія педагогічних течій».

◆ **140 років** від народження **Івана Омелянновича Вороньківського** (справж. – Коновал; 1875–1925).

Український письменник, учитель сільської школи на Чернігівщині, коректор і секретар «Земского сборника

Черниговской губернии», учасник діяльності Чернігівської губернської вченої архівної комісії, член чернігівської «Просвіти», автор творів про вчителів, поетичних збірок «Зіронька», «Вірші», п'єси «Без допомоги» тощо.

◆ **130 років** від народження **Юліана Балицького** (1885–1916).

Український культурно-освітній діяч Галичини, пропагандист освітньої справи, організатор протиалкогольного руху, редактор видань товариства «Просвіта» (м. Львів), що несли українське слово в бібліотеки, школи, на курси неписьменних й курси вищої освіти, ювілейні свята українських письменників і вчених тощо.

◆ **130 років** від народження **Антоніни Іванівни Гендрихівської** (1885).

Український педагог, учитель початкових міських шкіл Харкова, завідувач школи для розумово відсталих дітей, інструктор дошкільних установ, ініціатор створення дитячих майданчиків, прихильник політехнізації виховання, секретар Харківського педагогічного товариства, науковий співробітник, професор УНДПУ; завідувач кафедри соціального виховання ХІНО, заступник голови науково-педагогічного комітету Головоцвуху, автор статей «Школа і дошкільництво», «За поворот у дошкільній роботі», «Літні дитячі майдани», «Керівництво з соціального виховання» (1, 2 вип.).

◆ **130 років** від народження **Михайла Коцюби** (1885–1935).

Український культурно-освітній діяч і педагог, почесний член товариства «Просвіта» й Українського Педагогічного Товариства у Львові, засновник і директор жіночої семінарії, один із фундаторів і редакторів журналу «Шлях мистецтва» (Харків), член літературних організацій «Гарт», «Пролітфронт» та ін., автор збірок оповідань «Свято на буднях», «Змова масок», романів «Нові береги» (з життя будівників Дніпрогесу), «Перед грозою» (розвиток робітничого руху криворізьких рудокопів), упорядник збірника «Сільська бібліотека», до якого ввійшли праці, в яких висвітлено нові освітні ідеї.

Цього року відзначається

◆ **845 років** від написання (1170) «Пісні про Роланда» – пам'ятки французького героїчного епосу XII ст.

◆ **830 років** від написання (1185–1187) «Слова о полку Ігоревім» – найдавнішої пам'ятки давньоукраїнської літератури часів Київської Русі. Автор невідомий. Уперше твір вийшов друком у 1800 р.

◆ **815 років** від написання (1200) «Пісні про Нібелунгів» – пам'ятки німецького героїчного епосу, в основу якого покладено давньонімецькі міфи й перекази про знищення гуннами держави бургундів (нібелунгів).

◆ **780 років** від написання (бл. 1235–1238) «Слова про погибель Руської землі», пам'ятки давньоруської писемності, що відтворює боротьбу з татарськими нападниками.

◆ **650 років** від заснування (1365) одного з найстаріших вищих навчальних закладів Європи – Віденського університету (Австрія).

◆ **430 років** від виходу (1585) роману-пасторалі Мігеля де Сервантеса Сааведри (1547–1616) «Галатея», продовженням якої став «Дон-Кіхот» (т.1 – 1605 р., т. 2 – 1615 р.).

◆ **400 років** від заснування (1615) Києво-Печерської друкарні – культурно-освітнього осередку й провідного центру друкарства в Україні (XVII–XVIII ст.), фундатором якої був архімандрит Києво-Печерської лаври Єлисей Плетенецький. Друкарня діяла до 1918 р., із 1972 р. – Музей книги і друкарства України.

◆ **340 років** від заснування (1675) у Новгороді-Сіверському Чернігівської друкарні; у 1679 році її переведено до Чернігова.

◆ **315 років** від заснування (1700) Чернігівського колегіуму (на зразок Києво-Могилянського), одного з найдавніших навчальних закладів на Лівобережній Україні, фундатором якого був педагог, державний діяч і письменник Іоанн Максимович (1651–1715). У 1776 р. заклад було реорганізовано на духовну семінарію, яка проіснувала до 1917 р.

◆ **255 років** від написання (1760) проекту про заснування Батуринського університету, автором якого був останній гетьман Лівобережної України Кирило Розумовський (1728–1803). Проект залишився нереалізованим, але має певну історичну цінність як спроба створення першої вищої світської школи в Україні.

◆ **210 років** від заснування (1805) у Чернігові однієї з перших в Україні чоловічої гімназії.

◆ **180 років** від виходу (1835) «Калевали» – карело-фінського народного епосу (звід епічних весільних, заклиналих текстів на основі карельських, фінських, іжорських рун (32 руни), укладачем і видавцем якого був фінський фольклорист Е. Ленрот.

◆ **180 років** від виходу (1835) книжки «Уявна геометрія» – першого систематичного викладу геометрії Лобачевського (1792–1856), російського математика, творця неевклідової геометрії (перша з його книг, перекладена європейськими мовами).

◆ **180 років** від виходу (1835) повісті М. В. Гоголя «Тарас Бульба».

◆ **175 років** від виходу (1840) першої збірки поезій Т. Г. Шевченка «Кобзар», яка відкрила новий етап у розвитку української літератури. До видання ввійшло 8 поезій.

◆ **170 років** від написання (1845) Т. Шевченком патріотичного послання «І мертвим, і живим ...», поем «Кавказ», «Наймичка», «Єретик».

◆ **165 років** від написання (1850) першої педагогічної праці М. І. Пирогова (1810–1881) «Вопросы жизни» (опублікована в 1856 р.), в якій розкрито основні педагогічні ідеї вченого, погляди на завдання освіти у вихованні й навчанні молодого покоління.

◆ **150 років** від виходу (1865) газети для вчителів і домашнього виховання «Школа» (Львів), додатка до газети «Письмо до громадян», видавцем і редактором якого був Северин Шехович.

◆ **150 років** від виходу (1865) «Краткого букваря» Михайла Максимовича (1804–1873), українського вченого-енциклопедиста, педагога, першого ректора Київського університету.

◆ **145 років** від виходу (1870) праці М. О. Корфа «Русская начальная школа» – своєрідної педагогічної енциклопедії початкового навчання, першої в Росії книжки зі школознавства.

◆ **145 років** від ухвалення (1870) «Положення про вчительські семінарії» – педагогічні навчальні заклади в Росії, що готували вчителів для початкової школи. У 1875 р. було затверджено «Інструкцію для вчительських семінарій Міністерства народної освіти» (діяла до 1917 р.).

◆ **140 років** від виходу (1875) «Газети школьної» (Львів, 1875–1879), яка висвітлювала педагогічно-дидактичні питання освітянської галузі, педагогічної газети «Народна школа» (Коломия), що порушувала питання виховання та навчання школярів, зв'язку школи й сім'ї, поліпшення шкільної справи тощо.

◆ **140 років** від заснування (1875) художником-педагогом М. Мурашком (1844–1909) Київської рисувальної школи – приватного навчального закладу, однієї з перших художніх шкіл в Україні.

◆ **135 років** від заснування (1880) педагогічного журналу «Русский начальнй учитель», що виходив у Санкт-Петербурзі (1880–1911); журнал пропагував ідеї М. О. Корфа про обов'язкову початкову освіту, захищав народну школу й правові інтереси вчителів.

◆ **135 років** від написання (1880) соціально-психологічного роману «Брати Карамазови» Ф. М. Достоєвського (1821–1881), російського письменника.

◆ **125 років** від виходу (1890) педагогічного журналу «Профессиональная школа» (Київ, 1890–1892).

◆ **125 років** від заснування (1890) педагогічного журналу «Русская школа», що виходив у Санкт-Петербурзі (1890–1917). У журналі друкувалися статті з актуальних питань початкової й середньої школи, історії російської педагогіки та школи, хроніка народної освіти в Росії й за кордоном, інформація про нові педагогічні течії на Заході тощо.

◆ **105 років** від виходу (1910) журналу «Библиотекарь» (Санкт-Петербург), із 1992 р. – «Библиотека».

◆ **90 років** від виходу (1925) дитячої газети «Зірка» (перша назва «На зміну»), органу ЦК ЛКСМУ та Республіканської Ради Всесоюзної піонерської організації; з 1991 р. – газета дітей України.

◆ **90 років** від виходу (1925) фундаментальної монографії І. І. Огієнка «Історія українського друкарства (XV–XVIII ст.)» (Львів) та підручника для вивчення української літературної мови «Чистота і правильність української мови: Популярний курс з історичним освітленням».

◆ **90 років** від заснування (1925) Міжнародного бюро освіти (МБО) в Женеві як приватної організації при

Інституті педагогічних наук імені Ж.-Ж. Руссо; Українська РСР стала членом МБО в 1954 році.

◆ **90 років** від заснування (1925) Міжнародного дитячого центру «Артек» на березі Чорного моря поблизу Гурзуфа (Крим); до 1991 р. – Всесоюзний піонерський табір «Артек».

◆ **85 років** від заснування (1930) Інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України – науково-дослідної установи в Києві, створеної на базі мовознавчих установ ВУАН.

◆ **85 років** від заснування (1930) Українського педагогічного товариства (Прага), головою якого було обрано Степана Сірополка (1872–1959), українського педагога, освітнього та громадського діяча, бібліографа, книгознавця, історика педагогіки.

◆ **80 років** від написання й виходу (1935) третьої частини всесвітньо відомої «Педагогічної поеми» видатного педагога, письменника та публіциста А. С. Макаренка (1888–1939); у творі в художній формі відображено реальну історію колонії імені Максима Горького.

◆ **75 років** від виходу (1940) українською мовою (вперше) підручника «Педагогіка» для педагогічних інститутів за редакцією одного з авторів С. Х. Чавдарова (1892–1962), ученого, педагога, дидакта, методиста початкової та середньої освіти.

◆ **75 років** від заснування (1940) Полтавського обласного інституту вдосконалення вчителів (ІУП) на базі обласного шкільного методичного кабінету, у грудні

1992 р. інститут реорганізовано в Полтавський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників, у 1998 р. інститутові присвоєно ім'я видатного математика Полтавщини М. В. Остроградського, з 2000 р. і дотепер – Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського.

◆ **75 років** від написання (1940) роману-епопеї «Тихий Дон» М. О. Шолохова (1905–1984), російського письменника, лауреата Нобелівської премії.

◆ **70 років** від створення (1945) у Мюнхені Українського наукового інституту.

◆ **70 років** від виходу (1945) часопису «Радянська школа» (Київ, 1945–1991) – науково-педагогічного журналу, правонаступника журналу «Путь просвещения», заснованого в 1922 р., з 1926 р. – «Шлях освіти», із 1991 р. – «Рідна школа».

◆ **60 років** від виходу (1955) одного з перших журналів із психології в СРСР – «Вопросы психологии». Нині – журнал Російської академії освіти (РАО).

◆ **55 років** від заснування (1960) журналу «Малютко» для дітей дошкільного віку.

◆ **40 років** від виходу (1975) праці «Богданівська середня школа ім. В. І. Леніна» (Знам'янський р-н Кіровоградської обл.) Івана Гуровича Ткаченка (1919–1994), учителя, директора школи, педагога-практика, науковця, фахівця в галузі трудового виховання.

◆ **20 років** від виходу (1995) науково-методичного журналу «Трудова підготовка в сучасній школі», до

2012 р. журнал виходив під назвою «Трудова підготовка в закладах освіти» (Київ).

◆ **20 років** від виходу (1995) фундаментального підручника «Основи психології» за редакцією й під керівництвом В. А. Роменця й О. К. Киричука. Підручник став відомий як «психологічна енциклопедія з проблем людського буття» і витримав чотири видання (1995, 1996, 1997, 1999).

Ювілейні дати
опублікування книжок видатного українського
педагога В. О. Сухомлинського

- ◆ **55 років** від виходу книжок **«Верьте в человека :** (из опыта работы Павлышской средней школы Онуфриевского р-на Кировоградской обл.)» (Москва, 1960), **«Як ми виховали мужнє покоління»** (Київ, 1960).
- ◆ **50 років** від виходу книжок **«Воспитание личности в советской школе»** (Київ, 1965), **«Щоб у серці жила Батьківщина :** (виховання почуття радянського патріотизму в Павлиській середній школі Кіровоградської обл.)» (Київ, 1965).
- ◆ **45 років** від виходу книжки **«Народження громадянина»** (Київ, 1970).
- ◆ **40 років** від виходу книжок **«Как воспитать настоящего человека»** (Київ, 1975), **«Мудрая власть коллектива :** (методика воспитания коллектива)» (Москва, 1975).
- ◆ **30 років** від виходу збірки казок й оповідань **«Пшеничний колосок»** (Київ, 1985).
- ◆ **25 років** від виходу збірки творів **«Хрестоматия по этике»**, упорядник О. В. Сухомлинська (Москва, 1990).

II. ПЕРЕЛІК ВИЗНАЧНИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗА МІСЯЦЯМИ

СІЧЕНЬ

У січні відзначається:

◆ **180 років** від виходу (1835) «Арабески. Разные сочинения Н. Гоголя», першої книжки, виданої М. Гоголем без псевдоніма.

◆ **90 років** від виходу першого номеру (1925) незалежного літературно-мистецького та громадсько-політичного журналу «Всесвіт». Першим головним редактором був В. Блакитний, пізніше О. Полторацький, Д. Павличко, В. Коротич, з 1986 р. – О. Микитенко, нині – Д. Дроздовський.

1.01 ◆ **Новорічне свято.**

◆ **Всесвітній день миру.**

◆ **25 років тому** (1990) набрав чинності «Закон про мови в УРСР», прийнятий Верховною Радою УРСР у жовтні 1989 р.

◆ **135 років** від дня народження **Василя Яковича Струминського** (1880–1967).

Російський педагог, історик педагогіки, доктор педагогічних наук, член-кореспондент АПН РРФСР, професор, учитель середніх шкіл Пермі й Оренбурга, викладач Учительського інституту й Інституту народної освіти (Оренбург), Казанського східного педагогічного інституту, науковий співробітник Інституту теорії й історії педагогіки АПН РРФСР, укладач 11-томного

зібрання творів К. Д. Ушинського, автор праць із питань методології педагогічної науки, проблем російської класичної педагогіки, початкового навчання тощо.

2.01 ♦ **130 років** від дня народження **Василя Івановича Маслова** (1885–1959).

Український літературознавець, етнограф, педагог, викладач Київського університету, пізніше Київського педагогічного інституту, автор праць із історії української та російської літератур, етнографії, фольклору, археології, з питань літературних зв'язків, про декабристський рух та його вплив на українську літературу.

♦ **75 років** від дня народження **Ніли Йосипівни Волошиної** (1940–2010).

Український педагог, учитель, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, відмінник народної освіти, заслужений діяч науки і техніки України, фахівець із методики викладання української літератури в загальноосвітніх школах і ВНЗ, проблем естетичного виховання учнів засобами мистецтва слова; учитель Великозаліської восьмирічної денної й середньої вечірньої шкіл на Кам'янецьчині, викладач української мови й літератури в ЗОШ № 1 с. Вишневе на Київщині, науковий співробітник НДІ педагогіки, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогіки АПН України, головний редактор часопису «Українська література в

загальноосвітній школі», автор підручників з української літератури для 4–8 класів, методичних посібників і рекомендацій для вчителів, співавтор Концепції літературної освіти, державних освітніх стандартів із літератури, шкільних навчальних програм тощо.

3.01 ♦ **240 років** від дня народження **Йогана Вільгельма Зюферна** (1775–1829).

Німецький педагог, представник неогуманізму, прихильник і послідовник педагогічних ідей І. Г. Песталоцці, працівник Міністерства освіти Пруссії, автор проекту реорганізації школи, згідно з яким шкільна система мала складатися з трьох взаємозв'язаних ступенів: елементарної школи, міської школи та гімназії, в основу проекту було покладено ідеї єдиної школи та національного виховання.

♦ **180 років** від дня народження **Дмитра Дмитровича Семенова** (1835–1902).

Російський педагог, діяч народної освіти, послідовник К. Д. Ушинського, викладач середніх навчальних закладів, керівник учительських семінарій, інспектор початкових училищ Санкт-Петербурга, редактор журналу «Детское чтение», автор концепції початкового навчання, праць з історії розвитку народної освіти в Росії і Європі, статей із питань викладання російської мови, методики навчання читання та шкільної географії, зокрема таких: «Дар слова», «Уроки географії...», «Вітчизнознавство».

4.01 ♦ **230 років** від дня народження **Якоба Грімма** (одного з братів Грімм, 1785–1863).

Німецький філолог, письменник, фольклорист, відомий казкар, професор Геттінгенського й Берлінського університетів, член Прусської АН, засновник (із братом) міфологічної школи у фольклористиці, автор розробки періодизації німецької літератури епохи Середньовіччя, праць про творчість мейстерзингерів (німецькі середньовічні поети-співці), збирач і видавець німецьких народних казок та переказів. Працями «Німецька граматика» та «Історія німецької мови» учений заклав основи германського порівняльно-історичного мовознавства.

♦ **140 років** від дня народження **Василя Григоровича Яна** (справж. – Янчевецький; 1875–1954).

Російський письменник, автор історичних повістей «Фінікійський корабель», «Спартак», трилогії «Нашестя монголів»: романи «Чінгісхан», «Батий», «До останнього моря», лауреат Державної премії СРСР (1942).

5.01 ♦ **135 років** від дня народження **Василя Миколайовича Верховинця** (справж. – Костів; 1880–1938).

Український композитор, хоровий диригент, хореограф, фольклорист й етнограф, педагог, завідувач кафедри мистецтвознавства Полтавського педагогічного інституту, викладач Київського музично-драматичного інституту

імені М. В. Лисенка, Харківського музично-драматичного інституту, автор праці «Теорія українського народного танку», збірника дитячих ігор і пісень «Весняночка», пісень «Заграй, кобзарю», «Грими, грими, могутня пісне» та ін., що стали народними.

6.01 ♦ **Святвечір. Багата кутя.**

7.01 ♦ **Різдво Господа Ісуса Христа.**

♦ **115 років** тому (1900) розпочала свою роботу, під головуванням міністра народної освіти М. П. Боголепова, комісія з питань реформування середньої шкільної освіти в контексті розвитку педагогічної науки та громадсько-педагогічної думки. Завданням роботи комісії було обговорити тогочасний стан середньої школи, виявити його недоліки та вказати засоби їх усунення. До кінця квітня було розроблено програму реформування середньої школи та проекти статутів гімназій і реальних училищ, що передбачали поступове зближення гімназійної та реальної освіти через створення єдиних навчальних планів для початкових класів, заснування нових типів навчальних закладів із метою формування єдиної школи.

♦ **90 років** від дня народження Джеральда Даррелла (1925–1995).

Англійський зоолог, мандрівник, письменник-аніمالіст, засновник Джерсійського зоопарку та Фонду дикої природи, автор книг-досліджень про фауну й флору країн Африки, Південної

Америци, Австралії, праць «Перевантажений ковчег», «Зоопарк у моєму багажі», «Мої зустрічі з тваринами», «Звірі в моєму житті» та ін.

◆ **85 років** від дня народження **Євгена Гнатовича Гончарука** (1930–2004).

Український учений у галузі профілактичної медицини, який уперше сформулював закони гігієни як науки, доктор медичних наук, професор, академік – засновник АПН України, академік НАН України та АМН України, заслужений діяч науки і техніки, лауреат Державної премії України в галузі науки й техніки, розробник теорії, методології та схеми гігієнічного нормування екзогенних хімічних речовин у ґрунті, досліджень про особливості дії радіонуклідів, пестицидів, солей важких металів на здоров'я людини, ректор і завідувач кафедри комунальної гігієни та екології людини Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, автор 15 винаходів і патентів, наукових праць, зокрема монографій, підручників, навчальних посібників, офіційних нормативних документів, гігієнічних регламентів тощо.

8.01 ◆ **150 років** від дня народження **Михайла Івановича Тугана-Барановського** (1865–1919).

Український учений-економіст світового рівня, історик, знавець кон'юнктурних та економічних циклів, громадський і політичний діяч, доктор політичної економії, один із фундаторів Української АН, міністр фінансів Генерального

Секретаріату Центральної Ради, професор і викладач Санкт-Петербурзького університету, Вищих жіночих курсів Політехнічного інституту в Петербурзі, один із засновників Інституту економічної кон'юнктури та Кооперативного інституту в Україні, автор праць із теорії вартості, розподілу суспільного доходу, історії господарського розвитку та кооперативних основ господарської діяльності, зокрема таких: «Паперові гроші і метал», «Земельна реформа», «Кооперативний ідеал», «Основи політичної економії», «Промислові кризи ...».

◆ **80 років** від дня народження **Василя Андрійовича Симоненка** (1935–1963).

Український поет, журналіст, критик, прозаїк, «витязь молоді української поезії» серед плеяди шістдесятників, поборник правди й добра, великий патріот своєї Вітчизни, автор книг для дітей «Цар Плаксій та Лоскотон», «Подорож в країну Навпаки», збірки новел «Вино з троянд», «Півні на рушниках», нарисів, публіцистичних статей, збірок поезій «Тиша і грім», «Земне тяжіння», «Лебеді материнства», «Ти знаєш, що ти людина», «У твоєму імені живу».

9.01 ◆ **140 років** від дня народження **Степана Федоровича Томашівського** (1875–1930).

Український історик, політолог, суспільно-політичний діяч, дипломат, викладач історії, латинської, грецької та німецької мов і літератур у гімназіях Перемишля, Бережан і Львова, доцент Львівського університету, дійсний член і

керівник НТШ у Львові, редактор «Записок НТШ», член Бойової управи Українських січових стрільців, політичний радник уряду Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР), член делегації УНР Паризької мирної конференції, професор історії Краківського університету, автор праць про суспільно-політичні погляди й діяльність Івана Мазепи, Богдана Хмельницького, Михайла Драгоманова, книг з історії України «Джерела до історії України-Руси», «Українська історія», «Під колесами історії», «Про ідеї, героїв і політику» та ін.

◆ **125 років** від дня народження **Єлизавети Савеліївни Березанської** (1890–1969).

Російський педагог, математик-методист, кандидат педагогічних наук, професор Московського державного педагогічного інституту, автор науково-методичних праць із викладання арифметики й інших математичних предметів у школі, зокрема таких видань: «Вправи для усних занять з алгебри», «Збірник завдань і вправ з арифметики для середньої школи», «Методика арифметики», «Методика викладання математики», «Збірник завдань і питань з геометрії» та ін.

◆ **125 років** від дня народження **Карела Чапека** (1890–1938).

Чеський письменник, журналіст, майстер-оповідач, працівник «Національної газети» та «Народних новин», керівник демократичної

антифашистської опозиції, укладач антології «Нова французька поезія», автор збірок оповідань «Розп'яття», «Болісні оповідання», що пронизані песимістичними настроями, соціально-фантастичних п'єс «Адам-творець», «З життя комах», роману-утопії «Війна із саламандрами», повісті «Перша рятувальна», п'єс політичного спрямування «Біла хвороба», «Мати», подорожніх нотаток «Італійські листи», «Голландські образки», «Подорож до Іспанії», «Мандрівка на Північ».

11–
19.01 ♦ **90 років тому** (1925) відбувся Перший Всесоюзний учительський з'їзд, на якому було поставлено завдання освіти в системі соціалістичного будівництва в СРСР.

12.01 ♦ **125 років** від дня народження **Василя Яковича Єрошенка** (1890–1952).

Письменник-символіст українського походження (незрячий із дитинства), поет, класик японської літератури, педагог, організатор шкіл і навчання сліпих, лінгвіст, знавець близько 20 східних і європейських мов, зокрема латини й есперанто, фольклорист, музикант, мандрівник, викладач Шанхайського й Пекінського університетів, англійської мови в школі для незрячих у Москві, яку закінчив сам, директор першого в Туркменії дитбудинку-інтернату для сліпих у Кушці (розробив туркменську абетку для незрячих), делегат Міжнародних конгресів есперантистів (1922, 1923 рр.), збирач народних переказів, легенд і казок, автор збірок віршів японською

мовою «Останнє зітхання», «Пісні досвітньої зорі», «Заради людства», п'єси «Рожеві хмарки» (китайською мовою) тощо.

14.01 ♦ **Новий рік за старим стилем. День святого Василя Великого.**

♦ **75 років від дня народження Олексія Григоровича Мороза (1940–2007).**

Український педагог, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України, фахівець у галузі педагогіки й психології вищої школи, професійної підготовки вчителя; викладач і декан педагогічного факультету Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького; професор і завідувач кафедри педагогіки й психології вищої школи Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова; автор наукових праць – монографій, навчальних посібників, статей, зокрема таких: «Професійна адаптація молодого вчителя», «Самостійна робота студентів», «Молодий учитель і шкільний колектив», «Навчальний процес у вищій педагогічній школі», «Викладач вищої школи: психолого-педагогічні основи підготовки» та ін.

15.01 ♦ **220 років від дня народження Олександра Сергійовича Грибосдова (1795–1829).**

Російський письменник, драматург, дипломат, автор комедій «Молоде подружжя», «Студент», «Лихо з розуму», у поетиці яких поєднуються риси драматургії класицизму й нового,

реалістичного зображення дійсності.

◆ **165 років** від дня народження **Софії Василівни Ковалевської** (1850–1891).

Російський учений-математик, письменниця й публіцист, доктор філософії, професор Стокгольмського університету (Швеція), перша жінка – член-кореспондент Петербурзької АН, лауреат премій Паризької та Шведської академії наук за дослідження з питань обертання твердого тіла навколо нерухомої точки, автор праць із математичного аналізу, механіки, астрономії, художніх творів «Нігілістка», «Спогади дитинства», драми «Боротьба за щастя».

◆ **110 років** від дня народження **Наталії Олександрівни Менчинської** (1905–1984).

Російський психолог, член-кореспондент АПН РРФСР та АПН СРСР, доктор педагогічних наук, професор, викладач Уральського педагогічного інституту, завідувач лабораторії психології навчання та розумового розвитку школяра Інституту психології (Москва, пізніше заступник директора), автор праць «Психологія навчання арифметики», «Розвиток психіки дитини. Щоденник матері», «Психологічні проблеми активності особистості в навчанні » та ін.

18.01 ◆ **Святвечір водохресний. Голодна кутя.**

◆ **165 років** від дня народження **Івана Омеляновича Левицького** (1850–1913).

Український бібліограф, письменник, журналіст, голова Бібліографічної комісії Наукового

товариства імені Шевченка (НТШ) у Львові, укладач фундаментальних праць «Галицько-руська бібліографія XIX ст.» (1888–1985), «Українська бібліографія Австро-Угорщини», бібліографічного словника «Прикарпатська Русь в XIX віці в біографіях і портретах її діячів» (літери «А» і «Б»), автор «Матеріалів до історії народного шкільництва в Галичині в рр. 1803–1821», оповідань на історичні теми «Життя Йосафата Кунцевича», «Дмитро Детько, воєвода руський».

19.01 ♦ **Богоявлення Господнє. Водохреща.**

♦ **115 років** від дня народження **Михайла Васильовича Ісаковського** (1900–1973).

Російський поет-пісняр, критик і публіцист, лауреат Державної премії СРСР, автор збірок віршів і пісень, творець популярних пісень «І хто його знає», «Катюша», «Вогник», «Ой, тумани мої» та ін., автор перекладів творів Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, М. Рильського, П. Воронька та українських народних пісень.

20.01 ♦ **День Автономної Республіки Крим.**

21.01 ♦ **110 років** від дня народження **Ванди Львівни Василевської** (1905–1964).

Польська й українська письменниця, громадська діячка, дружина О. Корнійчука, із 1939 року в УРСР (Львів. Київ), редактор польського літературно-художнього журналу «Нові горизонти», фронтової газети «За Радянську Україну!», пропагандист Головного

політугрупування Радянської Армії, голова Спілки польських патріотів у СРСР, член Всесвітньої Ради Миру, автор повістей «Обличчя дня», «Райдуга», «Просто любов», «Коли запалає світло», роману «Земля в ярмі», трилогії «Пісня над водами», лауреат Державної премії СРСР (1943, 1946, 1952).

- 22.01 ♦ **День Соборності та Свободи України.**
- ♦ **1919** – Директорія Української Народної Республіки проголосила на Софійській площі в Києві Акт злуки всіх українських земель (західних і східних) в єдину соборну Українську Державу.
- ♦ **240 років** від дня народження **Андре Марі Ампера** (1775–1836).
Французький фізик і математик, професор, один з основоположників електродинаміки, член Паризької АН та іноземний член Петербурзької АН, відкривач основного закону електромагнетизму – закону взаємодії електричних струмів, автор праць із теорії магнетизму, теорії ймовірностей, механіки, математики тощо. На честь ученого одиницю сили струму названо ампер, прилад, яким вимірюють величину електричного струму, – амперметр.
- 24.01 ♦ **20 років** тому (1995) ухвалено Закон України «Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх».

25.01 ♦ **День Св. мучениці Тетяни.**

♦ **260 років** тому (1755) імператриця Єлизавета Петрівна підписала наказ про заснування Імператорського університету в Москві, відкриття якого відбулося 26 квітня (7 травня) 1755 р., згодом в університеті було організовано домову церкву Св. мучениці Тетяни, а саму святу проголошено покровителькою всього студентства. Московський університет було засновано з ініціативи Михайла Ломоносова (1711–1765), із 1940 р. – Московський державний університет імені М. В. Ломоносова.

27.01 ♦ **20 років** тому (1995) Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу».

♦ **225 років** від дня народження **Петра Петровича Гулака-Артемовського** (1790–1865).

Український поет, перекладач, педагог, культурно-освітній діяч, магістр історії, учитель приватних пансіонів, викладач польської мови, історії та географії, пізніше ректор Харківського університету, член Московського товариства аматорів російської словесності, Королівського товариства друзів науки у Варшаві, творець першої віршованої байки нової української літератури «Пан та Собака», написаної на основі сюжетів байок І. Красіцького, автор байок-казок, байок-приказок, переспівів-балад А. Міцкевича,

Й. Гете, переробок Горацієвих од, перекладів російською мовою творів Ж.-Ж. Руссо, Дж. Мільтона, Ж. Расіна.

29.01 ♦ **День пам'яті героїв Крут.**

♦ **1918** – відбувся бій між київськими студентами й військами Муравйова під Крутами, де в нерівній боротьбі полягло 300 юнаків, що захищали українську державність.

♦ **210 років** тому (1805) відбулося урочисте відкриття університету в Харкові – першого університету на українських землях, що входили до складу Російської імперії. Навчальний заклад засновано з ініціативи відомого вченого, просвітителя й педагога Василя Каразіна (1773–1842) згідно зі Стверджувальною грамотою Олександра I (листопад, 1804) про заснування Харківського Імператорського університету, нині – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна.

♦ **155 років** від дня народження **Антон Павливича Чехова** (1860–1904).

Російський письменник, драматург-новатор, лікар за фахом, співробітник гумористичних журналів «Стрекоза», «Минута», «Будильник», газети «Новое время», автор збірок малої прози «Казки Мельпомени», «Строкаті оповідання», «У сутінках», куди ввійшли короткі оповідання, гуморески, сценки, фейлетони, повістей «Степ», «Нудна історія», «Палата № 6», «Людина у футлярі», «Три роки», п'єс «Чайка», «Дядя

Ваня», «Три сестри», «Вишневий сад».

30.01 ♦ **210 років** тому (1805) засновано Центральну наукову бібліотеку Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна – зональний методичний центр бібліотек вищих навчальних закладів Харкова, Сум, Полтави, Глухова.

♦ **250 років** від дня народження **Василя Григоровича Кукольника** (1765–1821).

Український правознавець, природознавець, педагог, учений-енциклопедист, культурно-освітній діяч, доктор вільних мистецтв, філософії й права, викладач Замоїської академії (Польща), Головного педагогічного інституту (пізніше Петербурзький університет) директор і викладач Ніжинської гімназії вищих наук князя Безбородька, творець перших у Російській імперії підручників із римського та російського цивільного права, навчальних посібників із юриспруденції, рільництва, економіки, зокрема таких: «Коло господарських знань», «Економічний журнал», «Початкові основи сільського домогосподарства».

♦ **115 років** від дня народження **Ісака Осиповича Дунаєвського** (1900–1955).

Світовий класик пісенного жанру, російський та український композитор (родом із Полтавщини), диригент, музичний і громадський діяч, автор оперет «Вільний вітер», «Біла акація», музики до кінофільмів «Веселі хлоп'ята», «Цирк», «Діти

капітана Гранта», «Волга-Волга», «Кубанські козаки», пісень «Марш ентузіастів», «Летить голуби» та ін.

◆ **85 років** від дня народження **Всеволода Зіновійовича Нестайка** (1930).

Український дитячий письменник-гуморист, автор пригодницьких повістей для дітей та юнацтва «Тореадори з Васюківки» (трилогія, внесена до Особливого Почесного списку Г.-К. Андерсена, 1979), «Неймовірні детективи», збірок оповідань «Шурка і Шурко», «Це було в Києві», «Супутник «Ліра-3», «Космо-Натка», «Пригоди Грицька Половинки», казок «В Країні Сонячних Зайчиків», «Казкові пригоди Грайлика» та ін., лауреат премій імені Лесі Українки (1982), імені О. Копиленка (1985) та імені М. Трублаїні (1988).

31.01 ◆ **300 років** від дня народження **Клода Адріана Гельвеція** (1715–1771).

Французький філософ, педагог, діяч епохи Просвітництва, один із ідеологів Великої французької буржуазної революції XVIII ст., виразник матеріалістичної філософії, психології сенсуалізму, розробник учення про мораль, положень про виховання та розвиток здібностей, викладених у головній педагогічній праці «Про людину, її розумові здібності та виховання».

ЛЮТИЙ

У лютому відзначається:

◆ **160 років** від початку Київської козаччини (1855),

масового антикріпосницького руху селян Київської губернії.

◆ **75 років** від створення Рівненського інституту вдосконалення вчителів, з 1996 р. – Рівненський інститут підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, у 2001 р. перейменованій на Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (РОППО).

1.02 ◆ **85 років** від дня народження **Миколи Петровича Бідняка** (1930–2000).

Український художник-символіст, геній без рук (у 1943 р. під час польових робіт внаслідок вибуху міни втратив обидві руки), фахівець у галузі живопису, графіки, іконопису, книжкової ілюстрації та монументального мистецтва, член Всесвітньої асоціації художників, які малюють вустами й ногами, Національної Спілки художників України, професор Львівської АМ, організатор персональних виставок більш як у 10 країнах Європи, зокрема в Україні, Південної Америки, тривалий час жив у Канаді, Європі, від 1993 р. – в Україні, автор монументальних полотен, розписів іконостасів у храмах Канади, творець шедеврів «Ангел над Львовом», «Чорнобильська мадонна», «Українські квіти», «Спас», «Богородиця», «Гайдамака», «Козак Мамай» та ін., лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка (1995).

2.02 ◆ **95 років** тому (1920) Головний Отаман С. В. Петлюра затвердив ухвалений урядом УНР Закон «Про перетворення шкіл духовного

відомства в загальноосвітні і про передачу їх Міністерству народної освіти».

◆ **90 років** тому (1925) було створено Державний науково-методологічний комітет (ДНМК), головою якого був заступник наркома Я. П. Ряппо. ДНМК діяв відповідно до загального плану згідно з потребами освітньої політики та практики, його провідна роль полягала в розробці та реалізації реформи шкільної освіти, що відрізнялася від реформи російської.

◆ **250 років** від дня народження **Тимофія Федоровича Осиповського** (1765–1832).

Український і російський учений-математик, педагог, філософ (емпірик, об'єктивіст, критик апріоризму), доктор філософії, викладач фізики й математики навчальних закладів Москви та Санкт-Петербурга, професор і завідувач кафедри чистої математики, пізніше ректор Харківського університету, організатор і керівник «Товариства наук при Харківському університеті», редактор журналу «Український вісник», автор тритомного посібника «Курс математики», філософських творів «Про простір і час», «Міркування щодо динамічної системи Канта» та ін.

◆ **170 років** від дня народження **Івана Павловича Пулюя** (1845–1918).

Український учений-фізик, геніальний винахідник, астроном, електротехнік, енергобудівник, педагог, поліглот (знав 15 мов), дослідник-експериментатор, доктор філософії

Страсбурзького університету, приват-доцент Віденського університету, професор експериментальної та технічної фізики Празького політехнічного інституту, дослідник неонових світла, один із відкривачів рентгенівських променів, автор праць із молекулярної фізики, електротехніки, конструкцій телефонних станцій та абонентських апаратів, співавтор (з П. Кулішем) перекладу Біблії.

4.02–
11.02 ♦ **70 років** тому (1945) відбулася Кримська (Ялтинська) конференція глав урядів СРСР, США й Великобританії – держав-переможниць у Другій світовій війні.

4.02 ♦ **135 років** від дня народження **Климентя Васильовича Квітки** (1880–1953).

Український учений, фольклорист, музикознавець, науковий співробітник АН УРСР, професор Вищого музично-драматичного інституту імені М. Лисенка в Києві, член Центральної Ради на посаді товариша міністра юстиції, професор НДІ музики при Московській консерваторії, один із основоположників української музичної фольклористики й етнографії, автор праць із теорії й історії фольклору, досліджень творчості М. Лисенка, записів українських народних пісень із голосу Лесі Українки, І. Франка, статей про українські епічні, русальні, купальські, обжинкові пісні.

♦ **130 років** від дня народження **Степана Володимировича Балея** (1885–1952).

Український і польський учений-психолог, педагог, фахівець у галузі вікової та педагогічної психології, доктор філософських і медичних наук, учитель середніх шкіл Львова, Тернополя, Перемишля, викладач логіки Львівського таємного університету, завідувач кафедри педагогічної психології Варшавського університету, член Польського психологічного товариства, головний редактор журналу «Педагогічна психологія», автор «Нарису психології» – першого українського підручника з психології в Галичині, праць, присвячених психології творчості Т. Г. Шевченка, Ю. Словацького, С. Жеромського, наукових праць із питань дитячої, педагогічної та соціальної психології: «Психологія юнацького віку», «Вступ до соціальної психології», «Нариси педагогічної психології» тощо.

7.02 ♦ **85 років** тому (1930) засновано Український Науковий Інститут у Варшаві.

♦ **145 років** від дня народження **Альфреда Адлера** (1870–1937).

Австрійський психолог і педагог, професор Колумбійського університету (США), учень і послідовник З. Фрейда, засновник наукової школи «індивідуальної психології» та виховних консультативних центрів (Адлеріанські центри), основними завданнями яких були: виявлення джерела помилок життєвого стилю дитини, допомога в набутті впевненості та сміливості, пробудження в дітей соціального інтересу та суспільного почуття.

◆ **130 років** від дня народження **Гаррі Сінклера Льюїса** (1885–1951).

Американський письменник, публіцист, драматург, представник «золотого віку» американської літератури, коли соціальний роман здобув міжнародне визнання, один із основоположників антифашистської теми в літературі США – жанрового різновиду роману-попередження («У нас це можливо»), автор творів, що відзначаються реалістичністю й гостротою критичного спрямування, правдиво відтворюють панораму американського життя («Головна вулиця», «Бєббіт», «Королівська кров», «Блудні батьки»), лауреат Нобелівської премії (1930) за мистецтво оповіді в поєднанні з гумором і сатирою.

9.02 ◆ **75 років** тому (1940) вийшов наказ НКО УРСР «Про організацію обласних інститутів удосконалення вчителів».

10.02 ◆ **180 років** від дня народження **Олександра Федоровича Малініна** (1835–1888).

Російський педагог-математик, викладач математики 4-ї Московської гімназії, директор Московського вчительського інституту, автор підручників, навчальних посібників із фізико-математичних предметів для гімназій та інших навчальних закладів, зокрема таких: «Збірник арифметичних завдань для гімназії», «Задачі для розумових обчислень», «Курс фізики для жіночих навчальних закладів», «Геометрія і збірник

геометричних задач для училищ».

◆ **125 років** від дня народження **Бориса Леонідовича Пастернака** (1890–1960).

Російський поет, представник «срібного століття» російської поезії, взірць творчої й високої моральної поведінки – людини, поета, особистості, котра не зламалась, не поступилася власними принципами, не знівечила свій поетичний дар служінням на догоду правлячій ідеології, перекладач творів У. Шекспіра, Й. Гете, Т. Шевченка, грузинських поетів, автор поетичних збірок «Близнюк у хмарах», «Понад бар'єри», «Сестра моя – життя», «Теми і варіації», «Земний простір», історично-революційних поем «Дев'ятсот п'ятий рік» і «Лейтенант Шмідт», роману «Лікар Живаго», лауреат Нобелівської премії (1958), від якої відмовився.

14.02 ◆ **День Святого Валентина.**

15.02 ◆ **55 років** тому (1960) ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР ухвалили постанову про організацію шкіл із продовженим днем.

16.02 ◆ **175 років** від дня народження **Віктора Петровича Острогорського** (1840–1902).

Російський педагог, методист, літературознавець, громадський діяч, послідовник ідей В. Я. Стоюніна й В. І. Водовозова, прихильник етико-естетичного виховання та розвитку творчої самостійності учнів, учитель словесності гімназій і жіночих педагогічних курсів, творець системи літературної освіти від початкових до випускних класів

середньої школи, організатор перших недільних шкіл у Санкт-Петербурзі, редактор журналів «Детское чтение», «Воспитание и обучение», «Дело», автор програми та методики навчання виразного читання, оповідань для дітей, літературно-критичних статей, присвячених російським письменникам і поетам.

18.02 ♦ **270 років** від дня народження **Алессандро Вольти** (1745–1827).

Італійський фізик і фізіолог, винахідник першого хімічного джерела постійного електричного струму, низки електричних приладів, газу метану та ін., викладач фізики Королівського училища в Комо (Італія), професор і завідувач кафедри фізики Павійського університету (Італія), член Паризької й Петербурзької академій наук, Лондонського Королівського товариства; електричній одиниці напруги присвоєно найменування – «вольт» (1881).

♦ **235 років** від дня народження **Олексія Гавриловича Венеціанова** (1780–1847).

Російський живописець і графік, академік Петербурзької АН, засновник приватної школи художників, автор портретів, полотен на селянські побутові теми, зокрема таких: «На ниві. Весна», «На жнивах. Літо», «Тік», учасник визволення Т. Шевченка з кріпацтва.

♦ **160 років** від дня народження **Лева Платоновича Симиренка** (1855–1920).

Український учений, біолог-помолог, садівник, фундатор промислового садівництва й унікальної

української садівничої наукової школи, основоположник нового виробничо-біологічного напрямку в світовій помології та сортознавстві, почесний член французького Помологічного товариства, засновник Кримської дослідної станції садівництва, Мліївської дослідної станції та першого Всесоюзного інституту південних плодових і ягідних культур у Києві, автор книг «Кримське промислове садівництво» (у 3 т.), «Генеральний каталог» (із садівництва), «Помологія» (у 3 т.).

19.02 ♦ **40 років** тому (1975) вийшла Постанова Ради Міністрів УРСР про відкриття Педагогічно-меморіального музею В. О. Сухомлинського (1918–1970), видатного українського педагога-гуманіста, у с. Павлиш Онуфріївського р-ну Кіровоградської обл.

♦ **155 років** від дня народження **Веніаміна Олександровича Кордта** (1860–1935).

Український історик і бібліограф, знавець середньовічної картографії, домашній учитель із правом викладання гімназичного курсу, кандидат дипломатyki, директор бібліотеки Київського університету та завідувач Центрального архіву давніх актів, один із засновників Всенародної бібліотеки України (нині – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського), приват-доцент кафедри російської історії Київського університету, член-співробітник Київської археографічної комісії та член багатьох наукових історичних, археологічних і літературних

товариств, дослідник праць Г. де Боплана, автор праць з історії української й російської картографії, історії України.

20.02 ♦ **45 років** тому (1970) вийшов наказ міністра освіти УРСР «Про професійну орієнтацію учнівської молоді».

♦ **130 років** від дня народження **Марії Олександрівни Рибнікової** (1885–1942).

Російський педагог, провідний методист-словесник 30-х років, професор, викладач і науковий співробітник науково-дослідних інститутів Москви, одна з авторів навчальних планів, програм і хрестоматій з літератури для загальноосвітніх шкіл, творець основного методичного посібника для вчителів-словесників «Нариси з методики літературного читання».

♦ **110 років** від дня народження **Уласа Олексійовича Самчука** (1905–1987).

Український письменник, публіцист, журналіст, громадсько-політичний і культурно-освітній діяч, знавець теорії й історії драматургії та театру, один із ініціаторів створення Карпатської України, редактор газети «Волинь», із 1927 року в еміграції (Німеччині, Чехословаччині, Канаді), автор романів «Гори говорять», «Марія», «Кулак», «Чого не гоїть вогонь», «На твердій землі», трилогій «Волинь», «Ост», книг воєнних мемуарів «На білому коні», «На коні вороному», «Планета Ді-Пі», п'єси «Шумлять жорна», статей з історії української драматургії й театрального мистецтва,

численних нарисів і спогадів, репортажів і фейлетонів.

21.02 ♦ **Міжнародний день рідної мови.**

♦ **165 років** від дня народження **Вікентія В'ячеславовича Хвойки (1850-1914).**

Український археолог (чех за походженням), талановитий музейник, піонер і фундатор української археології, відкривач перших пам'яток трипільської, зарубинецької та черняхівської культур, пам'яток палеоліту (Кирилівська стоянка на Подолі), скіфського часу, східних слов'ян, пам'яток Київської Русі, один із засновників Київського міського музею старожитностей і мистецтва (нині – Національний музей історії України), хранителем якого він був від початку заснування й до своєї смерті; праці, які він написав, пам'ятки, які відкрив, і археологічні колекції, які зібрав, стали невичерпним джерелом для вивчення давньої історії України.

♦ **160 років** від дня народження **Тимофія Григоровича Лубенця (1855–1936).**

Український педагог і діяч народної освіти, фахівець із теорії й методики початкового навчання, дошкільного виховання й освіти дорослих, викладач Першої київської гімназії, директор народних училищ Київської губернії, керівник дослідної трудової школи в Пущі-Водиці, послідовник педагогічних ідей К. Д. Ушинського й М. І. Пирогова, автор букваря українською мовою («ГраMATка»), монографій, підручників,

методичних посібників із різних проблем освіти й виховання, зокрема таких: «Педагогічні бесіди», «Про наочне викладання», «Збірник арифметичних задач для народних училищ», «Методика арифметики», посібників «Рідна нива», «Арифметичні задачі», «Читанка» для трудових шкіл.

◆ **110 років** від дня народження **Дмитра Васильовича Нитченка** (псевд. – Чуб; 1905–1999).

Український письменник, літературознавець, педагог, громадський діяч, член Спілки письменників України, один із найвідоміших українців Австралії, учитель суботніх українських шкіл, шкіл українознавства та педагогічних курсів, голова Української центральної шкільної ради в Австралії, засновник і керівник літературно-мистецького об'єднання в Мельбурні – клубу імені В. Симоненка, видавець десяти випусків альманаху «Новий обрій», автор автобіографічної історії-хроніки «Від Зінькова до Мельбурна», книжок «Українці в Австралії», «Під сонцем Австралії», підручників і довідкових видань «Український орфографічний словник», «Елементи теорії літератури і стилістики», пригодницьких оповідань для дітей, науково-популярних досліджень і художніх нарисів, присвячених українським особистостям, лауреат премій імені Григорія Сковороди та імені Лесі Українки.

◆ **90 років** від дня народження **Ігоря**

Наумовича Шамо (1925–1982).

Український композитор, заслужений діяч мистецтв УРСР, народний артист України, творець музики в різних формах і жанрах, першовідкривач-експериментатор жанру хорової фольк-опери («Ятранські ігри», в якій змальовується магічна краса купальського обряду), композитор-пісняр (300 пісень), автор симфоній, кантат, ораторій, сюїт, увертюр, струнних квартетів, балад «Фронтвики», «Стоїть над Волгою курган», пісень «Києве мій», «Три поради», «Осіннє золото», «Проводжала мати», «Зачарована Десна» та багатьох інших, що стали народними піснями, лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1976).

22.02 ♦ **155 років** від дня народження **Всеволода Олександровича Фльорова** (1860–1919).

Російський педагог і діяч народної освіти, методист початкового навчання, послідовник К. Д. Ушинського й М. О. Корфа, директор Фребелівських курсів і член Фребелівського товариства в Києві, викладач російської мови й методики Новоторзької вчительської семінарії, керівник літніх учительських курсів, інспектор народних училищ Тверської губернії, викладач педагогіки й керівник педагогічної практики та роботи методистів Новинської учительської семінарії, автор «Нового російського букваря» і методичних порад до нього, посібників «Детальний план занять з навчання грамоти», «Наочні уроки письма: Посібник для учнів»

(у 3 кн.), «Наочність письма у висвітленні сучасної психології».

23.02 ♦ **День захисника Вітчизни.**

23– ♦ **50 років** тому (1960) відбулася
27.02 Республіканська нарада з питань художньої освіти.

23.02 ♦ **330 років** від дня народження **Георга Фрідріха Генделя** (1685–1759).

Німецький композитор й органіст, автор опер (46, зокрема таких: «Альміра», «Рінальдо»), ораторій (бл. 30), творів для оркестру, органа, клавесина.

♦ **165 років** від дня народження **Юліана Охоровича** (1850–1917).

Український та польський учений-психолог, філософ-позитивіст, дослідник філософських проблем літератури, журналістики, медицини, криміналістики, доцент кафедри психології Львівського університету, розробник наукових досліджень із проблем гіпнозу, магнетизму (разом із Ж. М. Шарко) і методики психотерапії, один із засновників Міжнародного інституту психології в Парижі, автор книг «Майбутнє психології», «Психологія і медицина», «Психологія, педагогіка, етика».

24.02 ♦ **95 років** тому (1920) Наркомос УСРР розробив «Тимчасову інструкцію губернським відділам народної освіти» щодо проведення заходів у галузі вищої освіти, зокрема організації інститутів народної освіти для підготовки педагогів згідно з вимогами нової радянської

освіти.

◆ **150 років** від дня народження **Івана Львовича Липи** (1865–1923).

Український письменник і громадсько-культурний діяч, один із засновників і авторів програми нелегального товариства «Братство тарасівців», міністр віросповідань УНР, діяч одеської «Просвіти», упорядник і видавець альманаху «Багаття», засновник (разом з Ю. Липою-сином) видавництва «Народний стяг», автор оповідань «Він умирав», «У невідому путь», «Живі свідки», «Або воля, або смерть», повісті «Нові хрести», казок-поем «Колесо життя», «З нового світу», «Сім братів», «Лада прекрасна», поезій у прозі, статей про творчість Б. Грінченка, І. Франка, О. Плюща.

25.02 ◆ **40 років** тому (1975) було створено в Києві Республіканську бібліотеку для юнацтва імені В. Василевської, нині – Державна бібліотека України для юнацтва.

◆ **165 років** від дня народження **Володимира Григоровича Барвінського** (псевд. – Василь Барвінок; 1850–1883).

Український письменник, критик і публіцист, громадський та освітній діяч Галичини, один із засновників товариств «Рідна школа» та «Просвіта», редактор журналу «Правда», газети «Діло», організатор народних зібрань, на яких порушувалися питання щодо розвитку українського шкільництва, автор публіцистичних статей, оповідань, повістей, зокрема «Скошений

цвіт», «Мужик і пан», «Химерні любові», «Безталанне сватання», доповідей про творчість Т. Шевченка та І. Крашевського, просвітянських брошур «Вексель і лихва – наша біда», «Тридцять літ тверезості».

◆ **130 років** від дня народження **Лева Наумовича Троповського** (1885 – 1944).

Російський бібліограф і бібліотекознавець, завідувач кафедри бібліографії Московського державного бібліотечного інституту, автор праць із бібліографії та класифікації, творець проекту перероблених таблиць Універсальної десятикової класифікації для масових бібліотек (упродовж 1938–1946 рр. вийшло 5 видань відомих «Таблиць Троповського»).

26.02 ◆ **175 років** від дня народження **Федора Никифоровича Шведова** (1840–1905).

Український фізик, хімік і методист, професор та ректор Новоросійського університету в Одесі, основоположник реології дисперсних систем, дослідник пружності форм й аномалії густини колоїдних розчинів, релаксації напруги в колоїдах, автор і видавець першого в Україні посібника з методики викладання фізики, праць із молекулярної фізики, електрики, астрофізики, метеорології.

27.02 ◆ **90 років** від дня народження **Олександра Михайловича Біляєва** (1925 – 2006).

Український педагог, філолог-методист, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент

АПН України, керівник відділу методики мови та заступник директора з наукової роботи НДІ педагогіки УРСР, головний науковий співробітник Інституту педагогіки АПН України, член редколегій науково-методичних журналів «Дивослово», «Українська мова і література в школі», «Урок української», автор праць із методики навчання української мови, лінгводидактичних основ уроку, розвитку усного й писемного мовлення учнів, підручників із української мови, навчально-методичних посібників, зокрема таких: «Шляхи підвищення ефективності уроку української мови в 5–7 класах», «Сучасний урок української мови», «Методика вивчення української мови в школі».

БЕРЕЗЕНЬ

У березні відзначається:

◆ **75 років** від заснування (1940) бібліотеки Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (грудень 1939) – інформаційного, освітньо-культурного центру.

◆ **75 років** від утворення (1940) Волинського інституту підвищення кваліфікації вчителів (Луцьк), з 1993 р. – Волинський обласний навчально-методичний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів, нині – Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти (ВППО).

1.03 ◆ **75 років** тому (1940) розпочалися заняття в Станіславському учительському інституті (пізніше педагогічний інститут), з 1971 р. –

Івано-Франківський державний інститут імені В. Стефаника, у 1992 р. інститут реорганізовано в Прикарпатський університет імені В. Стефаника, 21.08.2004 йому присвоєно статус національного.

3.03 ♦ **140 років** від дня народження **Дениса Васильовича Коренця** (1875–1946).

Український педагог Галичини, історик, географ, теоретик і практик кооперативного руху, засновник кооперативного шкільництва, Вищих кооперативних курсів для абітурієнтів українських гімназій, викладач історії в гімназіях Перемишля, філії Української академічної гімназії у Львові, директор торговельної школи товариства «Просвіта», як педагог виховав численні кадри фахових й ідейних кооператорів, підприємців, будівничих господарського життя українського народу.

4.03 ♦ **200 років** від дня народження **Михайла Михайловича Вербицького** (1815–1870).

Український композитор, священник, хоровий диригент, автор мелодії Державного гімну України, творець української музичної культури Галичини, автор музики до багатьох вистав («Верховинці», «Козак і охотник», «Жовнір-чарівник», «Підгоряни», «Запорожці»), театральних й оркестрових творів, церковних композицій, солоспівів, статей «О пінію музикальном», «О твореннях музикальних, церковних і мірських на нашій Русі».

◆ **145 років** від дня народження **Євгена Оскарівича Патона** (1870–1953).

Український учений у галузі мостобудування й електрозварювання, інженер, академік АН УРСР, Герой Соціалістичної Праці, заслужений діяч науки УРСР, професор і викладач Київського політехнічного інституту, керівник Інституту електрозварювання АН УРСР, основоположник всесвітньо відомої української науково-інженерної школи в галузі електрозварювання металів та електротехнології, автор підручників із мостобудування «Залізні мости» (у 4 т.), «Дерев'яні мости», «Дерев'яні залізничні мости», лауреат Державної премії СРСР (1941).

5.03 ◆ **135 років** від дня народження **Сергія Натановича Бернштейна** (1880–1968).

Український математик, академік АН УРСР та АН СРСР, викладач Харківського університету (33 роки), професор Ленінградського політехнічного інституту й Ленінградського університету, почесний член Московського математичного товариства, іноземний член Паризької АН, автор праць із теорії диференціальних рівнянь, теорії функцій і теорії ймовірностей (набули світового визнання), лауреат Державної премії СРСР (1942).

7.03 ◆ **70 років** від дня народження **Богдана Михайловича Ступарика** (1940–2002).

Український учений-педагог, фахівець у галузі

теорії та історії педагогіки, національного виховання, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України, заслужений працівник професійно-технічної освіти України, організатор освіти, фундатор нового напрямку дослідження – вивчення історії становлення й розвитку теорії та практики національної освіти й національного виховання в Галичині, засновник і завідувач кафедри історії педагогіки Прикарпатського університету імені Василя Стефаника, автор наукових праць «Національна школа: витоки, становлення», «Шкільництво Галичини: 1772 – 1939 рр.», «Ідея національної школи та національного виховання в педагогічній думці Галичини» та ін.

8.03 ♦ **Міжнародний жіночий день.**

9.03 ♦ **День народження Тараса Григоровича Шевченка (1814–1861), українського поета, художника, мислителя-просвітителя.**

9.03 ♦ **190 років від дня народження Павла Івановича Леонтовича (1825–1880).**

Український культурно-освітній діяч, письменник, поет-романтик Галичини, пропагандист християнської доброчесності, справедливості й добра, один із видавців та авторів альманаху «Сборник приветствований и желаний», продовжувач традицій М. Шашкевича, автор оповідання «Чиє серце, того правда», віршів-присвят, інтимно-ліричних пісень, народних поезій, у яких звучать

історичні мотиви «Лети, думко, в сторононьку», «Гей, Хмельницький, наш Богдане», «Літа мої молоденькі».

◆ **135 років** від дня народження **Василя Івановича Сімовича** (1880–1944).

Український учений-мовознавець, доктор філософії, публіцист, перекладач, культурний діяч, редактор і видавець, організатор освіти та просвітницького руху на західноукраїнських землях, дійсний член НТШ, викладач учительської семінарії в Чернівцях, професор, а пізніше ректор Українського педагогічного інституту в Празі, завідувач кафедри української мови, декан філологічного факультету, пізніше ректор Львівського університету, автор підручників із граматики української мови, наукових праць «На теми мови», «Рідна мова й інтелектуальний розвій дитини» та ін.

11.03 ◆ **240 років** від дня народження **Василя Григоровича Анастасевича** (1775–1845).

Український і російський бібліограф, книгознавець, письменник, перекладач, видавець щомісячного журналу «Улей», автор бібліографічних праць з історії та етнографії України, бібліографічного покажчика періодичних видань 1707–1823 рр., статті «Про бібліографію» (1811), що поклала початок теорії бібліографії в Росії.

◆ **170 років** від дня народження **Василя Петровича Єрмакова** (1845–1922).

Український математик і педагог, професор Київського університету, завідувач кафедри вищої математики Київського політехнічного інституту, член-кореспондент Петербурзької АН, засновник і видавець «Журнала елементарної математики» (для учнів і вчителів), один із засновників Київського фізико-математичного товариства, автор наукових праць із різних розділів математичного аналізу, теорії рядів, диференціальних рівнянь, варіаційного числення та праць із методики математики, статей із педагогіки, підручників для вищої школи тощо.

◆ **130 років** від дня народження **Євгена Миколайовича Мединського** (1885–1957).

Російський педагог, діяч народної освіти, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН РРФСР, викладач, пізніше – професор Московського державного педагогічного інституту та інших вишів Москви, завідувач відділу Науково-дослідного інституту теорії та історії педагогіки, автор першого радянського підручника з історії педагогіки та народної освіти в СРСР «Історія педагогіки: підручник для педінститутів», праць «Позашкільна освіта», «Енциклопедія позашкільної освіти» (у 3 т.), «Народна освіта в СРСР», «Педагогіка» та ін.

14.03 ◆ **180 років** від дня народження **Всеволода Порфирійовича Коховського** (1835–1891).

Український письменник і педагог, генерал-лейтенант (закінчив Петербурзьку військову

академію), керівник навчального відділу Головного управління військово-навчальних закладів Військового міністерства в Санкт-Петербурзі, засновник і перший директор Педагогічного музею військово-навчальних закладів та Педагогічної бібліотеки, один із друзів і популяризатор творчості Т. Шевченка, організатор Першої Всеросійської виставки дитячих іграшок, упорядник «Каталогу навчальних і виховних посібників педагогічного відділу Військового Міністерства», автор педагогічних праць із трудового виховання, початкової освіти, виховання в сім'ї, народної творчості, зокрема таких: «З народних уст», «Лист до основ'ян» (публікувався в журналі «Основа»), «Пан Комарчук» та ін.

◆ **90 років** від дня народження **Василя Наумовича Боровика** (1925–2007).

Український педагог-наставник, фахівець у галузі математики, кандидат педагогічних наук, відмінник народної освіти УРСР, професор і викладач Чернігівського державного педагогічного інституту (50 років, нині – Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка), автор підручників із математики, навчальних посібників для студентів фізико-математичного факультету, методичних рекомендацій, зокрема таких: «Елементи номографії в школі», «Задачі на максимум і мінімум в геометрії», «Основи геометрії» (у співавторстві).

- 16–
17.03 ♦ **25 років** тому (1990) відбулася Перша наукова сесія відродженого Наукового товариства імені Шевченка (НТШ) у Львові.
- 17.03 ♦ **70 років** від дня народження **Ганни Стефанівни Сазоненко (1945)**.
Український педагог, учитель-хімік, кандидат педагогічних наук, заслужений учитель України, директор Українського національного гуманітарного ліцею Київського національного університету імені Тараса Шевченка, автор науково-методичних посібників «Перспективні освітні технології», «Педагогіка успіху: досвід становлення акмеологічної системи ліцею», посібника-довідника «Українські вчені-натуралісти, математики, лікарі, педагоги» (у співавторстві).
- 18.03 ♦ **325 років** від дня народження **Християна Гольдбаха (1690–1764)**.
Німецький математик (упродовж багатьох років працював у Росії – Петербурзі, Москві), член Петербурзької АН, конференц-секретар Академії, автор праць з інтегрування диференціальних рівнянь, теорії рядів, теорії чисел, зокрема – будь-яке ціле число $n \geq 6$ можна подати у вигляді суми трьох простих чисел (проблема Гольдбаха).
- ♦ **110 років** від дня народження **Давида Онисимовича Лордкіпанідзе (1905–1992)**.
Грузинський педагог, історик освіти, доктор педагогічних наук, професор, член-

кореспондент АПН РРФСР, дійсний член АПН СРСР, заслужений діяч науки ГРСР, фахівець у галузі теорії й історії педагогіки, дидактики, історії грузинської педагогіки, директор Науково-дослідного інституту педагогічних наук Грузинської РСР, завідувач кафедри педагогіки Тбіліського університету.

19.03 ♦ **120 років** від дня народження **Максима Тадейовича Рильського** (1895–1964).

Український поет, перекладач, публіцист, культурно-громадський діяч, фахівець у галузі мовознавства, доктор філологічних наук, академік АН УРСР, АН СРСР, почесний доктор Ягеллонського університету (Краків), учитель української мови й літератури в сільських школах, школах Києва, директор Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР, голова Українського комітету славістів, автор статей із мовознавства «Слово перекладача», «Розмова про мову», «Мовні зв'язки українського і російського народів» та статей до «Русско-украинского словаря», «Українсько-російського словника», «Словника української мови», «Українського правопису», збірок поезій «Вірність», «Братерство», «Ранок нашої Вітчизни», «Сад над морем» та ін., лауреат Державної премії СРСР (1943, 1950, 1960).

19.03 ♦ **115 років** від дня народження **Фредеріка Жоліо-Кюрі** (1900–1958).

Французький фізик, хімік, громадський діяч,

член французької АН, іноземний член АН СРСР, один із засновників Всесвітнього руху прихильників миру, препаратор Інституту Радію, професор Колеж де Франс у Парижі, засновник дослідного центру ядерної фізики й хімії та нової лабораторії, активний член руху Опору, директор Національного центру наукових досліджень, керівник Комісаріату з атомної енергії Франції та запуску першого в країні ядерного реактора, лауреат Нобелівської премії (1935, разом з Ірен Жоліо-Кюрі) за синтез нових радіоактивних елементів.

◆ **85 років** від дня народження **Ліни Василівни Костенко** (1930).

Українська поетеса, майстер поетичної мініатюри, одна з перших і найвідоміших молодих українських поетів періоду «шістдесятників», почесний професор Національного університету «Києво-Могилянська академія» та почесний доктор Чернівецького національного університету, автор перших поетичних збірок «Проміння землі» (1957), «Вітрила» (1958), що стали своєрідним заспівом до творчості покоління неоромантиків і неореалістів 60-х років, творець збірок поезій «Над берегами вічної ріки», «Сад нетанучих скульптур», «Неповторність», віршів для дітей «Бузиновий цар», історичного роману у віршах «Маруся Чурай», поеми «Берестечко», роману «Записки українського самашедшого», лекції для всього українського народу

«Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала», лауреат Державної премії УРСР імені Тараса Шевченка (1987), Премії Антоновичів (1989), премії Петrarки (1994), Міжнародної літературно-мистецької премії імені О. Теліги (2000).

21.03 ♦ **Всесвітній день поезії.**

♦ **330 років** від дня народження **Йоганна Себастьяна Баха** (1685–1750).

Німецький композитор й органіст, один з основоположників німецької національної класичної музики, представник поліфонічного стилю, автор понад тисячі творів: світських і духовних кантат, мес, ораторій, хоралів, інструментальних творів тощо.

22.03 ♦ **Всесвітній день водних ресурсів.**

♦ **120 років** від дня народження **Івана Леонтійовича Ле** (справж. – Мойся; 1895–1978).

Український письменник, член літературної організації «Жовтень», Всеукраїнської спілки пролетарських письменників (ВУСПП), автор збірок оповідань «Право молодості», «В снопі дозріває», повістей «Капітан артилерії», «Борозною віку», романів «Роман міжгір'я», «Історія радості», «Південний захід», історичних романів «Наливайко», «Хмельницький», збірки літературно-критичних статей «Цим живу», лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1967).

◆ **100 років** від дня народження **Прокопа Дмитровича Мисника** (1915–1977).

Український літературознавець, письменник, член СП СРСР, викладач Ніжинського педагогічного інституту, головний редактор журналів «Українська мова в школі», «Література в школі» та «Українська мова та література в школі», співавтор підручника для 10 класів «Українська радянська література», автор літературно-критичних книжок «Людяність, правда, краса», «Багатство форм і стилів», повістей «Старовинний перстень з черепашкою», «Цицеронові лаври», збірки оповідань «Соната сподівання», праць про творчість О. Довженка, О. Гончара, С. Стельмаха, О. Ільченка, Ю. Мушкетика та ін. письменників.

23–
25.03 ◆ **95 років** тому (1920) відбулася I Всеукраїнська нарада з питань освіти, на якій було оприлюднено розроблену наркомом освіти Г. Ф. Гриньком систему розвитку шкільної освіти в УСРР, яка ґрунтувалася на соціальному, трудовому, професійному, національному та педоцентричному принципах.

23.03 ◆ **65 років** від дня народження **Михайла Михайловича Сидоренка** (1950–2003).

Український педагог, кандидат педагогічних наук, член-кореспондент АПН України, заслужений працівник народної освіти УРСР, заслужений працівник освіти Автономної

Республіки Крим, фахівець у галузі позашкільної освіти й виховання, дослідник проблем організаційно-педагогічних умов розвитку Міжнародного дитячого центру «Артек» (МДЦ «Артек»), генеральний директор МДЦ «Артек», творець комплексної системи художньо-естетичного, фізичного та духовного розвитку особистості в умовах колективного виховання, засновник і ректор Гуманітарного інституту «Артек», головний редактор журналу «Освіта без кордонів», автор наукових праць «Програма розвитку МДЦ «Артек», «Тенденції розвитку дитячого табору як позашкільного навчального закладу».

27.03 ♦ **Міжнародний день театру.**

♦ **25 років** тому (1990) створено Всеукраїнську спілку краєзнавців (на I Всеукраїнському краєзнавчому з'їзді в Києві). У 1991 р. Спілка заснувала премію імені Д. Яворницького, у 1993 р. відновила видання науково-популярного часопису «Краєзнавство».

♦ **170 років** від дня народження **Вільгельма Конрада Рентгена** (1845–1923).

Німецький фізик, дослідник властивостей кристалів, магнітного поля рухомих зарядів, відкривач ікс-проміння (названого рентгенівським промінням), які стали широко використовуватися в науці, техніці, медицині, лауреат Нобелівської премії (1901).

28.03 ♦ **170 років** від дня народження **Олексія**

Олександровича Андрієвського (1845–1902).

Український педагог, історик, літератор, публіцист, культурно-просвітницький та громадський діяч, учитель гімназій Катеринослава (тепер Дніпропетровськ), Одеси, Києва, Тули, інспектор гімназії Златопілля на Кіровоградщині, інспектор народних училищ Катеринославської губернії, директор сирітського будинку в Одесі, один із ініціаторів створення «Київського товариства сприяння початковій освіті», організатор видання популярних брошур із різних галузей знань, упорядник і видавець десяти випусків «Історичних матеріалів» із Київського архіву губернського управління, автор статей, нарисів, розвідок, присвячених творчості Т. Шевченка, Г. Квітки-Основ'яненка, В. Жуковського, Є. Баратинського та ін., праць з історії Запорізької Січі, Правобережної України, Києва.

28.03 ♦ **90 років** від дня народження **Дмитра Михайловича Гнатюка (1925).**

Український співак і режисер, народний артист СРСР та України, Герой України, професор, академік Академії мистецтв України, Академії творчості (Москва), провідний співак Київського театру опери та балету (нині Національний академічний театр опери та балету імені Т. Шевченка), головний режисер (1988–1998) театру, депутат Верховної Ради України (1998–2002), лауреат Державних премій УРСР (1973), СРСР (1977), Грузинської РСР (1972).

30.03 ♦ **80 років** від дня народження **Євгенії Федорівни Соботович** (1935–2007).

Український педагог, дефектолог, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України, фахівець у галузі логопедії, лінгвістики, психолінгвістики, дитячої психології та патопсихології, професор і завідувач кафедри сурдопедагогіки й логопедії Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького, завідувач лабораторії логопедії Інституту спеціальної педагогіки АПН України, автор наукових праць «Формування правильного мовлення у дітей з моторною алалією», «Порушення мовленнєвого розвитку у дітей та шляхи їх корекції», «Психолінгвістична структура мовленнєвої діяльності та механізми її формування», «Методика виявлення мовленнєвих порушень у дітей» та ін.

31.03 ♦ **280 років** від дня народження **Етьєна Безу** (1730–1783).

Французький математик, член Паризької АН, викладач математики в училищі гардемаринів і Королівському артилерійському корпусі, фахівець у галузі вищої алгебри, розробник загальних методів розв'язування систем алгебраїчних рівнянь будь-яких степенів, методу невизначених множників, творець теореми для многочленів з одним невідомим (теорема Безу), автор шеститомного «Курсу математики».

31.03 ♦ **80 років** від дня народження **Галини**

Леонідівни Гордасевич (1935–2001).

Українська письменниця, поетеса, літературний критик, автор поетичних збірок «Веселки на тротуарах», «Наречена сонця», «Слід зірниць», в яких відтворено ліричні настрої, роздуми жінки-сучасниці про почуття, взаємини людей, цінності любові, добра, краси природи; збірок оповідань і повістей «Відцвіла шипшина», «Твій тихий дім», «Двадцять років і один день», які присвячено морально-етичній проблематиці.

КВІТЕНЬ

У квітні відзначається:

◆ **110 років** від створення Всеросійського учительського союзу (ВУС, 1905), професійного союзу вчителів та діячів народної освіти.

◆ **95 років** від заснування (1920) у Відні, за сприяння місцевої «Січі», Українського товариства прихильників освіти, яке допомагало українським студентам-емігрантам.

◆ **95 років** від опублікування (1920) першого тому «Проекту єдиної школи на Україні», головне завдання якої полягало у вихованні дітей різних верств населення. Виховна школа за проектом мала бути школою діяльною, національно-державною, єдиною.

◆ **75 років** від заснування (1940) Львівського обласного інституту удосконалення вчителів (наказ НКО УРСР від 9.03.1940 р.), тепер – Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (ЛОІППО).

◆ **70 років** від виходу (1945) літературно-художнього журналу «Барвінок» для дітей молодшого

шкільного віку.

1.04 ♦ **Міжнародний день птахів.**

♦ **20 років** тому (1995) було створено наукову спеціальну бібліотеку Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України (згідно зі Статутом Інституту), нині – бібліотека Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

♦ **155 років** від дня народження **Сергія Миколайовича Реформатського** (1860–1934).

Український хімік-органік, педагог, член-кореспондент АН УРСР та АН СРСР, професор Київського університету, Київського політехнічного інституту й Українського науково-дослідного інституту каучуку та каучуконосів, відкривач методу синтезу органічних β-оксикислот (реакція Реформатського), автор оригінального підручника «Початковий курс органічної хімії».

♦ **70 років** від дня народження **Миколи Миколайовича Дарманського** (1945–2005).

Український педагог-новатор, кандидат педагогічних наук, доцент, організатор освіти Хмельниччини, відмінник народної освіти УРСР, заслужений учитель України, пошукач нового та реформатор старого в освіті, директор Кам'янець-Подільської середньої школи № 13, завідувач міського відділу освіти, начальник Хмельницького обласного управління освіти, заступник голови Хмельницької обласної

державної адміністрації з гуманітарних питань, директор педагогічного училища, що став педагогічним інститутом, нині – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, де відбуваються педагогічні читання пам'яті педагога, існує премія й іменна стипендія імені М. Дарманського.

2.04 ♦ **Міжнародний день дитячої книги** (відзначається в день народження Г.-К. Андерсена (1805–1875), данського письменника-казкаря).

♦ **210 років** від дня народження **Ганса Крістіана Андерсена** (1805–1875).

Данський письменник, казкарь, мандрівник, майстер коротких яскравих замальовок, творець романів, п'єс, віршів та подорожніх нарисів, всесвітнє визнання принесли йому казки на сюжети народних казок, обробки віршів і пісень та вигадані самим автором казки – «Дюймовочка», «Русалонька», «Непохитний олов'яний солдатик», «Оле Лукойє», які розкривають істинне в людині, її сутність, справжність; автор казок із подвійним адресатом: за захопливим сюжетом – для дітей, а за глибиною змісту – для дорослих, зокрема таких: «Снігова королева», «Соловей», «Гидке каченя», «Ялинка», «Райський сад» та ін., автобіографічних нарисів «Казка мого життя» і «Пригоди мого життя».

♦ **175 років** від дня народження **Емілія Золя**

(1840–1902).

Французький письменник жанру соціально-психологічного роману, ранні твори якого позначено рисами романтизму, пізніші – натуралізму, зокрема «Романісти-натуралісти», «Експериментальний роман», «Натуралізм у театрі», в яких відображено вірність принципам спадковості, середовища, історизму, об'єктивізму та зближення позицій ученого й письменника, автор романів 20-томної епопеї «Ругон-Маккари. Природна і соціальна історія однієї родини в епоху Другої Імперії» (1871–1893); перші українські переклади творів письменника й статті про нього належать І. Франкові.

4.04 ♦ **День створення НАТО (1949).**

5.04 ♦ **Вхід Господній до Єрусалима. Вербна неділя.**

♦ **25 років** тому (1990) у Київському державному педагогічному інституті імені О. М. Горького (нині Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова) відкрито першу серед педагогічних вузів республіки кафедру історії України.

7.04 ♦ **Всесвітній день здоров'я.**

11.04 ♦ **135 років** від дня народження **Яна Петровича Ряппо** (1880–1958).

Український педагог (естонського походження),

діяч народної освіти й науки, історик освіти, учитель, викладач вищих навчальних закладів, громадський і політичний діяч, один із організаторів радянської влади на півдні України, зокрема в Миколаєві й Одесі, заступник наркома освіти УСРР, головний редактор журналу «Шлях освіти» (1922–1928), творець нової системи українського шкільництва, автор праць, присвячених становленню та розвитку системи народної освіти, зокрема «Робітнича освіта на Україні та її найближчі перспективи», «Реформа вищої школи на Україні в роки революції», «Народна освіта на Україні за десять років революції», «Проблеми професіоналізму і політехнізму в радянській шкільній системі» та ін.

- 12.04
- ◆ **Міжнародний день польоту людини в космос.**
  - ◆ **Всесвітній день авіації і космонавтики.**
  - ◆ **День працівників ракетно-космічної галузі України.**
  - ◆ **Світле Христове Воскресіння. Великдень.**
  - ◆ **15 років** тому (2000) ухвалено постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Інструкції з обліку дітей та підлітків шкільного віку».
  - ◆ **175 років** від дня народження **Миколи Івановича Петрова** (1840–1921).

Український учений (росіянин за походженням), літературознавець, бібліограф, архівознавець, археограф, етнограф, доктор російської мови й словесності, член-кореспондент Російської АН, фахівець із проблем археології, образотворчого мистецтва, історії церкви, знавець київських архівів і рукописів, учитель Волинської духовної семінарії в м. Крем'янець, професор Київської духовної академії, член історико-філологічного відділу ВУАН, завідувач Церковно-археологічного музею при Київській духовній академії, представник порівняльно-історичного методу в літературознавстві, автор праць, присвячених «старому Києву», зокрема церквам Києва, праць з історії української літератури XVII–XIX ст., що відзначаються багатством бібліографічних матеріалів, а також досліджень із питань бібліотечної справи, книгознавства, історії друкарства в Україні тощо.

15.04 ♦ **65 років** тому (1950) було засновано Українську Вільну Академію Наук (УВАН) у США.

♦ **135 років** від дня народження **Макса Вертгеймера** (1880–1943).

Німецький психолог, доктор філософії, один із засновників і головний теоретик гештальтпсихології, творець концепції процесу науочіння (важливим елементом якого є процес розуміння), професор Франкфуртського університету, викладач Нової школи соціальних

досліджень у Нью-Йорку, автор праць «Експериментальні дослідження сприйняття рухів» (про основний принцип гештальтпсихології), «Продуктивне мислення» (поширення принципів гештальтпсихології на процес мислення).

◆ **130 років** від дня народження **Миколи Федоровича Даденкова** (1885–1955).

Український педагог, учений, фахівець із теорії та історії педагогіки, викладач російської мови та літератури Лубенської учительської семінарії, директор гімназії в м. Радомишль, викладач педагогіки Фребелівського жіночого педагогічного інституту та Вищих педагогічних курсів у Києві, професор Дніпропетровського, Ніжинського, Київського педагогічних інститутів, завідувач відділу історії педагогіки УНДІПу, автор першого підручника з історії педагогіки в Україні, праць із проблем дидактики й естетичного виховання учнів, зокрема таких: «Зміст навчальної роботи в середній школі», «Естетичне виховання», з історії педагогіки «Великі слов'янські педагоги XVII–XIX ст. та їх спадщина», «Життя, діяльність і педагогічні ідеї А. С. Макаренка», «Школа на Україні в XVI–XVII ст.».

16.04 ◆ **140 років** від дня народження **Адріана Володимировича Володимирського** (1875–1936).

Український педагог-дефектолог, лікар-психоневролог, професор, дослідник

закономірностей розвитку, виховання та навчання дітей із фізичними й психічними вадами, ролі спадковості в розвитку дитини й впливу різних умов на її розвиток, один із ініціаторів становлення вищої дефектологічної освіти в УСРР, прихильник ідеї вільного розвитку особистості, викладач Київського інституту народної освіти, керівник лікарсько-педагогічного кабінету в Києві, автор праць «Основи індивідуального поведіння в нормі та відхиленнях», «Вступ у прикладну рефлексологію», «До динаміки педагогічного процесу» та ін.

17.04 ♦ **160 років** від дня народження **Семена Опанасовича Венгерова** (1855–1920).

Російський літературознавець, видавець і бібліограф, професор Петербурзького університету, редактор «Библиотеки великих писателей», почесний член Харківського університету, автор фундаментальних довідково-бібліографічних видань «Критико-бібліографічний словник російських письменників і вчених» (у 6 т.), «Джерела словника російських письменників» (у 4 т.), «Російські книги» (у 3 т.), які містять матеріали з історії української літератури й культури; укладач бібліографічних картотек.

18.04 ♦ **Міжнародний день пам'яток і визначних історичних місць.**

♦ **День пам'яток історії та культури**

України.

◆ **День довкілля.**

◆ **155 років** від дня народження **Уляни Кравченко** (справж. – Юлія Юліївна Шнайдер; 1860–1947).

Українська письменниця, громадсько-культурна діячка, майстер інтимної та пейзажної лірики, учитель за фахом (закінчила Львівську вчительську семінарію), учасниця жіночого емансипаційного руху Галичини, автор збірки нарисів автобіографічного характеру «Спогади вчительки», в яких відображено стан народної освіти в Галичині, прозових мініатюр, оповідань, поетичних збірок, зокрема «Prima Vera» – першої в Галичині збірки, написаної жінкою-українкою, віршів для дітей тощо.

19.04 ◆ **15 років** тому (2000) Президією АПН України затверджено Концепцію громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності (керівник творчого колективу О. В. Сухомлинська).

◆ **135 років** від дня народження **Євгена Євгеновича Слуцького** (1880–1948).

Український економіст, математик і статист, один із творців теорії випадкових функцій та нескінченних матриць, викладач вищих навчальних закладів Києва й Москви, Математичного інституту імені В. Н. Стеклова АН СРСР, автор праць із теорії ймовірностей та математичної статистики; дослідження окремих

питань у структурі теорії ймовірностей увійшли в аксіоматику А. М. Колмогорова (1903–1987), видатного російського математика.

21.04 ♦ **105 років** тому (1910) було припинено функціонування Київського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка (громадська організація, що діяла на території Київської губернії й була зареєстрована 26 травня 1906 р.); товариство відновило свою діяльність у квітні 1917 р. і проіснувало до березня 1920 р.

21.04 ♦ **280 років** від дня народження **Івана Петровича Кулібіна** (1735–1818).

Російський механік-самоук, винахідник, керівник механічними майстернями Петербурзької АН із виробництва верстатів, астрономічних, фізичних та навігаційних приладів, творець моделі дерев'яного мосту через Неву, оригінального годинника, оптичного телеграфу, візка-самоката, ліфта тощо.

♦ **90 років** від дня народження **Євгена Львовича Немировського** (1925).

Російський учений зі світовим ім'ям (родом із України), бібліограф, один із творців історії книгознавства, фахівець у галузі вивчення книг кириличного друку, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент Російської академії природничих наук і Чорногорської академії наук і мистецтв, член Гутенберзького товариства, головний науковий співробітник відділу рідкісної книги Російської державної

бібліотеки, дослідник життя й діяльності Івана Федорова та становлення російського книгодрукування, організатор Федоровських читань, автор проекту «Зведеного каталогу слов'янських стародруків кириличного і глаголичного шрифтів» та «Зведеного каталогу видань кириличного шрифту» (у 7 т.), творець монографії «Винахід Йоганна Гутенберга: з історії книгодрукування» (у 3 кн.).

22.04 ♦ **Всесвітній день Землі.**

23.04 ♦ **Всесвітній день книги і авторського права.**

♦ **120 років** від дня народження **Лева Юстимовича Биковського** (1895–1992).

Український бібліограф, бібліотекознавець, книгознавець, публіцист, геополітик, історик та мемуарист, творець теоретичних засад бібліології, секретар київського видавництва «Друкар», один із перших співробітників Всенародної бібліотеки України (нині – НБУ ім. В. І. Вернадського НАН України), відомий бібліограф-практик бібліотек Європи та США, директор Варшавської публічної бібліотеки, один із засновників Українського чорноморського інституту у Варшаві, автор монографії «Замітки про книгознавство та книгоживання», видавець Літопису громадської бібліотеки Лозуватського товариства «Просвіта», трьох збірників «Українського книгознавства», документованих

томів «Книгарні – бібліотеки – Академія».

◆ **95 років** від дня народження **Григорія Михайловича Тютюнника** (1920–1961).

Український письменник, педагог (тривалий час учителював у с. Кам'янка-Бузька на Львівщині), співробітник журналу «Жовтень» (тепер – «Дзвін»), автор роману «Вир», у якому відображено соціально-психологічні процеси колгоспного села та подвиг радянського народу у Великій Вітчизняній війні; збірок оповідань «Зоряні межі», поезій «Журавлині ключі», повісті «Хмарка сонця не заступить», незавершеного роману «Буг шумить», лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1963).

24.04

◆ **Міжнародний день солідарності молоді.**

◆ **105 років** від дня народження **Тамари Іванівни Цвеліх** (1910 – ?).

Український педагог, учений енциклопедичного масштабу, кандидат педагогічних наук, засновник сучасної української наукової школи естетичного виховання, учитель Пирогівської школи на Київщині, науковий співробітник Київського обласного інституту вдосконалення вчителів, викладач і декан педагогічного факультету Київського педагогічного інституту імені М. Горького, головний редактор журналу «Дошкільне виховання», завідувач відділу педагогіки НДІ педагогіки УРСР, організатор семінарів із теорії й історії педагогіки для

аспірантів, керівник розробок «Орієнтованої програми з естетичного виховання учнів загальноосвітньої школи» та «Програми морального виховання учнів різних вікових груп».

◆ **95 років** від дня народження **Дмитра Григоровича Білоуса (1920–2004)**.

Український поет, літературознавець, перекладач, літературний критик, педагог-філолог, громадський діяч, член-кореспондент АПН України, академік, фахівець у галузі методики навчання української мови та літератури, етнопедагогіки, зв'язків із культурою Болгарії, науковий консультант і редактор видань гуманітарно-естетичного спрямування, автор статей та рецензій із питань етнопедагогіки, теорії і практики художнього перекладу, творець поетичних збірок «Диво калинове», «Чари барвінкові» (вірші для дітей), «За Україну молюся», сатирико-гумористичних збірок «Сатиричне і ліричне», «Колос і кукіль», «Альфи не омеги», літературно-критичних статей, перекладів болгарських поетів, упорядник і редактор «Антології болгарської поезії» (у 2 т.), лауреат Державної премії імені Т. Г. Шевченка (1990), літературних премій імені Лесі Українки, імені Олени Пчілки, імені Максима Рильського, імені Олександра Копиленка.

26.04

◆ **День Чорнобильської трагедії.**

◆ **1986** – на атомній електростанції в

Чорнобилі сталася аварія.

◆ **125 років** від дня народження **Миколи Костянтиновича Зерова** (1890–1937).

Український поет-неокласик, перекладач, літературознавець і критик, полеміст, майстер сонета, педагог, учитель шкіл Златополя, Києва, Баришівки, професор і завідувач кафедри Київського інституту народної освіти, викладач курсу теорії перекладу Українського інституту лінгвістичної освіти, редактор журналу «Книгарь», учасник Всеукраїнських учительських з'їздів (1917), автор поетичних збірок, літературно-критичних статей із питань теорії поетичного перекладу, нарисів про творчість українських письменників, курсу лекцій з історії української літератури – «Українське письменство ХІХ ст.»; упорядник антологій «Нова українська поезія», «Слово» (перевид. «Сяйво»), «Байка і притча в українській літературі ХІХ–ХХ в.».

◆ **80 років** від дня народження **Станіслава Володимировича Тельнюка** (1935–1990).

Український письменник, літературний критик, редактор, перекладач, член СП СРСР, автор збірок поезій «Легенда про будні», «Залізники», повістей та оповідань «Білий камінь», літературно-критичних нарисів, біографічної повісті «Павло Тичина», перекладів із російської, білоруської, грузинської, польської й інших мов, лауреат Республіканської премії імені М. Островського (1984), літературної

премії імені П. Тичини «Чуття єдиної родини».

27.04 ♦ **185 років** тому (1830) відбулось офіційне відкриття Одеської національної наукової бібліотеки імені Максима Горького, заснованої згідно з царським указом від 25 (13) вересня 1829 р. як Міська публічна бібліотека.

♦ **95 років** тому (1920) вийшов наказ Міністерства народної освіти «Про поповнення педагогічних кадрів шкіл учителями української мови».

27–
28.04 ♦ **95 років** тому (1920) загальні збори студентів Кам'янець-Подільського державного українського університету зініціювали проведення в Києві 1 жовтня 1920 року «Всеукраїнського студентського конгресу вищих шкіл Соборної України і з поза меж її».

27.04 ♦ **195 років** від дня народження **Герберта Спенсера** (1820–1903).

Англійський філософ-позитивіст, психолог і соціолог, засновник т.з. органічної школи в соціології, інженер-практик, розробник загальної теорії еволюції, що покладена в основу його соціології (органічна теорія суспільства); прихильник педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо (методи навчання повинні відповідати розумовому розвитку дитини – від простого до складного, від конкретного до абстрактного, від практики до теорії); автор статей із проблем змісту освіти й методики розумового, морального та фізичного виховання, що мали

великий вплив на подальший розвиток педагогіки, зокрема в англо-саксонських країнах.

◆ **130 років** від дня народження **Степана Пилиповича Постернака** (1885–1938).

Український педагог, історик освіти, бібліотекознавець і бібліограф, учитель російської мови та історії шкіл Умані, Тихорецька, Таганрога, працівник комісаріату в справах Київської шкільної округи, головний консультант шкільного відділу Наркомосу, викладач учительських семінарій та Інститутів народної освіти (Київ, Черкаси), керівник секції з історії освіти в Україні при Педагогічній комісії ВУАН, учений секретар Комісії енциклопедичного словника, перший керівник (директор) Всенародної бібліотеки України (ВБУ) у Києві, який зробив значний внесок у розвиток і досягнення ВБУ в галузі теорії бібліотекознавства й бібліографознавства, у формуванні фондів, каталогізації та організації роботи бібліотеки.

28.04 ◆ **Всесвітній день охорони праці.**

ТРАВЕНЬ

У травні виповнюється:

◆ **750 років** від народження **Аліг'єрі Данте** (1265–1321).

Італійський поет-гуманіст, філософ, «останній поет Середніх віків і перший поет Нового часу», громадсько-політичний діяч, людина високої ерудиції, вольового

характеру, високого почуття гідності, основоположник італійської літературної мови та національної літератури, автор автобіографічної повісті «Нове життя», яку дослідники вважають «першою ліричною автобіографією» у світовій літературі, наукового трактату «Бенкет» (своєрідна енциклопедія з питань філософії та мистецтва), головного твору «Божественна комедія», трактатів «Про монархію», «Про народне красномовство».

◆ **100 років** від опублікування (1915) збірника «Материалы по реформе средней школы», створеного Міністерством народної освіти Росії на чолі з міністром П. М. Ігнат'євим. Проект реформ школи містив загальні підходи до реформування освіти, навчальні плани й програми для середньої школи, але не був реалізований через соціально-політичний устрій Росії, державну освітню політику гальмування реформ, небажання змінювати наявну систему шкільної освіти.

◆ **75 років** від заснування (1940) Дрогобицького учительського інституту (згідно з постановою РНК УРСР від 15.04.1940 р.), реорганізованого в 1952 р. у педагогічний інститут, із 1998 р. – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

1–
2.05 ◆ **Дні міжнародної солідарності трудящих.**

1.05 ◆ **80 років** від дня народження **Анатолія Йосиповича Сиротенка** (1935–2009).

Український педагог, методист, дипломат, доктор педагогічних наук, професор, почесний академік АПН України, заслужений діяч науки і

техніки України, фахівець у галузі географічної й педагогічної наук, методики навчання географії в загальноосвітній школі, дипломат-керівник групи радянських спеціалістів у Конго (Браззавіль), головний радник із питань освіти в уряді Афганістану, заступник директора Інституту психології УРСР, завідувач відділу географії, пізніше заступник директора НДІ педагогіки УРСР (із 1992 р. – Інститут педагогіки АПН України), головний науковий співробітник Інституту проблем виховання АПН України, професор Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту, один із творців Концепції географічної освіти та Державного освітнього стандарту з географії, автор підручників і методичних посібників із географії, зокрема для афганських шкіл, профільної школи, оновлених програм, праць краєзнавчого характеру.

◆ **70 років** від дня народження **Миколи Івановича Сенченка** (1945).

Український учений у галузі обчислювальної техніки, соціальних комунікацій, доктор технічних наук, заслужений діяч науки і техніки України, професор, керівник Інформаційного центру Харківського інституту інженерів комунального будівництва, директор Центральної наукової бібліотеки України (1985–1992), нині – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, один із ініціаторів та організаторів Надзвичайного з’їзду бібліотекарів

України (1991), директор Державної наукової установи «Книжкова палата України ім. Івана Федорова», головний редактор журналу «Вісник Книжкової палати».

- 3.05
- ◆ **Всесвітній день свободи (захисту) друку.**
  - ◆ **День Сонця.**
  - ◆ **165 років** від дня народження **Дмитра Дмитровича Язикова** (1850–1918).
Російський бібліограф, мовознавець, історик літератури, викладач російської словесності в середніх навчальних закладах Москви, редактор газети «Московские новости», керівник бібліотеки Московського університету, голова Московського бібліографічного гуртка (пізніше – Російське бібліографічне товариство при Московському університеті), укладач бібліографічної праці «Обзор жизни и трудов покойных русских писателей», що стала справою всього життя вченого.
  - ◆ **110 років** від дня народження **Юрія Андріяновича Лавріненка** (1905–1987).
Український літературознавець, критик, публіцист, літературний редактор часописів «Комсомолец України», «Безвірник», член Спілки українських селянських письменників «Плуг», у 1935 р. арештований і засуджений до 5 років позбавлення волі (Норильськ, 1935–1939), із 1944 р. в еміграції (Австрія, Німеччина, США), член «Мистецького українського руху» (літературне об'єднання української еміграції в

Європі), редактор «Української літературної газети», упорядник антології творів української літератури 20–30-х рр. ХХ ст. «Розстріляне відродження», автор літературно-критичних нарисів, літературознавчих статей, публіцистичних праць, рецензій, збірки мемуарів «Чорна пурга та інші спомини».

4.05 ♦ **170 років** від дня народження **Вільяма Кліффорда** (1845–1879).

Англійський математик, професор університетського коледжу в Лондоні, один із основоположників векторного числення (для вивчення геометрії руху застосував теорію кватерніонів), популяризатор фізико-математичних наук, автор наукових праць з алгебри й геометрії, зокрема в праці «Здоровий глузд у точних науках» сформулював сучасне означення скалярного добутку.

7.05 ♦ **175 років** від дня народження **Петра Ілліча Чайковського** (1840–1893).

Російський композитор, професор Московської консерваторії, автор опер «Євгеній Онєгін», «Мазепа», «Черевички», «Пікова дама», «Іоланта» та ін., музики до балетів «Лебедине озеро», «Спляча красуня», «Лускунчик», творець симфоній, фантазій, фортепіанних і скрипкових концертів, романсів, зокрема пісні-романсу «Вечір» («Садок вишневий коло хати» на слова Т. Шевченка), дуету «Навгороді коло броду».

♦ **160 років** від дня народження **Миколи**

Феофановича Кашенка (1855–1935).

Український учений-біолог, ембріолог, селекціонер, доктор медицини, зоології, академік Української АН, розробник теоретичних, методологічних та наукових основ акліматизації, дослідник фауни Сибіру, творець нових плодкових, лікарських і технічних рослин, професор та ректор Томського університету, викладач курсу порівняльної анатомії Харківського університету, професор Політехнічного інституту (Київ), засновник Зоологічного музею та Акліматизаційного саду УАН, автор праць з ембріології тварин і людини, гістології, мікроскопічної техніки, археологічної палеонтології, зоології, акліматизації культурних рослин в умовах Сибіру й України.

8.05 ♦ **75 років** тому (1940) згідно з наказом РНК УРСР було відкрито Станіславську державну обласну бібліотеку з дитячим відділом, у 1956 р. обласній бібліотеці присвоєно ім'я Івана Франка, а з 1966 р. її реорганізовано в наукову; сьогодні Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека імені Івана Франка – одна з провідних соціальних інституцій суспільства, науково-методичний і координаційний центр для бібліотек усіх систем і відомств на території області.

9.05 ♦ **День Перемоги.**

♦ **70 років** тому (1945) радянський народ здобув перемогу у Великій Вітчизняній війні

(1941–1945) над фашистськими загарбниками.

◆ **180 років** від дня народження **Максима Олексійовича Антоновича** (1835–1918).

Російський та український філософ-матеріаліст, просвітитель, публіцист, природознавець, провідний літературний критик, пізніше керівник журналу «Современник», прихильник сенсуалізму й естетичних поглядів М. Чернишевського та М. Добролюбова, розробник філософської концепції, подібної до філософії класичного французького Просвітництва XVIII ст.

10.05 ◆ **День Матері.**

12.05 ◆ **200 років** від дня народження **Віктора Івановича Григоровича** (1815–1876).

Російський та український мовознавець, літературознавець, археолог, етнограф, один із перших дослідників археології, етно- і топографії Південної України, походження давньослов'янської писемності, слов'янських азбук, учасник подорожі по балканських володіннях Османської імперії (зібрані рукописи стали джерелознавчою базою в галузі славістики), один із основоположників слов'янської філології в Росії, професор Новоросійського (Одеса), Казанського та Московського університетів, автор праць «Короткий огляд слов'янських літератур», «Слов'янські старожитності», «Слов'янські наріччя», в яких дано характеристику й

українській мові.

◆ **155 років** від дня народження **Костянтина Олександровича Торопова** (1860–1933).

Російський математик-педагог, професор математики, творець загальної теорії розв'язування трикутників (увійшла в курс тригонометрії С. Й. Новосьолова), викладач математики чоловічої гімназії (Перм), завідувач кафедри математики Оренбурзького педагогічного інституту, автор підручників та навчальних посібників із геометрії, тригонометрії, цікавої математики для середньої школи.

◆ **150 років** від дня народження **Софії Окуневської-Морачевської** (1865–1926).

Українська письменниця, публіцистка, громадсько-культурна діячка, перша українська жінка-лікар у Галичині, доктор медицини, працівник лікувальних закладів Львова та ін. міст, організатор першого Товариства руських жінок, учасник підготовки літературного альманаху «Перший вінок», автор оповідання «Пісок, пісок...», наукової праці «Родинна неволя жінок у піснях і образах весільних» тощо.

◆ **140 років** від дня народження **Якова Феофановича Чепіги (Зеленкевича)** (1875–1938).

Український педагог, психолог, методист, громадський діяч, учитель шкіл Донбасу, творець «Проекту української школи» (1913),

керівник руху за створення національної школи в Україні, один із розробників основних документів про школу та організацію освіти в УРСР, проректор і професор Вищого інституту народної освіти в Києві (ВІНО), один із організаторів Педологічного інституту в Києві, керівник секції методики й дидактики кафедри педології при ХІНО, співробітник УНДІПу, член Наркомосу УСРР, автор наукових праць педологічного спрямування з трудового виховання, форм і методів навчання, творець підручників для початкової школи (букварі, читанки, задачки та методичні поради до них), методичних посібників для вчителів тощо.

13.05 ♦ **150 років** тому (1865) відбулося відкриття Новоросійського Імператорського університету (Одеса), заснованого на базі Рішельєвського ліцею (1817). Тепер – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова.

♦ **220 років** від дня народження **Павла Йозефа Шафарика** (1795–1861).

Чеський і словацький лінгвіст, літературознавець, історик, етнограф, поет, професор слов'янської порівняльної філології, основоположник багатьох галузей слов'янознавства, діяч чеського й словацького національного Відродження, член Імператорської академії у Відні, редактор журналів «Світогляд» і «Журнал Чеського музею», учасник підготовки Слов'янського з'їзду в Празі, автор праць «Слов'янські старожитності», «Слов'янський

народопис», «Історія слов'янської мови та літератури всіма наріччями» (зокрема української мови, літератури й народної творчості), «Про землю під назвою Бойки»; високо цінував ученого Т. Шевченко.

14.05 ♦ **95 років** від дня народження **Ярослави Стецько** (справж. – Слава-Анна Музика; 1920–2003).

Українська політична діячка, журналістка, магістр політичних наук Українського Вільного Університету (Мюнхен, 1944–1991 в еміграції), за фахом конференц-перекладач (знавець англійської, французької, німецької, італійської, польської та інших мов), член ЦК Антибільшовицького блоку народів (АБН) пізніше Президент АБН, лідер національно-визвольного руху в Україні, Голова Проводу ОУН (1991–2000, після смерті чоловіка Я. Стецька) та Конгресу Українських націоналістів (КУН), народний депутат України трьох скликань.

15.05 ♦ **Міжнародний день сім'ї.**

♦ **170 років** від дня народження **Іллі Ілліча Мечникова** (1845–1916).

Видатний російський та український біолог, доктор біології, кандидат зоології, один із основоположників еволюційної ембріології, порівняльної патології, імунології та мікробіології, педагог, професор Новоросійського (Одеса) і Петербурзького

університетів, керівник однієї з лабораторій та заступник директора Пастерівського інституту в Парижі, засновник і керівник першої в Росії Одеської бактеріологічної станції, автор наукових праць із зоології безхребетних, книги «Сорок років пошуку раціонального світогляду», порівняльної та еволюційної ембріології, розвитку багатоклітинних організмів, імунології та геронтології, лауреат Нобелівської премії (1908).

- 16.05 ♦ **День Європи.**
- ♦ **День науки.**
- ♦ **120 років від дня народження Тодося Степановича Осьмачки (1895–1962).**
Український поет-імпресіоніст, прозаїк, перекладач, громадський і політичний діяч, інструктор губнаросвіти в Кременчуці, учасник воєнних дій Армії УНР, учитель київських шкіл, член літературної «майстерні революційного слова» – МАРС, з 1930 р. зазнав постійних переслідувань (двічі був заарештований), з 1943 р. в еміграції (Німеччина, США), автор збірок поезій 20-х рр. «Круча», «Скитські вогні», «Клекіт», поетичних книг у діаспорі – «Сучасникам», «Поет», повістей «План до двору», «Ротонда душогубців», перекладів творів О. Уайльда й В. Шекспіра.
- 17.05 ♦ **Всесвітній день інформаційного суспільства.**

◆ **195 років** від дня народження **Сергія Михайловича Соловйова** (1820–1879).

Російський історик, представник «державної школи» (юридична школа – основний напрям у російській історіографії другої половини ХІХ – початку ХХ ст.), прихильник порівняльно-історичного методу, член Петербурзької АН, професор і ректор Московського університету, автор багатотомної «Історії Росії» (у 29 т.), праць, присвячених історії України, зокрема українському козацтву.

◆ **135 років** від дня народження **Іларія Івановича Карбулицького** (1880–1961).

Український письменник, педагог, публіцист, видавець, журналіст, громадський діяч Буковини, редактор педагогічного журналу «Промінь», газети «Каменярі», видавець серії популярних книжок «Дешева бібліотека», автор оповідань із життя селянства, інтелігенції, зокрема вчителів Буковини, «Із щоденника молодого вчителя», «Агій з панамі», «Архтемій», статей і розвідок на педагогічні теми та праці «Розвій народного шкільництва на Буковині».

◆ **100 років** від дня народження **Івана Антоновича Луценка** (1915–2006).

Український літературознавець, критик, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури Миколаївського педагогічного інституту, кафедри методики мови

і літератури Київського педагогічного інституту, автор книги «Олекса Десняк», «Коста Хетагуров і Україна», «Деякі закономірності розвитку літератур», праць, присвячених проблемам школи, зокрема таких: «Ідейно-моральне виховання учнів», «Українська дитяча література» (у співавторстві, у 2 т.).

- 18.05
- ◆ **Міжнародний день музеїв.**
  - ◆ **Всеукраїнський день працівників культури та майстрів народного мистецтва.**
  - ◆ **День пам'яті жертв депортації (1944) з Криму.**
  - ◆ **115 років від дня народження Юрія Івановича Липи (1900–1944).**
Український історіограф, політолог, поет, публіцист, лікар і громадський діяч (син І. Л. Липи), ініціатор заснування видавництва «Народний стяг», організатор літературного об'єднання «Сонцесвіт» у Галичині, керівник літературного об'єднання «Танк» у Варшаві, знавець давньоукраїнської мови, звичаїв, обрядів, автор публіцистичних та історичних праць «Союз визволення України», «Королівство Київське по проекту Бісмарка», «Гетьман Іван Мазепа»; наукових видань «Фітотерапія», «Цілющі рослини», «Ліки під ногами», творець поетичних збірок «Світлість», «Суворість», «Вірую», історичного роману «Козаки в Московії».

- 19–
20.05 ♦ **10 років** тому (2005) у м. Берген (Норвегія) відбулася Конференція міністерств країн Європи, яка прийняла Комюніке «Загальноєвропейський простір вищої освіти – досягнення цілей».
- 22.05 ♦ **Міжнародний день біологічного різноманіття.**
- ♦ **День перепоховання (1861) праху Т. Г. Шевченка** (1814–1861), українського поета, художника, мислителя, на Чернечій горі поблизу Канева.
- ♦ **175 років** від дня народження **Марка Лукича Кропивницького** (1840–1910). Український драматург, актор, режисер, композитор, театральний діяч, фундатор українського професійного театру, організатор власної трупи, яка стала основою театру корифеїв, автор понад 40 п'єс, зокрема драм «Дай серцю волю, заведе в неволю», «Глитай, або ж Павук», «Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «Дві сім'ї», «Метелик» та ін., драматичних переробок й інсценізацій творів інших письменників, п'єс-казок для дітей.
- ♦ **70 років** від дня народження **Юрія Євгеновича Рибчинського** (1945). Український поет, драматург, сценарист, один із основоположників сучасної української естрадної пісні, заслужений діяч мистецтв України, народний артист України, автор понад трьох тисяч пісень, неординарного твору-поєми

«Поїзд», однієї з найвідоміших рок-опер «Біла ворона», пісенної антології творів (тринадцять дисків) у виконанні зірок української й російської естради.

24.05 ♦ **День слов'янської писемності й культури.**

♦ **День Рівноапостольних Кирила і Мефодія**, учителів слов'янських (у 863 р. ними було створено слов'янську азбуку).

♦ **185 років** від дня народження **Олексія Кіндратовича Саврасова** (1830–1897).

Російський художник-пейзажист, фундатор Товариства пересувних художніх виставок, засновник російського реалістичного пейзажу, академік Петербурзької АМ, викладач Московського училища живопису, скульптури та архітектури, автор картин «Вечірній пейзаж», «Сільський вид», «Граки прилетіли», «Розлив Волги», «Місячна ніч над озером», на українські теми – «Краєвид Києва з Дніпра», «Степ України», «Вид Києва з Дніпра на Печерську Лавру» та ін.

♦ **110 років** від дня народження **Михайла Олександровича Шолохова** (1905–1984).

Російський письменник, громадський діяч, академік АН СРСР, двічі Герой Соціалістичної Праці (1967, вдруге – у 1980), член Всесвітньої Ради Миру, депутат Верховної Ради СРСР, почесний доктор філологічних наук Ростовського-на-Дону й Лейпцизького

університету, автор збірки «Донські оповідання», роману-епопеї «Тихий Дон», романів «Піднята цілина», «Вони воювали за Батьківщину», оповідання «Доля людини», лауреат Державної премії СРСР (1941), Ленінської (1960) і Нобелівської премій (1965).

25–
31.05 ♦ **90 років** тому (1925) відбулася Всеукраїнська нарада губернських й окружних інспектур народної освіти, яка схвалила організаційно-педагогічні засади науково-методологічної роботи, викладені заступником наркома Я. П. Ряппо в тезах «Організація методологічної роботи», в яких було визначено основні завдання й мету школи, основи запровадження комплексної системи навчання, введення лабораторно-дослідних методів навчання, розробку нової системи оцінювання знань учнів, створення єдиного центрального керівного органу науково-дослідною роботою тощо.

25.05 ♦ **110 років** від дня народження **Олександра Євдокимовича Корнійчука** (1905–1972).

Український письменник, драматург, публіцист, сценарист, державний і громадський діяч, академік АН СРСР, АН УРСР, Герой Соціалістичної Праці, голова правління СПУ, автор історико-революційних драм «Загибель ескадри», «Правда», історичної драми «Богдан Хмельницький», п'єс «В степах України», «Калиновий гай», «Макар Діброва», «Чому усміхалися зорі» та ін., лауреат Державної премії

СРСР (1941, 1942, 1943, 1949, 1951), Міжнародної Ленінської премії «За зміцнення миру між народами» (1960), Державної премії УРСР імені Т. Шевченка (1971).

28.05 ♦ **165 років** від дня народження **Володимира Івановича Щербини** (1850–1936).

Український історик, архівіст, краєзнавець, педагог, культурно-просвітницький і громадський діяч, член-кореспондент АН УСРР, дійсний член Київської археологічної комісії, літописець Києва, викладач історії й словесності в навчальних закладах Санкт-Петербурга, жіночої гімназії та військових курсів у Києві, каталогізатор Всенародної бібліотеки України, член постійних комісій для складання бібліографічного словника діячів України та історико-географічного словника української землі, учасник експедицій по Васильківському й Бердичівському повітах для пошуку стародруків історичного значення, працівник журналу «Киевская старина», автор праць з історії Києва й Правобережжя, упорядник збірок «Документи до історії Києва 1494–1835 рр.» та сімейного архіву Рудиковських.

29.05 ♦ **Міжнародний день миротворців ООН.**

♦ **255 років** від дня народження **Луї Мішеля Лепелетьє** (1760–1793).

Французький освітній діяч, яacobінець, діяч Великої французької революції, автор проекту реформи народної освіти – «Плану

національного виховання», в якому передбачалося запровадження єдиної загальної безплатної освіти для дітей та відкриття «Будинків національного виховання».

◆ **185 років** від дня народження **Володимира Ізмайловича Межова** (1830–1894).

Перший український та російський бібліограф-професіонал, один із перших бібліографів О. Пушкіна, працівник Імператорської публічної бібліотеки (Санкт-Петербург), укладач довідників, бібліографічних покажчиків із педагогіки, дидактики й методики, народної освіти за період 1859–1888 рр., з географії, етнографії, статистики Росії, літературознавства, мовознавства, історії, археології, у низці праць вміщено українознавчі матеріали, зокрема «Бібліографічний покажчик галицько-руської літератури».

30.05 ◆ **День працівників видавництв, поліграфії і книгорозповсюдження.**

◆ **15 років** тому (2000) Київським національним університетом імені Тараса Шевченка спільно з Британською радою в Україні, Центром інформаційних ресурсів Посольства США в Україні та Українською бібліотечною асоціацією проведено Міжнародну нараду-семінар «Вузівські бібліотеки на межі століть: перспективи та реальні можливості».

31.05 ◆ **Всесвітній день без тютюну.**

◆ **День Святої Трійці.**

◆ **160 років** від дня народження **Людвіга Гурліта** (1855–1931).

Німецький педагог, представник теорії вільного виховання, викладач класичних гімназій Гамбурга й Берліна, автор праць «Німець і його вітчизна», «Німець і його школа», в яких піддав гострій критиці народну освіту в Німеччині, а саме: невідповідність між наявною системою шкільного виховання та потребами розвитку особистості, відірваність школи від життя, авторитаризм учителів тощо.

ЧЕРВЕНЬ

1.06 ◆ **Міжнародний день захисту дітей.**

◆ **День захисту дітей в Україні.**

1–
3.06 ◆ **70 років** тому (1945) у Києві відбулася Перша Республіканська нарада працівників вищої школи.

4.06 ◆ **145 років** від дня народження **Митрофана Васильовича Бречкевича** (1870–1963).

Український історик-славист, приват-доцент Юр'євського університету, професор Казанського й Київського університетів, заслужений діяч науки УРСР, професор Дніпропетровського інституту народної освіти та Київського педагогічного інституту, автор праць з історії прибалтійських (поморських) слов'ян, зокрема таких: «Святополк – князь поморський», «Перші поморські монастирі», «Національне

питання в слов'янських землях» та ін.

5.06 ♦ **Всесвітній день охорони довкілля.**

♦ **145 років** від дня народження **Наталії Олександрівни Рау** (1870–1947).

Російський сурдопедагог, організатор першого в Росії і Європі дитячого садка для глухих (Москва) та курсів для матерів і вихователів глухих дошкільнят, працівник дефектологічного відділення Московського педагогічного інституту, автор першого посібника з навчання й виховання глухих дошкільників, букварів і підручників для шкіл глухонімих, статей та брошур для сурдопедагогів і батьків; разом із Ф. А. Рау організувала гурток швидкого читання з губ.

6.06 ♦ **День журналіста.**

♦ **160 років** від дня народження **Івана Петровича Білоконського** (1855–1930).

Український діяч освіти, публіцист, літератор, земський і громадський діяч, народний учитель, член Харківського товариства поширення в народі грамотності (ХТГ), керівник довідково-педагогічного комітету ХТГ, до складу якого входила довідково-педагогічна бібліотека; учасник Першого Всеросійського з'їзду вчителів імені К. Ушинського (виступив із доповіддю про діяльність ХТГ), редактор та один із авторів 10-го тому «Народної енциклопедії наукових і прикладних знань», автор праць з історії земства, мемуарних творів.

◆ **140 років** від дня народження **Томаса Манна** (1875–1955).

Німецький письменник, автор романів «Будденброки», «Чарівна гора», «Лотта у Веймарі», «Обранець», «Доктор Фаустус», «Трістан», лауреат Нобелівської премії (1929) за великий роман «Будденброки», що став класикою сучасної літератури.

8.06 ◆ **115 років** тому (1900) відбулось освячення школи-притулку для глухонімих дітей у Києві – філії Санкт-Петербурзького училища глухонімих. Це був єдиний навчальний заклад, де глухі могли одержати початкову загальну освіту.

◆ **160 років** від дня народження **Наталії Іванівни Кобринської** (справж. – Озаркевич; 1855–1920).

Українська письменниця й громадська діячка, зачинателька жіночого руху в Галичині, учасниця й організатор першого жіночого віче (м. Стрий), на якому розглядалося питання створення дитячих садків; одна з ініціаторок феміністичного руху в Західній Україні, організатор «Товариства руських жіночин», видавець жіночих альманахів «Перший вінок» та «Наша доля»; прихильниця розвитку реалістичного напрямку в літературі, автор збірок оповідань «Ядзя і Катруся», «Дух часу», «Казки», «Рожка», «Свічка горить», низки публіцистичних статей із питань жіночого руху

та літературних розвідок.

- 9.06 ♦ **115 років** від дня народження **Дмитра Івановича Перепьолкіна** (1900–1954).
Російський математик-методист, доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент АПН РРФСР, автор курсу геометрії для педагогічних вищих навчальних закладів, методичних посібників для вчителів, навчальних посібників з геометрії для середньої школи.
- 14.06 ♦ **15 років** тому (2000) ухвалено постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про загальноосвітній навчальний заклад».
- ♦ **135 років** від дня народження **Гната Владиславовича Владиславлева** (1880–1962).
Російський бібліограф і літературознавець, упорядник бібліографічних покажчиків із російської літератури ХІХ – початку ХХ ст. та російської радянської літератури 20-х рр., рекомендаційних покажчиків «Що читати? Показчик систематичного домашнього читання для учнів» і «Бібліографічні щорічники», які містили відомості й про українську літературу та культуру; автор-укладач антології «Україна сміється», до якої ввійшли вірші І. Котляревського, Т. Шевченка, І. Франка та інших письменників у власному перекладі.
- 15.06 ♦ **95 років** тому (1920) було розроблено й схвалено Народним комісаріатом освіти (НКО)

УСРР постанову «Про проведення в життя 7-річної єдиної трудової школи» для практичної реалізації шкільної реформи.

16.06 ♦ **20 років** тому (1995) Указом Президента України було ухвалено «Положення про національний заклад (установу) України».

♦ **90 років** від дня народження **Марії Андріївни Вальо** (1925–2011).

Український бібліограф, літературознавець, кандидат філологічних наук, автор праць із питань української літератури, бібліографії, літературно-критичних нарисів, бібліографічних покажчиків, присвячених українським письменникам, зв'язкам української літератури з літературами народів СРСР і зарубіжних слов'янських країн тощо.

♦ **65 років** від дня народження **Тамари Ізмайлівни Вилегжаніної** (1950).

Український бібліотекознавець, бібліограф, заслужений працівник культури України, віцепрезидент Української бібліотечної асоціації (УБА), завідувач відділу обслуговування Державної Республіканської бібліотеки для дітей, завідувач відділу каталогізації, пізніше Генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України (НПБУ), ініціатор електронної обробки статей із наукових збірників та створення на цій основі електронних баз даних, головний редактор часопису «Бібліотечна планета», автор і розробник

Інформаційно-пошукового тезауруса (ІПТ), праць із питань створення класифікаторів за галузями знань, розвитку каталогізації в бібліотеках України, словника предметних рубрик НПБУ.

17.06 ♦ **240 років** тому (1775) російське самодержавство ліквідувало Запорозьку Січ.

18.06 ♦ **85 років** від дня народження **Дмитра Олександровича Тхоржевського** (1930–2002).

Український педагог, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН СРСР, дійсний член АПН України, іноземний член Російської академії освіти (РАО), заслужений працівник освіти України, відмінник народної освіти УРСР, фахівець у галузі трудового навчання й професійної підготовки учнів, викладач і професор Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького, учасник реформування освіти, зокрема трудового навчання, розбудови національної школи, розробник проекту концепції «Трудове навчання у 12-річній загальноосвітній школі» (2001), автор праць «Дидактика трудового навчання», «Методика трудового і професійного навчання та викладання загальнотехнічних дисциплін», «Трудове виховання і професійна орієнтація школярів» та ін.

21.06 ♦ **210 років** від дня народження **Миколи Васильовича Закревського** (1805–1871).

Український історик, фольклорист, етнограф,

мовознавець, письменник, викладач Вайсенштейнського училища й Ревельської гімназії (Естонія), помічник бібліотекаря Рум'янцевського археологічного товариства, укладач української народно-поетичної збірки «Старосвітський бандурист» (у 3 кн.), куди ввійшли народні думи й пісні, прислів'я й приказки, загадки та словник з українськими словами-ідіомами, автор праць «Нарис історії міста Києва», «Літопис і опис м. Києва», в яких зібрано фактичний матеріал з історії Києва, починаючи з найдавніших часів – відомості історичні, археологічні, топографічні та статистичні, лауреат Уваровської премії (1868).

22.06 ♦ **День скорботи й ушанування пам'яті жертв війни в Україні.**

♦ **1941** – Фашистська Німеччина віроломно напала на Радянський Союз. Початок Великої Вітчизняної війни.

♦ **15 років** тому (2000) Верховною Радою України ухвалено Закон України «Про позашкільну освіту».

23.06 ♦ **Міжнародний Олімпійський день.**

♦ **1917** – ухвалено I Універсал Центральної Ради, що проголосив автономію України в складі Російської держави.

24.06 ♦ **1934** – **Київ став столицею Радянської України.**

26.06 ♦ **205 років** від дня народження **Василя**

Васильовича Гарновського (1810–1866).

Український етнограф, громадський і культурно-освітній діяч, меценат української культури, видавець, член-експерт редакційної комісії в Санкт-Петербурзі з підготовки селянської реформи 1861 р., приятель М. Гоголя, Т. Шевченка, П. Куліша (прихильник ідей Кирило-Мефодіївського братства), автор статей «Юридичний побут Малоросії», «Про поділ родин у Малоросії», праць з історії побуту й стану українського селянства, видавець «Записок о Южной Руси» і «Чорної Ради» П. Куліша.

27.06 ♦ **150 років від дня народження Миколи Володимировича Чехова (1865–1947).**

Російський педагог і методист, доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки РРФСР, академік АПН РРФСР, викладач Петербурзької земської учительської семінарії, 2-го Московського університету (педагогічний факультет), Вищих науково-педагогічних курсів, Бібліотечного інституту й інших вишів, організатор всеросійських з'їздів учителів і діячів народної освіти, один із організаторів «Товариства сприяння фізичному розвитку дітей» (у Катеринославі – нині Дніпропетровськ), керівник відділу єдиної школи Наркомпросу РРФСР, автор праць із питань педагогіки, історії народної освіти, підручників з методики викладання російської мови, статей із трудового навчання, методики дитячого читання тощо.

28.06 ♦ **День Конституції України.**

◆ **День молоді.**

29.06 ◆ **50 років** тому (1965) ухвалено постанову Верховної Ради УРСР «Про подальше поліпшення роботи шкіл, профтехучилищ, середніх спеціальних навчальних закладів, дошкільних і позашкільних установ».

◆ **20 років** тому (1995) Указом Президента України започатковано щорічний Всеукраїнський конкурс «Учитель року».

◆ **150 років** від дня народження **Петра Васильовича Щепкіна** (1865–1941).

Український учитель, директор ІІ Липцівської, що на Харківщині, двокласної школи; багато уваги приділяв розвитку дитячої творчості, вихованню в учнів патріотизму, інтернаціоналізму; перший серед учителів України нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора УСРР (1924). Школі с. Липці присвоєно ім'я П. В. Щепкіна.

29.06 ◆ **115 років** від дня народження **Антуана де Сент-Екзюпері** (1900–1944).

Французький письменник-гуманіст, публіцист, майстер філософської ліричної прози, військовий льотчик, пілот поштової лінії, учасник Другої світової війни, автор романів «Південний поштовий», «Планета людей», «Військовий льотчик», алегоричної притчі-казки «Маленький принц», лірико-філософського роману «Нічний політ», нарисів, репортажів тощо, лауреат

літературної премії «Феміна» (1931), Великої премії роману Французької академії (1939).

ЛИПЕНЬ

1.07 ♦ **95 років** тому (1920) Наркомос УСРР схвалив «Декларацію народного комісаріату освіти УСРР про соціальне виховання дітей» (організацію дитячих будинків, садків, осередків, трудових колоній та ін.) – документ, що проголосив напрям освітньої політики уряду УСРР, гаслом якого стала «охорона дитинства». Нову освітню концепцію було оприлюднено на Першій Всеукраїнській нараді з освіти (2–6 серпня 1920 р.).

♦ **40 років** тому (1975) у Гельсінкі підписано Заключний акт Наради з питань безпеки та співробітництва в Європі.

4.07 ♦ **10 років** тому (2005) вийшов Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні».

5.07 ♦ **80 років** від дня народження **Володимира Григоровича Коляденка** (1935–2013).

Український учений, доктор медичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, фахівець у галузі вищої медичної освіти та вікової фізіології, заслужений працівник вищої школи УРСР, організатор наукових досліджень із медицини й охорони здоров'я, головний редактор «Українського журналу дерматології, венерології, косметології», проректор із наукової

роботи, завідувач кафедр шкірних і венеричних хвороб Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, один із авторів Національної програми профілактики наркоманії та захворювання на СНІД в Україні, автор наукових праць «Медицина дитинства», «Шкірні і венеричні хвороби», методичних посібників для викладачів медичних вузів, творець понад 100 винаходів і патентів.

7.07 ♦ **День пророка Іоанна Хрестителя. Свято Івана Купала.**

7–
11.07 ♦ **70 років** тому (1945) у Києві відбулася Республіканська нарада вчителів початкових шкіл Української РСР.

7.07 ♦ **115 років** від дня народження **Юрія Корнійовича Смолича** (1900–1976).

Український письменник, громадсько-політичний діяч, голова правління Спілки письменників УРСР, керівник Українського товариства культурних зв'язків «Україна», автор оповідань, повістей, романів «Четверта причина», «Світанок над морем», «Мир хатам, війна палацам», «Реве та стогне Дніпр широкий».

8.07 ♦ **55 років** тому (1960) відбувся перший в УРСР випуск учителів початкової школи, здійснений у Чернігівському педагогічному інституті.

11.07 ♦ **Всесвітній день народонаселення.**

12.07 ♦ **105 років** від дня народження **Тадеуша**

Томашевського (1910–2000).

Польський психолог, заслужений учитель Польської Народної Республіки, доктор психологічних наук, професор, доцент Львівського університету (1930–1945 рр., навчався й працював у Львові), професор і завідувач кафедри загальної психології Люблінського й Варшавського університетів, керівник Науково-дослідного інституту педагогіки Міністерства освіти у Варшаві, член і керівник Польського психологічного товариства, автор праць із теоретичних і методологічних проблем взаємодії людини й оточення, питань психології свідомості та регуляції діяльності особистості, психології праці тощо.

- 14.07 ♦ **20 років** тому (1995) Міністерством юстиції України зареєстровано Всеукраїнську асоціацію працівників професійно-технічної освіти.
- 15.07 ♦ **95 років** тому (1920) за розпорядженням Управління вищих шкіл м. Києва організовано Інститут народної освіти імені Михайла Драгоманова на базі історико-філологічного й фізико-математичного факультетів Київського університету св. Володимира, Вищих жіночих курсів та інших освітніх закладів (згодом – Київський педагогічний інститут імені О. М. Горького, нині – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова).

- 15.07 ♦ **170 років** від дня народження **Василя Івановича Фабріціуса** (1845–1895).
Український і російський астроном, спостерігач обсерваторії в Бонні, обчислювач Пулковської обсерваторії, астроном-спостерігач обсерваторії Київського університету, упорядник каталогу положень біполярних зірок, автор формули точного обчислення координат близьких до полюса зірок (формула Фабріціуса), нових методів визначення кометних орбіт, низки праць із теоретичної астрономії.
- 16.07 ♦ **25 років** тому (1990) Верховна Рада УРСР ухвалила Декларацію про державний суверенітет України, що сприяло національному відродженню державності, культури й освіти.
- 17.07 ♦ **130 років** від дня народження **Івана Яковича Деммана** (1885–1970).
Російський математик-педагог, історик математики, викладач вищих навчальних закладів Ленінграда (тепер Санкт-Петербург), професор Ленінградського педагогічного інституту імені О. І. Герцена, автор наукової праці «Історія арифметики», науково-популярних книжок для юнацтва тощо.
- 18.07 ♦ **380 років** від дня народження **Роберта Гука** (1635–1703).
Англійський природознавець (фізик, хімік, математик, астроном, біолог, топограф), архітектор, геніальний винахідник, професор геометрії Грешем-коледжу, магістр мистецтв,

член і керівник Лондонського королівського наукового товариства, автор праць із питань теплоти, пружності (закон Гука), оптики та небесної механіки.

◆ **160 років** від дня народження **Володимира Миколайовича Ястребова** (1855–1899).

Український етнограф, фольклорист, археолог, педагог, учень Віктора Григоровича (1815–1876), учитель навчальних закладів Єлисаветграда (Кіровоград), дослідник території Херсонської губернії, давніх пам'яток із розкопок некрополя Ольвії, збирач колекції крашанок, знайдених на розкопках, автор праць з археології «Спроба топографічного огляду давніх пам'яток Херсонської губернії», «Матеріали з етнографії Новоросійського краю», в яких зафіксовано численні обряди й забобони, казки та легенди, оповіді про народності (євреїв, молдаван, литовців та ін.), творів із народного побуту «Весільні короваї на Україні», «Гайдамацький бандурист».

◆ **85 років** від дня народження **Степана Дмитровича Олійника** (1930).

Український діяч, доктор політології, полковник Армії США, фахівець із питань національної безпеки та оборони США, цивільно-військових відносин; консультант і старший радник у Консультативно-дорадчій раді при Верховній Раді України та Міністерстві оборони України, благодійник ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; автор праць

українською та англійською мовами, зокрема таких: «Радянський федералізм у теорії і практиці», «Природа і розвиток сучасної боротьби в Україні на тлі рухів за свободу в світі», «Цивільно-військові відносини: порівняльний аналіз», передмови до першого видання книжки І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація».

19.07 ♦ **80 років** тому (1935) Політбюро ЦК КП(б)У прийняло рішення про вилучення зінов'євсько-троцькістської та націоналістичної літератури з бібліотек України, зокрема авторів Б. Антоненка-Давидовича, М. Вороного, О. Влизька, Г. Епіка, М. Куліша, М. Любченка, Г. Косинки, В. Поліщука, В. Підмогильного, Є. Плужника, Д. Фальківського та інших письменників.

♦ **70 років** тому (1945) Народна Рада Закарпатської України (НРЗУ) і ЦК КПЗУ ухвалили спільну постанову про утворення університету в Ужгороді, нині – Ужгородський національний університет – головний центр науки й освіти Закарпаття.

23.07 ♦ **День Преподобного Антонія Печерського.**

♦ **85 років** тому (1930) Центральний Виконавчий Комітет і Рада Народних Комісарів СРСР ухвалили постанову про реорганізацію вищих навчальних закладів, технікумів і робфаків.

◆ **165 років** від дня народження **Василя Олексійовича Латишева** (1850–1912).

Російський математик-педагог, викладач математики Петербурзького учительського інституту, директор народних училищ Петербурзької губернії, засновник і видавець журналу «Русский народный учитель», автор підручників з арифметики для учнів молодших класів гімназій та рекомендацій із методики її викладання.

24.07 ◆ **День Рівноапостольної княгині Ольги.**

25.07 ◆ **170 років** від дня народження **Миколи Олексійовича Руберовського** (1845 – бл. 1914).

Український філолог-лексикограф, педагог, автор рукописного «Словника малоруського наріччя» (у 18 т.) – найбільшого з дореволюційних українсько-російських словників; укладач рукописної хрестоматії української поезії (рукописи зберігаються в Бібліотеці Російської АН у Санкт-Петербурзі).

◆ **150 років** від дня народження **Олександра Васильовича Сперанського** (1865–1919).

Російський фізико-хімік, викладач Московського університету, професор і засновник кафедри фізичної хімії в Київському університеті, автор праць із дослідження твердих розчинів, термодинаміки концентрованих і насичених розчинів.

26.07 ◆ **140 років** від дня народження **Карла**

Густава Юнга (1875–1961).

Швейцарський психолог і психоаналітик, професор університетів у Цюріху й Базелі, засновник швейцарської школи аналітичної психології, основоположник учення про людські типи та методики так званого асоціативного експерименту, один із кращих учнів З. Фрейда, автор праць «Психологічні типи», «Два нариси з аналітичної психології», «Архетипи і колективне позасвідоме» та ін.

◆ **135 років** від дня народження **Володимира Кириловича Винниченка** (1880–1951).

Український політичний і державний діяч, письменник та драматург, публіцист, один із ідеологів і керівників українського національно-визвольного руху (1917–1921 рр.), член Київської громади й один із засновників Револьюційної української партії (РУП), заступник голови УЦР та керівник її уряду – Генерального секретаріату; один із ініціаторів створення УНР, голова Директорії, автор і співавтор законодавчих актів УЦР, зокрема 4-х Універсалів, автор 3-томної праці «Відродження нації», драматичних творів-п'єс «Щаблі щастя», «Великий молох», «Брехня», «Гріх», романів «Записки кирпатого Мефістофеля», «Сонячна машина» та ін., повістей, оповідань, публіцистичних творів, кіносценаріїв тощо.

◆ **130 років** від дня народження **Андре Моруа** (1885–1967).

Французький письменник, літературознавець, майстер біографічного жанру, член Французької академії, викладач університетів США, автор нарисів, філософських есе, історичних праць, критичних статей, психологічних і біографічних романів, зокрема таких: «Аріель, або Життя Шеллі», «Байрон», «Лелія, або Життя Жорж Санд», «Три Дюма», про творчість В. Гюго, О. Флемінга, О. Бальзака та інших письменників.

27.07 ♦ **15 років** тому (2000), виходячи з Рішення колегії Міністерства освіти і науки України «Про науково-методичну раду з питань освіти Міністерства освіти і науки України», було створено дорадчо-консультативний орган, покликаний сприяти реалізації державної політики в галузі освіти, зокрема з питань науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу в навчальних закладах України.

28.07 ♦ **День Рівноапостольного Великого князя Київського Володимира** – хрестителя Київської Русі-України.

♦ **День хрещення Київської Русі-України.**

29.07 ♦ **210 років** тому (1805) вийшов указ Олександра I про заснування в Ніжині Гімназії вищих наук – навчального закладу університетського типу, фундаторами якого стали брати Безбородьки. Офіційне відкриття Гімназії вищих наук князя Безбородька відбулося 17 вересня 1820 р. Нині це Ніжинський

державний університет імені Миколи Гоголя.

◆ **150 років** від дня народження **Андрея Шептицького** (1865–1944).

Глава Української греко-католицької церкви (УГКЦ), митрополит, доктор філософії, прав і теології, меценат, громадсько-політичний та культурно-освітній діяч, член Галицького сейму, почесний член НТШ, Богословського наукового товариства, товариства «Просвіта», захисник православного населення Волині, Холмщини, Підляшшя; один із засновників ЗУНР, фундатор навчальних закладів у Галичині, сирітських будинків, притулків для убогих, Наукового інституту, «Народної лічниці» (лікарні), Українського національного музею у Львові тощо; автор філософсько-богословських та аскетичних творів, досліджень з історії церкви, які писав німецькою, французькою, італійською, латиною, грецькою та ін. мовами.

30.07 ◆ **70 років** тому (1945) у Києві відбулася
–2.08 нарада республіканського активу працівників
народної освіти.

30.07 ◆ **130 років** від дня народження **Михайла**
(ін. **Михайловича Лозинського** (1880–1937).

30.06) Український правознавець, політичний діяч,
дипломат, публіцист, літературознавець,
перекладач, член Русько-української радикальної
партії, секретар закордонних справ уряду ЗУНР,
професор міжнародного права Українського
Вільного Університету в Празі, викладач вищих

навчальних закладів Харкова, автор підручників «Міжнародне право» і «Охорона національних меншостей в міжнародному праві», праць «Духовенство і національна культура», «Галичина в житті України», літературних розвідок про Т. Шевченка, І. Тургенєва, Л. Толстого, перекладів оповідань М. Горького, Л. Андрєєва, М. Гаршина, ліричних поезій тощо.

31.07 ♦ **15 років** тому (2000) засновано Інститут мов світу при Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди.

♦ **165 років** від дня народження **Сергія Андрійовича Подолинського** (1850–1891).

Український учений-енциклопедист, мислитель і громадсько-політичний діяч, доктор медичних наук, проповідник сучасного екологічного мислення, учасник революційно-народного руху в Україні, лікар Київського притулку для дітей робітників, викладач курсів медичних сестер, один із основоположників української соціальної етнології, дослідник питань раціональної організації праці та її ролі в подоланні енергетичного голоду, співавтор програми українського «громадівського» («драгоманівського») соціалізму, один із видавців журналу «Громада», автор творів «Життя і здоров'я людей на Україні», «Нігілізм в Росії», «Громадівство й теорія Дарвіна», «Людська праця і єдність сили».

СЕРПЕНЬ

У серпні відзначається:

◆ **180 років** від виходу (1835) роману російського письменника **Івана Івановича Лажечникова** (1792–1869) «**Крижаний дім**», який присвячено драматичним подіям російської історії XVIII ст. – останнім рокам царювання Анни Іоанівни та політиці біронівщини (1740).

◆ **85 років** від заснування (1930) Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (до 1933 – Інститут соціального виховання), із 1933 – Уманський державний педагогічний інститут, (сучасна назва з 1998 р).

1.08 ◆ **180 років** від дня народження **Матвія Михайловича Троїцького** (1835–1899).

Російський психолог і філософ, професор Московського університету, засновник Московського психологічного товариства, ініціатор видання журналу «Вопросы философии и психологии», прихильник англійського емпіризму й ідей Ф. Бекона, Дж. Локка, А. Бена та ін., автор праць «Наука про дух», «Німецька психологія в поточному столітті», про слухові та зорові відчуття й уявлення, участь м'язів гортані та язика в процесі мислення.

◆ **115 років** від дня народження **Олександра Івановича Копиленка** (1900–1958).

Український письменник, театральний критик, учитель, працівник Наркомосу УСРР, член

спілок письменників «Плуг», «Гарт», літературної організації ВАПЛІТЕ, автор театральних рецензій, статей, нарисів, збірок оповідань «Кара-Круча», «Іменем українського народу», «Буйний хміль» та ін., романів «Визволення», «Лейтенанти», «Дуже добре», «Десятикласники» (про шкільне життя), творів із питань педагогіки й психології, для дітей та юнацтва «Сенчині пригоди», «Школярі», «Друзі», «Хата хлопчика-мізинчика», «Як вони поживають» та ін.

2–
6.08 ♦ **95 років** тому (1920) відбулася Перша Всеукраїнська нарада з освіти, на якій було оприлюднено нову освітню концепцію – «Декларацію народного комісаріату освіти УСРР про соціальне виховання дітей».

3.08 ♦ **80 років** тому (1935) Рада Народних Комісарів УСРР ухвалила постанову «Про фізичне виховання в початковій і середній школах».

♦ **145 років** від дня народження **Марії Монтессорі** (1870–1952).

Італійський педагог і лікар, перша жінка – доктор медицини, професор антропології та гігієни у Вищій жіночій школі, викладач педагогічної антропології університету в Римі, творець теорії вільного виховання, нових методів навчання розумово відсталих дітей, організатор «Будинку дитини» – дошкільної установи, в якій створювалося таке довкілля, що стимулювало

процес самовиховання та спонтанного розвитку дитини; автор праць «Керівництво до мого методу», «Самовиховання і самонавчання в початковій школі»; ідеї педагога значною мірою вплинули на розвиток педагогічної теорії та практики й сприяли боротьбі проти муштри та догматизму під час навчання.

5.08 ♦ **140 років** тому було створено (1875) Педагогічні курси для удосконалення вчителів початкових народних училищ Київського учбового округу, з 1939 р. – Київський міський інститут удосконалення вчителів, із грудня 1993 р. – Київський міжрегіональний інститут удосконалення вчителів імені Бориса Грінченка, у 2002 р. реорганізовано в Київський міський педагогічний університет імені Б. Д. Грінченка, а з 8.10.2009 – у Київський університет імені Б. Д. Грінченка.

♦ **165 років** від дня народження **Гі де Мопассана** (1850–1893).

Французький письменник, романіст, новеліст, майстер пейзажу, стилю й композиції, учень і наступник Гюстава Флобера, учасник франко-пруської війни (1870–71), один із останніх великих французьких реалістів XIX ст., автор збірок новел і поезій, дорожніх нарисів, п'єс, літературно-критичних статей, романів – «Життя», «Любий друг», «Сильніша за смерть», «Монт-Оріоль».

6.08 ♦ **105 років** від дня народження **Івана**

Омеляновича Синиці (1910–1976).

Український психолог і педагог, доктор психологічних наук, професор, фахівець із психології писемного й усного мовлення та психології педагогічної майстерності; учитель шкіл Вінниччини, викладач української мови й літератури в школі с. Літки, що на Київщині, середньої школи № 70 м. Києва, завідувач відділу педагогічної психології НДІ психології УРСР, літературний критик та літературознавець (збірка «Народна лірика», стаття «Покінчити із застоєм у критиці»), творець порівняльного аналізу писемного й усного мовлення, теоретичного обґрунтування сутності педагогічної майстерності вчителя та педагогічного такту.

10.08 ♦ **25 років** тому (1990) на засіданні колегії Міністерства народної освіти УРСР було розглянуто й схвалено проект Концепції середньої загальноосвітньої національної школи України, підготовлений колективом Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР (з доповіддю виступив заступник директора інституту С. У. Гончаренко).

♦ **120 років** від дня народження **Михайла Михайловича Зоценка (1895–1958).**

Російський письменник, перекладач, критик, автор сатиричних творів та гумористичних новел, зокрема таких: «Шановні громадяни», «Над ким смієтесь?», «Голуба книга», повістей «Чорний принц», «Відплата», «Тарас

Шевченко», автобіографічної повісті «Перед сходом сонця» та ін., перекладів творів письменників народів СРСР і зарубіжних країн.

11.08 ♦ **90 років** від дня народження **Джона Майкла Арґайла** (1925–2002).

Англійський психолог, один із піонерів британської соціальної психології, один із засновників Вольфсон-коледжу в Оксфорді та «Британського журналу соціальної і клінічної психології», почесний доктор літератури Університету Аделаїди, почесний професор Університету Оксфорд Брукс, відкривач закономірностей контакту поглядів, впливу зросту співбесідників на відстань між ними, дослідник «мови тіла», що супроводжує мовленнєві висловлювання; автор наукових праць «Психологія і соціальні проблеми», «Соціальна психологія праці», «Психологія дозвілля», «Релігійна поведінка», «Психологія щастя» та ін.

12.08 ♦ **Міжнародний день молоді.**

14.08 ♦ **Перший (Медовий) Спас. Маковія.**

♦ **85 років** тому (1930) Центральний Виконавчий Комітет і Рада Народних Комісарів СРСР ухвалили постанову «Про загальне обов'язкове початкове навчання».

♦ **15 років** тому (2000) наказом Міністерства освіти і науки України затверджено Типове положення про центри практичної психології й

соціальної роботи.

◆ **150 років** від дня народження **Дмитра Сергійовича Мережковського** (1865–1941).

Російський письменник (українського походження), філософ, критик, один із теоретиків декадентського напрямку в російській літературі, видавець літературного журналу «Новый путь», прихильник ідей перетворення світу на основі відродження релігійної суспільної свідомості, автор книги «Про причини занепаду і про нові течії сучасної російської літератури», що стала маніфестом російського символізму, творець трилогії «Христос і Антихрист», романів (написаних в еміграції) «Наполеон», «Ісус невідомий», «Павло і Августин», «Жана д'Арк», «Данте» та ін.

16.08 ◆ **55 років** тому (1960) постановою Ради Міністрів УРСР ухвалено «Положення про восьмирічну школу», «Положення про середню загальноосвітню трудову політехнічну школу з виробничим навчанням» та «Положення про школу з подовженим днем».

◆ **190 років** від дня народження **Йосипа Івановича Паульсона** (1825–1898).

Російський педагог, методист, громадський діяч, фахівець у галузі початкового навчання, звукового методу навчання грамоти, пояснювального читання; домашній учитель та викладач російської мови в петербурзьких школах, один із організаторів Петербурзького

педагогічного товариства, Фребелівського товариства, засновник і редактор-видавець педагогічного журналу «Учитель»; автор підручників і методичних посібників «Перша навчальна книжка», «Друга навчальна книжка», «Задачник письмових вправ у рідній мові», «Методика грамоти за історичними і теоретичними даними».

17–
25.08 ♦ **95 років** тому (1920) відбулася Друга Всеукраїнська нарада з освіти, на якій було схвалено розроблену Г. Ф. Гриньком систему освіти, що ґрунтувалася на соціальному, трудовому, професійному, педоцентричному принципах та українізації системи освіти. Результатом наради стали ухвалені резолюції «Про соціальне виховання», «Про професійну освіту», а також заснування Всеукраїнської спілки працівників освіти і соціалістичної культури.

18.08 ♦ **55 років** тому (1960) постановою Ради Міністрів УРСР ухвалено «Положення про вечірню (змінну) середню загальноосвітню школу робітничої і сільської молоді та заочну середню загальноосвітню школу», згідно з яким запроваджувалися трирічні навчальні заклади при підприємствах, радгоспах, в яких навчання здійснювалося без відриву від виробництва.

♦ **330 років** від дня народження **Брука Тейлора** (1685–1731).
Англійський математик і філософ, учений

секретар Лондонського королівського товариства, дослідник властивостей функцій (загальна формула розкладу функцій у степеневий ряд – ряд Тейлора), автор праць із математичного аналізу й математичної фізики, теорії перспективи, капілярності, магнетизму тощо.

◆ **115 років** від дня народження **Олексія Івановича Дьячкова** (1900–1968).

Російський дефектолог-сурдопедагог, доктор педагогічних наук, професор, учитель початкової школи, науково-педагогічний працівник вищих навчальних закладів, зокрема – декан дефектологічного факультету Московського педагогічного інституту, директор НДІ АПН РРФСР, автор підручників і праць з історії та методики навчання дітей із вадами слуху – «Питання теорії виховання та навчання глухонімих дітей», «Сурдопедагогіка», «Системи навчання глухих дітей», підручників з арифметики для глухонімих дітей – «Методика викладання арифметики в школах для глухонімих», «Арифметика. Підручник для 1 класу», «Хрестоматія з історії виховання й навчання глухонімих дітей у Росії».

19.08 ◆ **Преображення Господнє. Другий (Яблуневий) Спас.**

◆ **185 років** від дня народження **Лотара Юліуса Мейєра** (1830–1895).

Німецький хімік, доктор медицини, доктор

філософії, фахівець із питань неорганічної, органічної та фізичної хімії, мінералогії; один із дослідників атомної ваги елементів (протягом багатьох років наполягав на своїй першості відкриття періодичного закону (закону Д. І. Менделєєва); професор університетів у Еберсвальді та Тюбінгені, член-кореспондент Берлінської АН та іноземний член-кореспондент Петербурзької АН, автор книги «Сучасні теорії хімії та їх значення для хімічної статистики», статті «Природа хімічних елементів як функція їх атомних ваг» (крива Мейєра) тощо.

21.08 ♦ **140 років від дня народження Олександра Федоровича Музиченка** (1875, ін. 1878–1940).

Український педагог-практик, методист початкової школи, діяч народної освіти, фахівець із питань дидактики та методики, порівняльної педагогіки, творець національної системи освіти – єдиної трудової школи в Україні; викладач педагогіки Ніжинського історико-філологічного інституту імені князя Безбородька, Одеської 4-ї чоловічої гімназії, директор приватної гімназії в Києві, перший директор Київського педагогічного музею та керівник трудової школи № 43, професор педагогіки Київського інституту народної освіти; автор книг «Філософсько-педагогічна думка і шкільна практика в сучасній Німеччині», «Сучасні педагогічні течії в Західній Європі і Америці», праць із питань комплексного підходу до навчання, посібників із методики початкової

школи «Культура слова», «Буквар», «Як навчати грамоти за букварем».

22.08 ♦ **95 років** від дня народження **Рея Дугласа Бредбері** (1920–2012).

Американський письменник-фантаст, майстер ліричної прози та наукової фантастики, почесний доктор літератури коледжу Вітьє (штат Каліфорнія), автор збірок оповідань «Марсіанські хроніки», «Золоті яблука сонця», оповідань «Вельд», «Дитячий майданчик», «Канікули», в яких порушуються проблеми дітей та дитинства, добра і зла, любові й людяності, романів «451° за Фаренгейтом», «Кульбабове вино», збірки віршів «Блукаючий комп'ютер», лауреат багатьох літературних нагород і премій.

23.08 ♦ **День Державного Прапора України.**

♦ **85 років** тому (1930) ЦК КП(б) УСРР ухвалив постанову «Про запровадження обов'язкового загального початкового навчання на Україні», яка започаткувала процес дублювання російських освітніх законодавчих документів в УСРР; з цього часу освітня політика бере курс на створення єдиної державної системи освіти (постанову «Про загальне обов'язкове початкове навчання» у СРСР було ухвалено 25 липня 1930 р.).

♦ **135 років** від дня народження **Олександра Степановича Гріна** (справж. – Гріневський; 1880–1932).

Російський письменник-романтик, прихильник і

пропагандист революційних ідей (через що сидів у тюрмах, був на засланні), творець нового типу романтичного героя – людини високої духовності, твердих ідейних і моральних переконань; автор фєєрії «Пурпурові вітрила», романів «Золотий ланцюг», «Та, що біжить по хвилях», «Автобіографічної повісті» тощо.

24.08 ♦ **День незалежності України. Національне свято.**

♦ **1991** – Верховна Рада УРСР ухвалила Акт проголошення незалежності України.

26.08 ♦ **130 років** від дня народження **Гійома Аполлінера** (справж. – Аполлінарій Костровицький; 1880–1918).

Французький поет, критик і художник (польського походження), один із найвідважніших експериментаторів у поезії, утверджувач новаторських принципів – поетики здивування, звільнення духу мистецтва від усіляких обмежень і канонів, поєднання об'єктивного та суб'єктивного, епосу й лірики, міфу та сучасності, автор повістей «Рим під владою Борджіа», «Три Дон Жуани», роману про війну «Жінка, яка сидить», статей, поетичних збірок «Каліграми. Вірші Миру та Війни», «Меланхолійний страх» та ін. Знання українського й російського фольклору дали йому можливість написати віршовану «Відповідь запорозьких козаків турецькому султанові».

27.08 ♦ **245 років** від дня народження **Георга**

Вільгельма-Фрідріха Гегеля (1770–1831).

Німецький філософ, представник німецької класичної філософії, професор Йєнського університету, директор гімназії в Нюрнберзі, професор філософії Гейдельберзького й Берлінського університетів, прихильник педагогіки неогуманізму (основна мета виховання – зробити людину моральною), творець найбільшої в історії філософської думки діалектико-ідеалістичної системи, яка складається з трьох частин – логіки, філософії природи й філософії духу, автор праць «Енциклопедія філософських наук», «Історія філософії», «Філософія історії», «Феноменологія духу» та ін.

28.08 ♦ **Успіння Пресвятої Богородиці. Перша Пречиста.**

♦ **110 років** від заснування професійної вчительської організації – товариства «Взаємна поміч галицьких і буковинських вчителів», пізніше – «Взаємна поміч українського вчителства» (1905–1939), метою якого було поліпшення соціального стану українських вчителів, виховання національної свідомості освітян, підвищення їхнього професійного рівня тощо.

♦ **75 років** тому (1940) розпочав свою роботу Черкаський обласний інститут удосконалення вчителів, нині це – Черкаський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

◆ **125 років** від дня народження **Дмитра Юрійовича Загула** (1890–1944, ін. 1938).

Український поет-символіст, літературознавець, критик, публіцист, перекладач, педагог, громадський діяч із Буковини, учитель сільських шкіл та вчительської семінарії на Київщині, організатор і учасник літературних об'єднань «Західна Україна», ВУСПП, старший науковий співробітник ВУАН, автор збірок віршів «З зелених гір», «На грані», «Наш день», «Мотиви», підручника «Поетика», літературних розвідок «Література чи літературщина?», «Спад ліризму в сучасній літературній поезії», перекладів творів Г. Гейне, Й. Гете, Ф. Шіллера, Дж. Байрона.

29.08 ◆ **День Нерукотворного образу Господа Ісуса Христа. Третій Спас.**

31.08 ◆ **85 років** від дня народження **Василя Васильовича Давидова** (1930–1998).

Російський психолог і педагог, фахівець у галузі вікової та педагогічної психології, доктор психологічних наук, професор, віце-президент АПН СРСР і Російської академії освіти (РАО), автор концепції двох основних типів мислення – розумово-емпіричного та раціонально-теоретичного, один із ініціаторів перебудови навчання в початкових класах і створення експериментальних шкіл у Москві, Харкові та інших містах, дослідник проблем психічного розвитку й освітньої технології розвивального навчання, автор праць «Психолого-педагогічні

проблеми навчання та виховання» (у співавторстві), «Проблеми розвиваючого навчання», «Вікова і педагогічна психологія» (підручник для інститутів), «Математика» (підручники-зошити для учнів 1, 2, 3 класів).

ВЕРЕСЕНЬ

У вересні відзначається:

◆ **115 років** від відкриття (1900) Павлиської однокласної земської школи, з 1910 р. – двокласної, що розмістилась у щойно побудованому цегляному двоповерховому будинку, в якому зараз міститься Павлиська загальноосвітня школа імені В. О. Сухомлинського. Школу 22 роки (1948–1977) очолював В. О. Сухомлинський.

◆ **85 років** від ухвалення (1930) Раднаркомом УСРР постанови «Про реорганізацію мережі системи педагогічної освіти». У зв'язку з цим реорганізовано Київський інститут народної освіти – на базі факультету соціального виховання створено Київський інститут соціального виховання. З 1933 р. – Київський педагогічний інститут (нині Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова).

◆ **75 років** від створення (1940) Чернівецького інституту удосконалення вчителів, із 1996 р. – Чернівецький обласний інститут підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, з 2001 р. – Чернівецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

1.09 ◆ **День знань.**

2.09 ♦ **70 років** тому (1945) підписано Акт про беззастережну капітуляцію Японії. Закінчення Другої світової війни.

♦ **День пам'яті Василя Олександровича Сухомлинського** (1918–1970), українського педагога-гуманіста, публіциста, письменника (45 років від дня смерті).

♦ **170 років** від дня народження **Івана Яковича Рудченка** (псевд. – І. Білик; 1845–1905).

Український фольклорист, критик і письменник (брат Панаса Мирного), співавтор роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?», укладач і видавець «Народних південноросійських казок», «Чумацьких народних пісень», автор перекладів українською мовою творів І. Тургенєва, М. Чернишевського, А. Міцкевича, Г. Гейне, Дж. Байрона.

3.09 ♦ **80 років** тому (1935) Радою Народних Комісарів СРСР і ЦК ВКП(б) було ухвалено постанову «Про організацію навчальної роботи і внутрішній розпорядок у початковій, неповній середній і середній школі» – документ, який закріпив підвалини радянської шкільної системи освіти.

♦ **80 років** від дня народження **Віктора Пантелійовича Шепотька** (1935–2013).

Український педагог, заслужений учитель АПН України, почесний доктор НАПН України

заступник міністра освіти України, ініціатор розробок нових проектів приміщень дитячих дошкільних та педагогічних навчальних закладів, загальноосвітніх шкіл, доцент, старший науковий співробітник Інституту педагогіки АПН України, автор наукових праць із питань профільної підготовки старшокласників, індивідуального навчання школярів, монографії «Освіта України і науково-технічний процес: історія, досвід, уроки».

4.09 ♦ **15 років** тому (2000) видано наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України «Про запровадження 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти».

7.09 ♦ **145 років** від дня народження **Олександра Івановича Купріна** (1870–1938).

Російський письменник, кореспондент київських газет (проживав у Києві, військову службу проходив у Проскурові, тепер Хмельницький, виїздив на Донбас), автор повістей «Молох», «Олеся», «Суламіф», оповідань «Гранатовий браслет», «Анафема», романів «Юнкери», «Жанета», нарисів «Київські типи», «Юзівський завод», «Події у Севастополі».

♦ **140 років** від дня народження **Олександра Олександровича Мурашка** (1875–1919).

Український живописець, педагог і громадський діяч, викладач Київського художнього училища,

засновник власної художньої студії, перший професор і викладач Української академії мистецтв у Києві, член Товариств пересувних художніх виставок, автор творів «Похорон кошового», «На вулицях Парижа», «Селянська родина», «Над Дніпром» та ін.

8.09 ♦ **Міжнародний день грамотності (писемності).**

♦ **45 років** тому (1970) Рада Міністрів СРСР ухвалила новий «Статут середньої загальноосвітньої школи», який розв'язав проблему паралельного здобуття повної загальної середньої освіти з професійною підготовкою молоді до праці; за Статутом середня загальноосвітня школа проголошувалася єдиною, трудовою, політехнічною, безплатною, позарелігійною, спільною для обох статей.

9.09 ♦ **125 років** від дня народження **Курта Левіна** (1890–1947).

Німецький та американський психолог, один із представників Берлінської школи гештальтпсихології, професор Берлінського, Стенфордського й Корнелльського університетів, директор Дослідницького центру групової динаміки Массачусетського технологічного інституту, дослідник питань психології волі та афекту, проблем методології психологічного пізнання, зокрема експерименту в психології, прихильник цілісного підходу до аналізу явищ людської поведінки.

10.09 ♦ **25 років** тому (1990) Міністерством народної освіти УРСР було схвалено «Проект концепції середньої загальноосвітньої школи Української РСР», розробленої колективом науковців НДІ педагогіки УРСР (директор – М. Д. Ярмаченко, заступник – С. У. Гончаренко).

♦ **130 років** від дня народження **Олександра Володимировича Палладіна** (1885–1972).

Український біохімік, основоположник радянської нейрохірургії, педагог, громадсько-політичний діяч, доктор біологічних наук, професор, академік АН СРСР та АН УРСР, Президент АН УРСР, Герой Соціалістичної Праці, засновник української школи біохіміків, викладач фізіологічної хімії Петербурзького жіночого педагогічного інституту, професор Новоолександрійського інституту сільського господарства і лісництва (Харків), викладач Харківського університету, завідувач кафедри Харківського медичного інституту, засновник і директор Інституту біохімії АН УРСР, завідувач кафедри біохімії Київського університету, автор першого в УРСР «Підручника фізіологічної хімії», засновник Міжнародного нейрохімічного товариства, товариств фізіологів, біохіміків, фармакологів СРСР й УРСР, «Українського біохімічного журналу» і міжнародних журналів.

♦ **80 років** від дня народження **Анатолія Петровича Корнієнка** (1935–2004).

Український бібліотекознавець,

бібліографознавець, заслужений працівник культури УРСР, заступник директора з наукової роботи Державної бібліотеки для дітей, директор Державної республіканської бібліотеки для юнацтва, Генеральний директор Державної бібліотеки УРСР ім. КПРС, нині – Національна парламентська бібліотека України, один із організаторів щорічних республіканських нарад, семінарів, науково-практичних конференцій із питань бібліотечної справи, один із розробників Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», засновник і головний редактор журналу «Бібліотечна планета», автор праць із питань використання бібліотечних ресурсів України, інформаційної політики, формування книжкових фондів, наукових досліджень із питань соціології читання, бібліографічної діяльності, національної бібліографії.

11.09 ♦ **150 років** від дня народження **Яна Райніса** (1865–1929).

Латиський поет, драматург, громадський діяч, народний поет Латвійської РСР, автор збірок віршів «Далекі відгуки синього вечора», «Посів бурі», п'єс «Золотий кінь», «Вій, вітерець», трагедії «Ілля Муромець», «П'ять ескізних зошитів Дагди», збірки політичних віршів «Муза в боях».

♦ **День фізичної культури і спорту.**

♦ **День українського кіно.**

12.09 ♦ **20 років** тому (1995) Указом Президента

України затверджено «Основні напрями реформування вищої освіти в Україні».

◆ **140 років** від дня народження **Олександра Антоновича Кошиця** (1875–1944).

Український композитор і хоровий диригент, фольклорист та педагог, один із засновників Першого українського національного хору (1917) та Української республіканської капели (1919), автор хорових обробок народних пісень, збірок-записів українських народних пісень; із 1919 р. жив за кордоном.

◆ **110 років** від дня народження **Олександра Володимировича Запорожця** (1905–1981).

Український психолог, доктор психологічних наук, дійсний член АПН СРСР, фахівець у галузі загальної й дитячої психології, психології сенсорних процесів і руху, завідувач кафедри психології Харківського педагогічного інституту, професор кафедри психології Московського університету, завідувач лабораторії психології дітей дошкільного віку НДІ загальної та педагогічної психології, автор праць «Вибрані психологічні праці», «Психологія: Підручник для дошкільних педагогічних училищ», «Розвиток довільних рухів» та ін.

13.09 ◆ **140 років** від дня народження **Михайла Михайловича Мочульського** (1875–1940).

(ін.
13.11) Український літературознавець, критик, перекладач, юрист за фахом, автор статей з української етнографії, праць, присвячених

творчості Т. Шевченка, І. Манжури, І. Франка, поетам «української школи» у польській літературі, перекладів творів В. Стефаника польською мовою (збірка «Кленові листки»).

15.09 ♦ **Міжнародний день демократії.**

16.09 ♦ **Міжнародний день охорони озонowego шару.**

♦ **90 років** від дня народження **Михайла Семеновича Гриця** (1925–1988).

Український літературознавець, фольклорист, доктор філологічних наук, професор і викладач Київського університету, фахівець у галузі історії української літератури, літературно-фольклорних зв'язків, літературних і фольклорних жанрів, автор праць «Давня українська поезія», «Давня українська проза», літературно-критичних нарисів життя й творчості Панаса Мирного, Марка Вовчка, С. Скляренка, О. Десняка, один із авторів і відповідальний редактор підручників для вишів «Давня українська література», «Українська народна поетична творчість», для середніх спеціальних навчальних закладів «Українська література».

17.09 ♦ **195 років** тому (1820) відбулося офіційне відкриття Ніжинської гімназії вищих наук князя О. А. Безбородька. Випускниками гімназії були М. Гоголь, Є. Гребінка, М. Прокопович, А. Мокрицький. У 1832 р. Ніжинську гімназію було реорганізовано у Фізико-математичний

ліцей Безбородька – вищий загальноосвітній заклад, що готував технічні й офіцерські кадри, із 1840 р. – Ніжинський юридичний ліцей князя Безбородька, який зазнав ще багато реорганізацій, нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя.

◆ **90 років** від дня народження **Ярослава Борисовича Гороховатського** (1925–1976).

Український хімік, член-кореспондент АН УРСР, науковий працівник Інституту фізичної хімії АН УРСР, фахівець у галузі кінетики, макрокінетики та механізму неповного окислення вуглеводнів у газовій і рідинній фазах, автор праць із гетерогенного каталізу.

19.09 ◆ **День винахідника і раціоналізатора.**

◆ **175 років** від дня народження **Михайла Петровича Авенаріуса** (1835–1895).

Український фізик (російського походження), метеоролог, педагог, науково-освітній діяч, член-кореспондент Петербурзької АН, організатор і керівник київської школи фізиків-експериментаторів, фахівець у галузі експериментальної й молекулярної фізики, теплового розширення тіл і критичної температури речовин; професор та викладач Київського університету, перший в університеті завідувач метеорологічної обсерваторії, ініціатор створення Товариства дослідників природи при Київському університеті, організатор першої в Україні лабораторії експериментальної фізики,

дослідник магнітного поля Землі, термоелектричних явищ та електротехніки.

◆ **140 років** від дня народження **Федора Даниловича Кушнерика** (1875–1941).

Народний співець України, поет і кобзар із Полтавщини, учень кобзаря М. Кравченка, один із останніх носіїв давньої кобзарської традиції, у репертуарі якого були народні думи, пісні історичні, побутові, жартівливі, пісні на слова Т. Шевченка, Г. Сковороди, С. Руданського, власні твори; зусиллям волі, талантом, хистом композитора й поета, мужністю та добротою перемиг усі життєві біди й невдачі, тяжкі фізичні муки (осліп у семирічному віці).

20.09 ◆ **120 років** від дня народження **Дмитра Костянтиновича Зерова** (1895–1971).

Український учений ботанік-флорист, доктор біологічних наук, професор, академік АН УРСР, викладач ботаніки Київського інституту народної освіти та Київського університету, директор, пізніше завідувач відділу Інституту ботаніки АН УРСР, організатор Українського ботанічного товариства, автор праць із питань систематики, флористики та філогенії спорових рослин, ботанічної географії, палеоботаніки, історії ботанічної науки в Україні, лауреат Державної премії УРСР у галузі науки й техніки.

21.09 ◆ **Міжнародний день миру.**

◆ **Різдво Пресвятої Богородиці. Друга Пречиста.**

◆ **95 років** тому (1920) Рада Народних Комісарів УСРР ухвалила постанову «Про обов'язкове вивчення української мови в школах з неукраїнською мовою навчання».

◆ **135 років** від дня народження **Бориса Євгеновича Райкова** (1880–1966).

Російський педагог, методист-біолог, доктор педагогічних наук, дійсний член АПН РРФСР, професор і завідувач кафедри методики природознавства Ленінградського педагогічного інституту імені О. І. Герцена, професор Інституту історії природознавства АН СРСР, автор праць із проблем методики природознавства, зокрема зоології, анатомії та фізіології людини, загальних питань природознавства, підручників і методичних посібників із природознавства для середніх навчальних закладів.

22.09 ◆ **180 років** від дня народження **Олександра Опанасовича Потебні** (1835–1891).

Український учений зі світовим ім'ям, філолог, фольклорист й етнограф, літературознавець і мислитель, педагог, громадський діяч, член-кореспондент Петербурзької АН, учитель російської мови в гімназіях Харкова, професор Харківського університету, один із засновників Харківської громади та Харківського історично-філологічного товариства, основоположник психологічного напрямку в слов'янському мовознавстві – взаємозв'язку мови та мислення,

мови й нації, походження мови, зв'язку мови з іншими мовами, з еволюцією людської думки; автор підручника-букваря для недільних шкіл, праць із загального мовознавства, фонетики, наголосу, граматики, семантики, етимології, діалектології, теорії словесності, фольклору, етнографії, головного твору «Із записок з російської граматики» (у 4 т.).

23.09 ♦ **115 років** від дня народження **Володимира Михайловича Кубійовича** (1900–1985).

Український географ і демограф, громадсько-політичний діяч, один із організаторів української науки на Заході, викладач гімназій Кракова, доцент Краківського університету, дійсний член НТШ у Львові, професор Українського Вільного Університету в Празі, упорядник і головний редактор унікального видання «Енциклопедія українознавства», перший лауреат Канадської фундації українських студій, учасник Четвертого Конгресу слов'янських географів й етнографів у Болгарії (1936), автор праць «Територія і людність українських земель», «Українські етнічні групи Галичини», спогадів «Мені 70», «Мені 85», праць із історії української еміграції та діаспори в Північній Америці, Сибіру, Середній Азії.

24.09 ♦ **145 років** від дня народження **Володимира Івановича Чарнолуського** (1865–1941).

Російський педагог, діяч у галузі народної освіти

й педагогіки, член Петербурзького комітету грамотності, редактор журналу «Вестник народного образования», викладач науково-дослідних інститутів Наркомпросу та Московських університетів (1-го й 2-го), ініціатор створення Державної бібліотеки з народної освіти, автор праць із питань історії народної освіти, шкільної й позашкільної освіти, бібліографії літератури в галузі народної освіти, творець капітальних праць «Настільна книга з народної освіти» (у 4 т.), «Народна освіта в Росії» (у співавторстві з Г. А. Фальборком).

26.09 ♦ **Європейський день мов.**

27.09 ♦ **День туризму.**

♦ **115 років** від дня народження **Микити Миновича Грищенка** (1900–1987).

Український педагог, діяч у галузі організації народної освіти й науки радянської доби, доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки УРСР, учитель, директор шкіл, інспектор, ректор Київського інституту соціального виховання, директор науково-дослідних інститутів дефектології й педагогіки, викладач і завідувач кафедри педагогіки Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (понад 30 років), автор праць із історії розвитку школи й педагогіки в УРСР, теорії педагогіки середньої й вищої школи та дефектології, зокрема таких: «Планування і облік роботи в спеціальних школах», «Розвиток народної освіти

на Україні за роки Радянської влади», «Дидактика вищої школи», «Дидактичні поради молодому викладачеві вузу» та ін.

28.09 ♦ **1918** – народився **Василь Олександрович Сухомлинський**, видатний український педагог-гуманіст, мислитель, дитячий письменник, член-кореспондент АПН СРСР, заслужений учитель УРСР, директор Павлиської середньої школи, що на Кіровоградщині, лауреат Державної премії УРСР, помер у 1970 р.

29.09 ♦ **220 років** від дня народження **Кіндрата Федоровича Рилєва** (1795–1826).

Російський поет революційно-романтичного спрямування, декабрист, один із керівників Північного товариства декабристів і повстання 14 грудня 1825 року, видавець альманаху «Полярная звезда», автор поезій громадянського звучання, історичних дум, поем, творів української тематики «Богдан Хмельницький», «Войнаровський», «Наливайко» (певний час жив в Україні, знав українську мову, вивчав історію України).

♦ **170 років** від дня народження **Івана Карповича Карпенка-Карого** (справж. – Тобілевич; 1845–1907).

Український драматург, актор, режисер, театральний діяч, один із основоположників нового українського театру, засновник самодіяльних театрів, адміністративний керівник трупи корифеїв українського театру

М. Кропивницького та власної трупи, творець соціальної драми «Сто тисяч», «Хазяїн», історичної драми «Бондарівна», комедії «Мартин Боруля», трагедії «Сава Чалий», побутових драм «Наймичка», «Безталанна» та ін.

30.09 ♦ **Всеукраїнський день бібліотек.**

♦ **День Віри, Надії, Любові та їхньої матері Софії.**

♦ **45 років** тому (1970) колегією Міністерства освіти УРСР ухвалено положення «Про кабінети професійної орієнтації учнів при школах, районних (міських) методичних кабінетах та обласних інститутах удосконалення вчителів».

♦ **5 років** тому (2010) вийшов Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні».

♦ **140 років** від дня народження **Сергія Миколайовича Сергєєва-Ценського** (1875–1958).

Російський письменник, автор історично-революційної епопеї «Перетворення Росії», романів «Перетворення людини», «Вибух на світанку», епопеї «Севастопольські жнива» (в якій описано Кримську війну 1853–56 рр.), лауреат Державної премії СРСР (1941).

♦ **65 років** від дня народження **Любові Андріївни Дубровіної** (1950).

Український історик, архівіст, бібліограф, бібліотекознавець, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, заслужений діяч науки і техніки України, фахівець у галузі історії рукописно-книжної культури, теоретичних та науково-практичних питань кодикології та кодикографії, археографії, наукового опису рукописних книг, архівних фондів та колекцій, директор Інституту рукопису НБУ ім. В. І. Вернадського, ініціатор й один із авторів ідеї створення «Національної архівної інформаційної системи» (НАІС), засновник і редактор наукового збірника «Рукописна та книжкова спадщина України», автор монографії «Кодикологія та кодикографія української рукописної книги», наукових праць «Історія Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського» (у 2 кн.), «Бібліотеки Києва в період нацистської окупації (1941–1943 рр.)», лауреат премій імені М. Костомарова НАН України, імені Василя Веретеннікова Державного комітету архівів України.

ЖОВТЕНЬ

У жовтні відзначається:

- ◆ **Міжнародний місяць шкільних бібліотек**
- ◆ **105 років** від виходу (1910) першого в Східній Україні педагогічного журналу «Світло» (засновник – народний учитель Григорій Шерстюк). За роки існування (1910–1914) журнал став авангардом боротьби за рідну школу, визначив основні напрями побудови й

розвитку народної освіти в Україні, сприяв об'єднанню національно свідомого українського вчительства.

1.10 ♦ **Міжнародний день музики.**

♦ **210 років** тому (1805) відбулося відкриття Волинської гімназії, яку в 1819 р. перейменовано на Кременецький ліцей – вищий навчальний заклад для дітей, що проіснував до 1834 р. і став матеріальною базою для створення в Києві університету св. Володимира (сьогодні – Київський національний університет імені Тараса Шевченка).

♦ **70 років** тому (1945) вийшла постанова Ради Народних Комісарів УРСР про заснування Науково-дослідного інституту психології (тепер – Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України). Одночасно зі створенням Інституту було організовано бібліотеку як його структурний підрозділ, нині – Наукова бібліотека імені А. Ф. Залевської Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

♦ **85 років** від дня народження **Симона Львовича Соловейчика** (1930–1996).

Російський письменник і журналіст, публіцист, співробітник газет «Комсомольская правда», «Учительская газета», один із ініціаторів об'єднання педагогів-новаторів педагогіки співробітництва, головний редактор і видавець газети «Первое сентября», автор повістей і п'єс для молоді, праць із проблем виховання.

3.10 ♦ **120 років** від дня народження **Сергія Олександровича Єсеніна (1895–1925).**

Російський «великий народний поет», один із засновників імажинізму, член літературної групи «Краса», що стала осередком селянських поетів, член Московського професійного союзу письменників та «Ордену імажиністів», прихильник пушкінської традиції поетичної простоти й гармонії, прийомів образної народної мови та фольклору, водночас сміливий новатор, тонкий лірик, що збагатив російський вірш засобами високої емоційної напруги, своєрідної образності та музичності; автор віршів, балад, поем, прозових творів (повість «Яр», оповідання «Поблизу Білої води», «Бобиль і Дружок»), віршів для дітей, літературно-критичних статей тощо.

4.10 ♦ **День працівників освіти (в Україні).**

♦ **140 років** тому (1875) відбулось урочисте відкриття Чернівецького університету з німецькою мовою викладання (у період австрійського панування), з 1920 р. в університеті було введено викладання румунською мовою (після захоплення Буковини Румунією), у 1940 р. після возз'єднання Буковини з УРСР його було реорганізовано в Чернівецький державний університет з українською мовою викладання, із 2000 р. – Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича.

- 5.10 ♦ **Міжнародний день учителів.**
- ♦ **День київського студента.**
- ♦ **75 років** від дня народження **Володимира Омеляновича Забаштанського (1940–2002).**
Український поет, перекладач, який свій громадянський ідеал вбачав в особі Миколи Островського не лише для своєї творчості, а й для особистого життя (внаслідок нещасного випадку в молодому віці втратив зір і руки), автор збірок «Віра в людину», «Моя вузькоколіяка», «Крицею рядка», «Треба стояти», «Жага життя», «Мужністю завдячую тобі» та ін., лауреат Державної премії імені Т. Г. Шевченка (1986), Республіканської премії імені М. Островського (1974), Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Євгена Гуцала (2000), Літературної премії імені Володимира Свідзінського (2001) та ін.
- 6.10 ♦ **90 років** від дня народження **Івана Івановича Бобрика (1925–2011).**
Український учений-анатом, доктор медицини, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки Української РСР, дослідник нервової й судинної системи організму людини, основоположник нового наукового напрямку із вивчення розвитку мікроциркуляційного русла людини в пренатальному періоді онтогенезу, завідувач кафедри, професор нормальної анатомії Національного медичного університету імені

О. О. Богомольця, автор монографій та навчальних посібників, зокрема таких: «Розвиток кровоносних і лімфатичних судин в пренатальному онтогенезі», «Особливості функціональної анатомії дитячого віку», «Атлас анатомії новонародженого», «Анатомія людини» (у 3 т.), лауреат Державної премії УРСР.

7.10 ♦ **130 років** від дня народження **Нільса Бора** (1885–1962).

Данський фізик, творець першої квантової теорії атома (постулати Бора), один із засновників сучасної теоретичної фізики (квантової механіки, теорії атомного ядра), директор Інституту теоретичної фізики в Копенгагені, член Данської АН, іноземний член АН СРСР, автор збірника наукових праць «Атомна фізика і людське пізнання», лауреат Нобелівської премії (1922) і Міжнародної премії «Атом для миру» (1957).

8.10 ♦ **170 років** від дня народження **Віктора Львовича Кирпичова** (1845–1913).

Український учений у галузі механіки, який вписав золоті сторінки в розвиток української науки, педагог, професор Петербурзького технологічного інституту, один із засновників і перший ректор Харківського технологічного й Київського політехнічного інститутів, організатор вищої технічної освіти в Україні, фундатор сучасної системи підготовки технічних кадрів, один із основоположників нової науки – графічної статистики, автор праць, присвячених проблемам опору металів, основам

конструювання машин, книг «Бесіди про механіку», «Основи графічної статистики», «Зайві невідомі у будівельній механіці», «Значення фантазії для інженера».

9.10 ♦ **190 років** від дня народження **Василя Івановича Водовозова** (1825–1886).

Російський педагог і методист-філолог, викладач словесності у Варшавській та 1-й Петербурзькій гімназіях, прихильник ідей загального початкового навчання та спільного навчання хлопчиків і дівчаток, послідовник К. Д. Ушинського, автор навчально-методичної літератури для учнів і вчителів початкової та середньої школи, зокрема таких праць: «Книга для початкового читання в народних школах», «Книга для вчителів», «Словесність у зразках і розборах», «Російські казки у віршах» та ін.

♦ **130 років** від дня народження **Володимира Юхимовича Свідзинського** (1885–1941).

Український поет-лірик, літературознавець, перекладач, представник високого модернізму, творець міфософічної поезії, літературний редактор журналів «Червоний шлях», «Літературний журнал», автор поем і казок, сонетів та верлібрів, поетичних мініатюр і вражаючих антиутопій, поетичних збірок, що вийшли за життя поета «Ліричні поезії», «Вересень», «Поезії»; перекладів творів Арістофана, Овідія, «Слово о полку Ігоревім», поезій російських, грузинських, польських та ін.

поетів.

- 10.10 ♦ **20 років** тому (1995) Президентом України видано Указ «Про заходи щодо вдосконалення діяльності органів освіти». Створено Державну акредитаційну комісію України під головуванням міністра освіти.
- 11.10 ♦ **130 років** від дня народження **Франсуа Моріака** (1885–1970). Французький письменник, учасник Руху Опору, член Французької академії, майстер релігійно-психологічного есе («Життя Расіна», «Бог і Мамона», «Життя Ісуса», «У що я вірю»), сімейного роману («Дорога в нікуди», «Фарисейка», «Мавпочка», «Підліток минулих часів»), автор поетичних збірок «Молитви», «Прощання з отроцтвом», п'єс «Лихий поплутав», «Вогонь на землі», публіцистичних нарисів і політичних статей, кіносценаріїв, лауреат Нобелівської премії (1952). І до сьогодні проблематика й форма моріаківського роману викликають гострі суперечки.
- 12.10 ♦ **150 років** від дня народження **Артура Гардена** (1865–1940). Англійський біохімік, доктор філософії, директор Лістерівського інституту, професор біохімії Лондонського університету, член Лондонського королівського товариства, фахівець у галузі ферментації, бродіння, бактеріального метаболізму, редактор «Біохімічного журналу», автор праць з історії

атомістичної теорії Дальтона, підручників і монографій із хімії, лауреат Нобелівської премії (1929, разом з Ейлер-Хельпіном) із хімії за дослідження ферментації цукру й ферментів.

◆ **150 років** від дня народження **Володимира Олександровича Кістяківського** (1865–1952).

Український фізико-хімік, творець теорії електричної дисоціації, академік АН УРСР та АН СРСР, один із перших запроваджувачів уявлення про гідратацію іонів, директор Колоїдно-електрохімічного інституту АН СРСР, автор праць із колоїдної хімії, електрохімії, корозії металів та теорії рідин.

13.10 ◆ **130 років** від дня народження **Романа Михайловича Волкова** (1885–1959).

Український фольклорист та літературознавець, професор і викладач Одеського, Львівського та Чернівецького університетів, автор праць із фольклористики – про стиль і композицію російських й українських казок, билин, народну драму; літературно-фольклорних зв'язків, зокрема досліджував фольклорні джерела творчості О. Пушкіна, М. Лермонтова; автор розділу про фольклор підручника з української літератури для середньої школи.

14.10 ◆ **Покрова Пресвятої Богородиці.**

◆ **День українського козацтва.**

◆ **130 років** від дня народження **Андрія**

Васильовича Ніковського (1885–1942).

Український мовознавець, журналіст, перекладач, літературознавець і публіцист, політичний та державний діяч, редактор газет «Рада», «Нова Рада», журналу «Літературно-науковий вісник», міністр закордонних справ в уряді УНР, співробітник Словникової комісії ВУАН, автор праць «Грамматика Івана Нечуя-Левицького», «Український правопис», «Словник українсько-російський», статей, нарисів на літературознавчі, мовознавчі й інші теми.

15.10 ♦ **400 років** тому (1615) на кошти Єлизавети Гулевич (Галшка Гулевичівна) засновано Київське братство, а при ньому школу. Статут школи затверджено в 1620 р. У 1632 р. школу було об'єднано з Лаврською школою Петра Могили, що поклало початок існуванню на Подолі Київського колегіуму, пізніше – Київська академія, Київська духовна академія, нині – Національний університет «Києво-Могилянська академія» (КМА).

♦ **80 років** тому (1935) вийшов наказ наркома освіти УСРР В. П. Затонського «Про оцінку успішності учнів», яким запроваджувалась єдина загальнодержавна п'ятиступенева система успішності учнів (дуже погано, погано, посередньо, добре й відмінно).

♦ **75 років** тому (1940) згідно з постановою РНК УРСР на базі відновленого Кременецького

лицею (1920–1939) відкрито Кременецький учительський інститут (уперше з українською мовою викладання), з 1950 р. – педагогічний, який у 1969 р. переведено до м. Тернопіль, у 1997 р. інститут реорганізовано в педагогічний університет і йому присвоєно ім'я В. М. Гнатюка, із 2004 р. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

17.10 ♦ **255 років** від дня народження **Клода Анрі Сен-Сімона** (1760–1825).

Французький мислитель, соціолог, один із засновників утопічного соціалізму, прихильник механічного матеріалізму, ідеалістичних ідей історичного розвитку суспільства через прогрес наукових знань, моралі та релігії, через розквіт промисловості, продуктивних сил тощо, а також упровадження нових форм і методів організації системи освіти (трьох ступенів); автор праць «Реорганізація європейського суспільства», «Промисловість», «Нове християнство» та ін.

♦ **185 років** від дня народження **Аполлонія Сендунського** (1830–1882).

Український церковно-громадський та освітній діяч Волині, краєзнавець, популяризатор острозької старовини, організатор церковнопарафіяльних шкіл і шкіл для дорослих.

18.10 ♦ **130 років** від дня народження **Миколи Михайловича Баженова** (1885–1962).

Український мовознавець, літературознавець,

педагог, професор Харківського університету, викладач Харківського інституту народної освіти, фахівець із вивчення функціонування художнього слова в живому звучанні, з мистецтва декламації та виразного читання, автор лінгвістичних праць, посібників для вишів, підручників для шкіл з українською мовою викладання, зокрема таких: «Російська мова в українській школі», «Граматика російської мови», «Виразне читання і культура усної мови», «Сучасна російська літературна мова» та ін., методичних порад для вчителів середніх шкіл, літературознавчих праць про життя й творчість Г. Квітки-Основ'яненка.

19.10 ♦ **1918** – Українська Національна Рада проголосила Західноукраїнську Народну Республіку (ЗУНР) – Українську державу на всій українській етнічній території Галичини, Буковини й Закарпатської України.

♦ **100 років** від дня народження **Сергія Яковича Батишева** (1915–2000).

Російський педагог, учений у галузі професійної педагогіки, організатор педагогічної науки та науково-дослідної роботи з проблем профтехосвіти, доктор педагогічних наук, дійсний член АПН СРСР, Герой Радянського Союзу, заслужений діяч науки Російської Федерації, засновник нової наукової дисципліни «виробнича педагогіка», розробник нової професійно-кваліфікаційної характеристики, теорії й методики блочно-модульного навчання

робітників у професійно-навчальних закладах і на виробництві, автор праць «Актуальні проблеми підготовки працівників високої кваліфікації», «Наукова організація навчально-виховного процесу», «Основи професійної педагогіки», «Підготовка працівників у середніх ПТУ», «Виробнича педагогіка» (підручник), «Реформа професійної школи».

21.10 ♦ **355 років** від дня народження **Георга Ернста Шталя** (1660–1734).

Німецький хімік і лікар, викладач Йєнського університету, професор медицини та хімії університету в Галлі, основоположник теорії флогістону (щодо пояснення процесів горіння речовин і металів), яка використовувалася хіміками ціле століття (неспроможність теорії флогістону експериментально довів В. Ломоносов); експериментатор у галузі металургії, основоположник розвитку уявлень про бінарність складу тіл, автор праці «Основи хімії».

♦ **65 років** від дня народження **Наталії Миколаївни Кушнарєнко** (1950).

Український бібліографознавець, бібліотекознавець, документознавець, педагог, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник культури України, дійсний член Міжнародної академії інформатизації, викладач, декан, завідувач кафедри книгознавства та фондознавства Харківської державної академії культури (ХДАК), співавтор програми та

методики дослідження «Краєзнавча робота бібліотек України», дослідник проблем координації комплектування фондів ЦБС, розробник теоретичних засад документознавства й документології, головний редактор «Вісника Харківської державної академії культури», автор підручників «Історія бібліотечного краєзнавства в Україні», «Краєзнавча робота бібліотек», «Документознавство», співавтор монографії «Еволюція бібліотечного фондознавства» та підручників для вишів «Організація та методика науково-дослідницької діяльності», «Наукова обробка документів».

22.10 ♦ **145 років** від дня народження **Івана Олексійовича Буніна** (1870–1953).

Російський письменник, майстер прози, поет-лірик, перекладач, почесний член Російської АН, деякий час проживав в Україні (Харків, Одеса, Крим), у Полтаві працював у бібліотеці земської управи, вивчав усну поетичну творчість українського народу, що вплинуло на його творчу діяльність (українська тема творів «На край світу», «Лірник Родіон», «Суходіл»); у 1920 р. емігрував до Франції; автор соціально-психологічної повісті «Село», оповідань і повістей «Грамматика кохання», «Легке дихання», «Митькове кохання», автобіографічного роману «Життя Арсеньєва», збірки оповідань «Темні алеї», перекладів творів світової літератури, поезій Т. Шевченка, Б. Грінченка, лауреат премій імені О. Пушкіна Російської АН (тричі),

Нобелівської премії (1933).

22.10 ♦ **80 років** від дня народження **Бориса Ілліча Олійника** (1935).

Український поет, публіцист, літературознавець, державний і громадський діяч, дійсний член НАН України, Герой України, секретар правління Спілки письменників СРСР та України, народний депутат СРСР та України, віце-президент Парламентської асамблеї Ради Європи, голова комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка, автор поетичних збірок «Двадцятий вал», «Вибір», «Рух», «Ми знаєм, для чого жить», «Таємна вечерея» та ін.; поем «Дорога», «Доля», «Сиве сонце моє: пам'яті матері», «Трубить трубіж» та ін., (композитори на тексти поета створили низку пісень), лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1983), лауреат Державної премії СРСР (1975), Міжнародної премії імені Г. Сковороди (1994), імені М. Шолохова (2001), премії імені Сосюри (2008).

24.10 ♦ **Міжнародний день Організації Об'єднаних Націй.**

♦ **70 років** тому (1945) створено міжнародну міждержавну Організацію Об'єднаних Націй (ООН).

♦ **Всесвітній день інформації про розвиток.**

25–
27.10 ♦ **90 років** тому (1925) відбувся Третій Пленум Всеукраїнського центрального правління

(ВУЦП) спілки Робітників Освіти (Робос).

25.10 ♦ **190 років** від дня народження **Йоганна Штрауса** (1825–1899).

Австрійський композитор, диригент і скрипаль, автор «віденського вальсу», що досяг класичної довершеності («На блакитному Дунаї», «Казки віденського лісу», «Весняні голоси»), творець 16 оперет, зокрема таких: «Летюча миша», «Циганський барон» та ін., творів на російські теми – вальсів «Прощання з Петербургом», «Російське село», польки «В Павловському лісі» тощо.

26.10 ♦ **195 років** від дня народження **Евариста Естковського** (1820–1856).

Польський педагог, народний учитель, фундатор Педагогічного товариства в Познані, засновник і редактор першого польського педагогічного журналу «Школа польська», в якому друкував свої праці з питань початкової освіти, підготовки народних учителів тощо; автор проектів організації недільних шкіл та розвитку позашкільного виховання, прихильник ідей Й. Г. Песталоцці, Ф. А. Дістервега, Я. А. Коменського.

♦ **135 років** від дня народження **Андрія Белого** (справж. – Борис Миколайович Бугайов; 1880–1934).

Російський письменник, філософ, критик, літературознавець, представник «молодшого» покоління поетів-символістів, творець

філософсько-естетичної програми й художньої практики символізму («Символізм», «Луг зелений», «Арабески»), автор романів «Петербург», «Москва», «Маски», поетичних збірок «Перше побачення», «Пісня розлуки», праць з історії літератури й поетики, історично-літературних досліджень, зокрема літературно-теоретичної й філософської спадщини О. О. Потебні.

27.10 ♦ **270 років** від дня народження **Максима Созонтовича Березовського** (1745–1777).

Український композитор, скрипаль і співак, перший композитор Східної Європи, академік-композитор Болонської музичної академії, член Болонського філармонічного товариства, перший представник раннього класичного стилю в українській музиці, один із творців українського хорального стилю в духовній музиці, автор опер «Демофонт» – першої опери, створеної українським композитором, та «Іфігенія», 17-ти хорових концертів, циклу літургійних співів.

♦ **125 років** від дня народження **Миколи Панасовича Лазорського** (1890, ін. 1885–1970).

Український письменник із Полтавщини (в еміграції з 1944 р. у Німеччині, із 1948 р. – в Австралії), учитель за фахом, редактор журналів «Подільнин», «Журнал губернского присутствия» та Державного видавництва України, автор історичних романів «Гетьман Кирило Розумовський», «Степова квітка» (про Роксолану), «Світлотіні» (збірник історичних

нарисів, оповідань, статей, спогадів (1946–1969), «Полтава за 100 років».

28.10 ♦ **День визволення України від фашистських загарбників (1944).**

♦ **130 років від дня народження Віктора Олександровича Барвінського (1885–1940).**

Український історик, архівіст, історик права, професор Харківського університету, дійсний член НДІ історії української культури імені Д. Багалія, викладач історії в середніх освітніх закладах Харкова та Харківського інституту народної освіти, працівник бібліотеки Харківського університету, учений-архівіст та інспектор-інструктор Центрального архівного управління (ЦАУ) УСРР, завідувач Центрального архіву давніх актів у Харкові, один з авторів підручника «Архівознавство», автор статей історико-етнографічного та історіографічного характеру з питань архівної справи, праць з історії Лівобережної України XVII–XVIII ст.

♦ **130 років від дня народження Такубоку Ісікави (1885–1912).**

Японський письменник і критик, основоположник реалістичного напрямку в японській літературі, майстер соціальної та інтимної лірики, автор збірок віршів «Жменя піску», «Сумна іграшка», «Свист і свисток», романів «Доля таланту», «Наша група й він», повістей, оповідань, есе, літературно-критичних і

публіцистичних статей.

29.10 ♦ **225 років** від дня народження **Фрідріха-Адольфа-Вільгельма Дістервега** (1790–1866).

Німецький педагог, викладач фізики та математики в гімназіях і школах, директор учительських семінарій, послідовник Й. Песталоцці, автор праць з основ дидактики розвивального навчання, підручників і посібників із математики, німецької мови, природознавства, географії, астрономії; творець основної праці «Керівництво освітою німецьких учителів» (у 2 ч.).

♦ **135 років** від дня народження **Абрама Федоровича Йоффе** (1880–1960).

Російський фізик (родом із Полтавщини), «батько напівпровідників», учень знаменитого Вільгельма Рентгена з Мюнхенського університету, педагог, громадський діяч, академік АН СРСР, один із основоположників радянської фізичної школи напівпровідників, директор Фізико-технічного інституту АН СРСР та Інституту напівпровідників, організатор фізичних інститутів (Ленінград, Харків, Дніпропетровськ, Томськ, Свердловськ), автор праць із міцності, пластичності й електропровідності твердого тіла, лауреат Державної премії СРСР (1942).

♦ **135 років** від дня народження **Миколи Олександровича Рибнікова** (1880–1961).

Російський психолог, член-кореспондент АПН

РРФСР, доктор педагогічних наук, професор, розробник біографічного методу психологічного дослідження (уперше в радянській психології), автор праць із питань загальної, вікової й педагогічної психології, зокрема таких: «Дитячі малюнки і їх вивчення», «Інтереси сучасного школяра», «Мова дитини», «Пам'ять, її психологія і педагогіка».

30.10 ♦ **135 років** від дня народження **Павла Костянтиновича Федоренка** (1880–1962).

Український історик, краєзнавець, архівіст, археограф, педагог, дослідник економічної історії Лівобережної України, учитель шкіл Волині, викладач Чернігівського учительського інституту, Конотопського педагогічного інституту, співробітник Полтавської губернської архівної комісії, науковий співробітник Історичної секції ВУАН, керівник Чернігівського історичного архіву, завідувач відділу й заступник директора музею Корсунь-Шевченківської битви, автор праць з історії монастирського господарства, історії металургії, рудників Лівобережної України, видавець документів про архітектурні пам'ятки Чернігова, праці «Опис Новгород-Сіверського намісництва 1779–1781 рр.».

31.10 ♦ **200 років** від дня народження **Карла Вільгельма Вейєрштрасса** (1815–1897).

Знаменитий німецький математик, учитель математики гімназій, католицьких середніх навчальних закладів, професор Берлінського

університету, автор визначних відкриттів у математичному аналізі, теорії аналітичних функцій, варіаційному численні, диференційній геометрії та лінійній алгебрі, творець системи логічного обґрунтування математичного аналізу на основі створеної ним теорії дійсних чисел.

◆ **180 років** від дня народження **Йоганна Адольфа фон Байєра** (1835–1917).

Німецький хімік-органік, професор хімії Страсбурзького й Мюнхенського університетів, член Берлінської АН, Німецького хімічного товариства, іноземний член-кореспондент Петербурзької АН, лауреат Нобелівської премії (1905) з хімії за заслуги в розвитку органічної хімії та хімічної промисловості.

◆ **120 років** від дня народження **Давида Генріховича Елькіна** (1895–1983).

Українських психолог, доктор педагогічних наук (з психології), професор, фахівець у галузі відчуття та сприйняття часу, з питань експериментальної педагогічної психології, дитячої, інженерної та юридичної психології, завідувач лабораторії Одеського міського інституту дитячої психології та експериментальної педагогіки, викладач Одеського інституту народної освіти, професор і завідувач кафедри психології Одеського університету імені І. І. Мечнікова, один з організаторів наукової школи з психології, учасник всесоюзних та міжнародних психологічних з'їздів і конференцій, керівник

Одеського відділу Психологічного товариства, автор праць із загальної, дитячої й педагогічної психології, психології тварин тощо, методичних посібників «Конспекти лекцій з психології», «Психологія мови», монографій «Педагогіка і психологія пам'яті», «Сприйняття часу» (премія ім. К. Д. Ушинського).

◆ **90 років** від дня народження **Зіновії Тарасівни Франко** (1925–1991).

Український мовознавець, кандидат філологічних наук, онука І. Я. Франка, член Спілки письменників СРСР, науковець Інституту мовознавства імені О. О. Потебні АН УРСР, учасниця руху шістдесятників (зазнала переслідувань у 60–70-ті рр.), редактор книги І. М. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?», автор праць «Мова про мову», «Грамматична будова українських гідронімів», «Франко як мовознавець», «Хто ми? Звідки родом?», «Мова як криця» та ін., співавтор «Курсу історії української літературної мови» (у 2 т.).

ЛИСТОПАД

У листопаді відзначається:

◆ **25 років** від заснування (1990) **Української асоціації Василя Сухомлинського** як добровільної громадської організації, покликаної досліджувати, поширювати й впроваджувати в життя творчу спадщину педагога-гуманіста. Асоціація співпрацює з Міжнародним товариством послідовників В. Сухомлинського.

- 1.11 ♦ **1991** – Верховна Рада України ухвалила «Декларацію прав національностей України».
- 2–
3.11 ♦ **80 років** тому (1935) у Львові відбувся Перший Український педагогічний конгрес, який визначив мету національного шкільного виховання та зміст шкільної освіти в Галичині.
- 2.11 ♦ **120 років** тому (1895) шведський інженер-хімік і промисловець Альфред Нобель (1833–1896) склав заповіт, відповідно до якого всі його кошти мали ввійти до спеціального фонду, відсотки з якого видаватимуться у вигляді премій за найбільший внесок у розвиток фізики, хімії, фізіології й медицини, літератури, зміцнення загального миру (з 1969 р. – у галузі економічних наук). Уперше Нобелівські премії було вручено в 1901 р.
- 3.11 ♦ **120 років** від дня народження **Едуарда Георгійовича Багрицького** (1895–1934). Російський поет, один із представників романтичного крила в російській поезії 20–30-х рр. ХХ ст., перекладач, учасник громадянської війни в Україні, керівник групи молодих поетів Одеси, автор творів на українську тематику – «Україна», «Одеса», «Дума про Опанаса» (картини громадянської війни), збірок «Південний захід», «Переможці», «Остання ніч», перекладів віршів М. Бажана, В. Сосюри та інших українських поетів, радіокомпозиції «Тарас Шевченко».

5.11 ♦ **2003** – згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України Державній науково-педагогічній бібліотеці України (Київ) присвоєно ім'я видатного українського педагога-гуманіста В. О. Сухомлинського.

♦ **145 років** від дня народження **Олександра Петровича Нечасва** (1870–1948).

Російський психолог, один із засновників вітчизняної експериментальної психології та педагогіки, фахівець із проблем індивідуальних особливостей людини й педагогічної психології, викладач та науковець-експериментатор ВНЗ і НДІ Москви, Семипалатинського педагогічного інституту, ініціатор та учасник всеросійських з'їздів із педагогічної психології й експериментальної педагогіки, автор праць «Сучасна експериментальна психологія та її ставлення до питань шкільного навчання», «Нарис психології для вихователів і вчителів», «Пам'ять людини і її виховання» та ін.

6.11 ♦ **День визволення Києва.**

♦ **1943** – військами Першого Українського фронту під командуванням М. Ватутіна було визволено Київ від фашистських загарбників.

♦ **160 років** від дня народження **Дмитра Івановича Яворницького** (1855–1940).

Український історик, археолог, етнограф, фольклорист і письменник, лексикограф, дослідник козацької старовини, архівіст, археограф, музеєзнавець, академік АН УРСР,

викладач гімназій, педагогічних курсів у Харкові й Петербурзі, приват-доцент Московського університету, професор Катеринославського інституту народної освіти (нині – Дніпропетровськ), дійсний член ВУАН, член Історико-філологічного товариства, НТШ та ін. товариств, один із діячів Катеринославської вченої архівної комісії, організатор і керівник Катеринославського губарху, творець фундаментальної «Історії запорізьких козаків» (у 3 т.), автор праць «Словник української мови», «Матеріали до біографії Т. Г. Шевченка», «Архівні матеріали з історії Запоріжжя», «Звіт Катеринославського обласного музею імені А. Н. Поля».

◆ **125 років** від дня народження **Павла Анастасовича Горбатого** (1890–1962).

Український педагог, методист у галузі математики, заслужений учитель народної освіти УРСР, автор праць із питань методики навчання математики в школі, зокрема таких: «Досвід викладання тригонометрії в середній школі», «З досвіду викладання математики в школі» та ін.

8.11 ◆ **90 років** тому (1925) відбулася Шоста Всеукраїнська нарада в справі охорони материнства й дитинства (Харків), на якій обговорювалися, зокрема, перспективи подальшої діяльності Охматдиту.

◆ **80 років** тому (1935) у Чернігові відкрито Літературно-меморіальний музей

М. М. Коцюбинського.

- 9.11 ♦ **День української писемності та мови.**
- ♦ **День Преподобного Нестора літописця Печерського.**
- ♦ **130 років** від дня народження **Велимира Хлєбникова** (Віктор Володимирович, 1885–1922).
Російський поет, представник футуризму, автор поем «Війна в мишоловці», «Берег невільників», «Пралля», «Ладомир» та ін., віршів на українську тематику – «Смерть Паливоди», «Ніч у Галичині» та прозових творів «Лубни», «Малинова шабля».
- 10.11 ♦ **Всесвітній день молоді (з 1915 по 1945 роки – Міжнародний юнацький день).**
- ♦ **70 років** тому (1945) у Лондоні створено Всесвітню федерацію демократичної молоді.
- 12.11 ♦ **190 років** від дня народження **Михайла Єгоровича Ващенко-Захарченка** (1825–1912).
Український математик, педагог, професор і викладач Київського університету, автор посібників з елементарної й аналітичної геометрії, вищої алгебри, праць із диференціального й інтегрального числення, з історії математики тощо.
- 13.11 ♦ **270 років** від дня народження **Валентина Гаюї** (1745–1822).
Французький педагог, один з основоположників тифлопедагогіки (навчання сліпих), засновник

першої школи для сліпих у Парижі та першого Інституту для сліпих у Росії (навчальний заклад типу інтернату, 11 років прожив у Петербурзі), автор праць «Нарис навчання сліпих», «Зародження, розвиток і сучасний стан освіти сліпих».

◆ **165 років** від дня народження **Роберта Стівенсона** (1850–1894).

Шотландсько-англійський письменник, адвокат за фахом, один із засновників неоромантизму, який ще за життя став легендою, створеною ним самим (жив на островах Океанії серед тубільців, що посилювало враження від написаних ним книг), творець блискучої стівенсонівської іронії, автор пригодницько-психологічних та історичних романів «Острів скарбів», «Катріона», «Чорна стріла» та ін., повісті «Таємнича справа доктора Джекілла і містера Хайда» – філософсько-психологічного твору, в якому розкриваються суперечності внутрішнього світу людини, її розгубленість під час кризи цінностей; збірки оповідань «Нові арабські ночі», подорожніх нарисів, віршів, есе, п'єс, збірки літературно-критичних праць «Спогади і потреби».

15.11 ◆ **День працівників сільського господарства.**

◆ **70 років** тому (1945) у м. Аугсбург (Німеччина) засновано Українську вільну академію наук (УВАН).

◆ **130 років** від дня народження **Матвія Івановича Яворського** (1885–1937).

Український педагог-методист, юрист, історик, політичний, освітній та громадський діяч, доктор політичних, історичних наук і доктор історії культури, викладач Інституту народної освіти в Харкові, науковий працівник Інституту марксизму, голова Українського комітету краєзнавства, організатор краєзнавчої роботи в межах республіки, керівник Українського товариства істориків-марксистів та Харківського наукового товариства, автор шкільних підручників з історії України «Коротка історія України», «Революція на Україні», праць «Історія боротьби класів на Україні», «Нарис історії України» (у 2 ч.), статті «Про мої помилки в концепції історії України» тощо.

◆ **85 років** від дня народження **Марти Теодозіївни Тарнавської** (справж. – Сечковська; 1930).

Українська поетеса, перекладач, талановитий новеліст, критик, літературознавець, бібліограф живе в США, автор збірок поезій «Хвалю ілюзію», «Землетрус», збірки новел «Самотнє місце під сонцем», упорядник покажчиків англomовної україніки.

16.11 ◆ **Міжнародний день толерантності.**

◆ **День працівників радіо, телебачення та зв'язку.**

◆ **1924** – в УСРР із Харкова відбулася перша радіопередача.

◆ **15 років** тому (2000) Кабінет Міністрів ухвалив постанову «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання».

17.11 ◆ **Міжнародний день студента.**

19.11 ◆ **140 років** від дня народження **Катрі Гриневичевої** (справж. – Катерина Василівна Гриневич; 1875–1947).

Українська письменниця, учасниця жіночого руху в Галичині, редактор дитячого журналу «Дзвінок», автор збірок оповідань, легенд, історичних повістей «Шеломи в сонці», «Шестикрилець», статей і спогадів про В. Стефаніка, О. Кобилянську, І. Франка.

20.11 ◆ **Всесвітній день дитини.**

◆ **1959** – Генеральна Асамблея ООН проголосила «Декларацію прав дитини».

◆ **1989** – Генеральна Асамблея ООН ухвалила «Конвенцію про права дитини».

◆ **70 років** від початку Нюрнберзького процесу (20.11.1945–1.10.1946) над фашистськими злочинцями, що здійснили злочини проти людства.

◆ **90 років** від дня народження **Михайла Васильовича Богдановича** (1925–2006).

Український педагог, кандидат педагогічних

наук, фахівець із методики навчання математики в початкових класах, учитель математики середніх шкіл Сумщини, викладач математики та методики викладання математики Глухівського педагогічного інституту, завідувач відділу початкового навчання й старший науковий співробітник НДІ педагогіки УРСР, один із фундаторів журналу «Початкова школа», автор підручників і навчальних посібників із математики для початкових класів, методичних посібників для вчителів (серії дидактичних матеріалів, книжок для позакласних занять, зошитів із математики, диференційованих завдань, контрольних робіт).

21.11 ♦ **День Архістратига Михаїла, покровителя Києва.**

22.11 ♦ **80 років від дня народження Романа Павловича Скульського (1935–2004).**

Український педагог, кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України, відмінник освіти України, фахівець у галузі національного виховання учнів засобами української етнопедагогіки й народознавства, підготовки майбутніх учителів, викладач Івано-Франківського педагогічного інституту імені В. Стефаника, директор Науково-методичного центру «Українська етнопедагогіка і народознавство» АПН України та Прикарпатського університету імені В. Стефаника, автор наукових праць, навчальних і методичних посібників, зокрема таких:

«Підготовка майбутніх вчителів до педагогічної діяльності», «Методика викладання народознавства в школі», «Концепція національного виховання дітей, молоді в умовах Прикарпаття» та ін.

23.11 ♦ **165 років** від дня народження **Роберта Зейделя** (1850–1933).

Швейцарський педагог, один із теоретиків трудової школи, професор та викладач Цюрихського університету, ініціатор розробки соціальної педагогіки, прихильник і пропагандист ідей громадянського виховання та поєднання навчання з продуктивною працею учнів як умови гармонійного розвитку молоді людини.

♦ **155 років** від дня народження **Марії Костянтинівни Башкирцевої** (1860–1884).

Українська художниця-живописець, письменниця (родом із Полтавщини, постійно жила у Франції), творець близько 150 жанрових композицій, портретів, етюдів, скульптур, зокрема полотен, написаних на українські теми; автор віршів, мистецтвознавчих статей, відомого «Щоденника», який має історико-культурну цінність і перекладений багатьма мовами; про неї писали й присвятили їй елегії та станси Е. Дюкро, Ж. Кайяр, Ф. Копке, Гі де Мопассан, роман-есе «Марія Башкирцева» написав М. Ф. Слабошпицький. Міжнародна критика відносить художницю до світових геніїв.

◆ **140 років** від дня народження **Анатолія Васильовича Луначарського** (1875–1933).

Російський державний та громадський діяч (родом із Полтави), академік АН СРСР, публіцист, літературний і театральнo-музичний критик, історик російської та західноєвропейської літератур, прихильник ідей трудової школи, перший нарком освіти РРФСР, голова вченого комітету ЦВК СРСР, учасник створення радянської системи освіти та підготовки програмних документів про школу – «Положення про єдину трудову школу РРФСР» і «Основні принципи єдиної трудової школи» («Декларація про єдину трудову школу»), автор праць про соціалістичний реалізм, статей про Т. Шевченка, М. Коцюбинського, М. Куліша, драматичних творів «Фауст і місто», «Палії», «Отрута».

25.11 ◆ **280 років** від дня народження **Гжегожа Пірамовича** (1735–1801).

Польський просвітитель і педагог, член Едукаційної національної комісії зі шкільних проблем, автор наукових статей з організації освіти й народної школи, виховання та методики початкової освіти; творець основної своєї книги – «Обов'язки вчителя».

◆ **205 років** від дня народження **Миколи Івановича Пирогова** (1810–1881).

Вітчизняний учений-хірург, патологоанатом, педагог, просвітитель-демократ, громадський

діяч, професор, член-кореспондент Російської АН, основоположник воєнно-польової хірургії та хірургічної анатомії, професор і керівник Інституту практичної анатомії Петербурзької медико-хірургічної академії, учасник Севастопольської оборони 1854–55 років, діяч народної освіти в Україні, один із реформаторів системи освіти та засновників університету в Одесі, недільних шкіл, попечитель Одеського й Київського навчальних округів, творець проекту реформи школи, в якому заклав основи нової педагогічної системи; автор праць з анатомії, проблем наркозу, методики хірургії, основ кістково-пластичних операцій, педагогічних праць «Питання життя», «Про публічні лекції з педагогіки», «Про предмети суджень і дебатів педагогічних рад гімназій», «Школа і життя», «Університетське питання», «Про європейську освіту».

◆ **90 років** від дня народження **Юрія Дмитровича Бедзика** (1925–2008).

Український прозаїк, драматург, журналіст, автор романів «Альма-матер», «Честь мені дорожча», «Сильний помсти не жадає», «Блакить», «Поверх–42», «Чорний лабіринт», збірок повістей, драматичної повісті «Убити сенатора», п'єс «Лицарів не судять», «Чотири жінки біля ставу», «Врятуйте доктора Райча» та ін.

28.11 ◆ **День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій.**

◆ **Всеукраїнська акція «Засвіти свічку».**

◆ **135 років** від дня народження **Олександра Олександровича Блока** (1880–1921).

Російський поет і драматург, публіцист, теоретик мистецтва й літературний критик, автор символічної збірки «Вірші про Прекрасну Даму», циклу громадянської поезії «Ямби», патріотичної лірики «Батьківщина», інтимної лірики «Кармен», ліричних драм «Король на площі», «Балаганчик», «Троянда і Хрест», революційно-романтичної поеми «Дванадцять».

◆ **130 років** від дня народження **Івана Титовича Калиновича** (1885–1927).

Український бібліограф, видавець, перекладач, громадський діяч, секретар бібліографічної комісії НТШ у Львові, організатор видавництва «Всесвітня бібліотека», укладач бібліографічних праць «Переклади з української мови», «Переклади з української літератури», «Поазбучний спис творів М. Яцкова», автор віршів, статей, перекладів творів Максима Горького, В. Короленка, С. Жеромського, Г. Манна.

◆ **125 років** від дня народження **Зінаїди Павлівни Тулуб** (1890–1979).

Українська письменниця, перекладач, автор історичних романів «Людолови» (у 2 т., про життя України поч. XVII ст.), «В степу безкраім за Уралом» (зображено життя Т. Шевченка на засланні), кіносценаріїв, п'єс, перекладів

російською мовою творів французьких та українських письменників.

◆ **100 років** від дня народження **Костянтина Михайловича Симонова** (1915–1979).

Російський письменник, критик, публіцист, громадський діяч, перекладач творів Т. Шевченка, редактор «Литературной газеты», журналу «Новый мир», автор роману-трилогії «Живі і мертві», роману «Товариші по зброї», п'єс «Хлопець із нашого міста», «Російські люди», збірок інтимної й громадянської лірики тощо.

29.11 ◆ **135 років** від дня народження **Сергія Івановича Маслова** (1880–1957).

16.11) Український літературознавець, книгознавець, педагог, палеограф, архівіст, доктор філологічних наук, професор, дійсний член Археографічної комісії ВУАН, член-кореспондент АН УРСР, викладач Вищих жіночих курсів, завідувач кафедри й професор Київського університету, секретар Історичного товариства Нестора-літописця, голова Комісії з історії книги Українського наукового інституту книгознавства, завідувач відділу стародруків Всенародної бібліотеки України (нині – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського), автор досліджень з історії давніх української та російської літератур, оглядів полемічної, драматичної, віршованої літератури XVI–XVIII ст., праць із палеографії, бібліографії й історії книгодрукування.

30.11 ♦ **180 років** від дня народження **Марка Твена** (справж. – Семюель Ленгхорн Клеменс; 1835–1910).

Американський письменник-гуморист, письменник фронтиру (зони контакту цивілізацій європейського типу та цивілізацій місцевих народів – індіанців), журналіст, один із засновників критичного реалізму в літературі США, в якій розкрито найтиповіші риси американського характеру – волелюбність, нонконформізм, демократизм, а також його міфологію й віру в те, що індивід може створити себе власноручно; автор романів «Пригоди Тома Соєра» і «Пригоди Гекльберрі Фінна», історичних романів «Принц і злидар», «Янкі при дворі короля Артура», сатиричного оповідання «Таємничий незнайомиць», філософського трактату «Що таке людина?».

♦ **125 років** від дня народження **Григорія Федоровича Гринька** (1890–1938).

Український політичний, державний та освітній діяч, педагог, теоретик й організатор радянської системи народної освіти в Україні, член Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету (ВУЦВК) та Ради Народних Комісарів (РНК) УСРР, перший народний комісар освіти УСРР, розробник оригінальної схеми системи народної освіти, схваленої Першою Всеукраїнською нарадою з питань освіти (березень 1920 р.), творець теоретичного обґрунтування позиції Наркомосу щодо розвитку

шкільництва в республіці, автор праць, у яких визначалися напрями й пріоритети новостворюваної освітньої системи, зокрема таких: «Найближчі шляхи та цілі позашкільної освіти», «Чергові завдання радянського будівництва в справі освіти», «Соціальне виховання дітей», «Нариси радянської просвітницької політики», «Ударні питання професійної освіти» та ін.

30.11 ♦ **100 років** від дня народження **Андрія Євменовича Лисенка** (1915–1984).

Український письменник, перекладач, директор Будинку літераторів та Бюро пропаганди СПУ, автор книги «Міф про стовпотворіння та людські мови», перекладів творів болгарських, македонських та сербсько-хорватських письменників, зокрема романів «Прорив» Б. Чопича, «Ясени» С. Яневського, «Шлях до Софії» С. Дичева, лауреат міжнародної літературної премії «Золоте перо» (Югославія, 1972).

♦ **80 років** від дня народження **Дмитра Семеновича Чередниченка** (1935).

Український поет, літератор, педагог, журналіст та видавець, учитель середніх шкіл на Канівщині й Васильківщині, редактор газет для шкільництва «Жива вода», член президії Національної спілки письменників України, керівник літературного об'єднання «Радосинь», автор поетичних збірок, українського букваря «Материнка», шкільних читанок «Ластівка»,

«Біла хата», «Писанка», «Зелена неділя», тритомної читанки-хрестоматії для дошкільнят «Український садочок» (у співавторстві), лауреат літературної премії імені Максима Рильського та премії імені Павла Чубинського.

ГРУДЕНЬ

У грудні відзначається:

◆ **170 років** від заснування (1845 – січень 1846) Кирило-Мефодіївського товариства (братства) – таємної україно-слов'янської політичної організації в Києві, до якої входили й відіграли провідну роль в її діяльності М. Костомаров, Т. Шевченко, В. Білозерський, М. Гулак, П. Куліш. Значне місце в програмних документах Товариства посідали плани поширення освіти, зокрема заснування шкіл, видання для них підручників з історії, географії, арифметики та інших предметів. У березні 1847 р. Товариство було розгромлено жандармами.

◆ **90 років** від заснування (1925) Державної центральної педагогічної бібліотеки у Львові на базі львівських гімназійних бібліотек (відкрито для користувачів 1.02.1926), нині – Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека.

◆ **75 років** від утворення (1940) Центрального методичного кабінету в Ужгороді, який реформовано в лютому 1946 р. в Ужгородський обласний інститут удосконалення кваліфікації вчителів.

1.12 ◆ **Всесвітній день боротьби зі СНІДом.**

◆ **1991** – народ України вільним волевиявленням на Всенародному референдумі

підтвердив Акт проголошення незалежності України.

◆ **85 років** від дня народження **Романа Миколайовича Федоріва** (1930–2001).

Український письменник, видавець, громадський діяч, організатор літературного процесу, головний редактор журналу «Дзвін» («Жовтень»), автор збірок оповідань, повістей, нарисів, романів «Жбан вина», «Отчий світильник», «Жорна», «Кам'яне поле», «Єрусалим на горах», «Палиця для прокажених» та ін., лауреат Національної премії України імені Т. Г. Шевченка та премій родини Антоновичів, імені А. Головка, імені Максима Горького.

2.12 ◆ **125 років** від дня народження **Олександра Яковича Шумського** (1890–1946).

Політичний і державний діяч, керівник та організатор національного будівництва України, організатор освіти, народний комісар освіти УСРР, упроваджувач у життя оригінальної української концепції та моделі освіти Г. Ф. Гринька (1890–1938), організатор і учасник учительських зібрань, зокрема I Всеукраїнського учительського з'їзду (1925), редактор журналів «Червоний шлях» та «Радянська освіта», ректор вищих навчальних закладів Ленінграда, голова ЦК профспілки працівників освіти, автор статей «На третьому фронті» (до учительського з'їзду), «Політична ситуація в Східній Галичині», монографії «Малороси» тощо.

3.12 ♦ **190 років** від дня народження **Миколи Олексійовича Лавровського** (1825–1899).

Російський та український філолог-славист, освітній діяч, академік Петербурзької АН, професор Харківського університету, директор Ніжинського історико-філологічного інституту, ректор Варшавського університету, автор праць із давньоруської мови, літературознавчих досліджень про російських письменників, творів педагогічного змісту, зокрема таких: «Про давньоруські училища», «Пам'ятки старовинного руського виховання», «Гімназія вищих наук князя Безбородька в Ніжині».

4.12 ♦ **Введення у Храм Пресвятої Богородиці. Третя Пречиста.**

♦ **190 років** від дня народження **Олексія Миколайовича Плещєєва** (1825–1893).

Російський письменник, критик і перекладач (зокрема поезій Т. Шевченка та І. Франка), член гуртка М. В. Петрашевського, за участь у якому засуджений до страти (пізніше її було замінено засланням), автор віршів (деякі з них стали революційними піснями «Вперед! Без страху і сумніву», «Чуттям збагатились ми з тобою»), збірок повістей та оповідань, критичних статей.

♦ **140 років** від дня народження **Райнера Марії Рільке** (1875–1926).

Австрійський письменник, поет-символіст, творчість якого пов'язана з Україною (перебував в Україні, відвідав могилу Т. Шевченка); автор

поетичної збірки «Часослов» (описано київські враження), перекладу «Слово о полку Ігоревім», оповідань з українського побуту («Як старий Тимофій умирав співаючи» та «Пісня про Правду»), єдиного роману «Нотатки Мальте Лаурідса Брігте», «Дуїнезьких елегій», «Сонету до Орфея», збірок «Книга годин», «Книга картин», «Нові вірші».

5.12 ♦ **195 років** від дня народження **Афанасія Афанасійовича Фета** (1820–1892).

Російський поет-романтик, неперевершений майстер пейзажу, член-кореспондент Петербурзької АН, перекладач творів античних і західноєвропейських поетів, офіцер кавалерійського полку в Херсонській губернії; людина, в якій поєднувалися несумісні риси – військового, поміщика, цілеспрямованого та обережного господаря й митця, витонченого лірика, мрійника, філософа, який на власному досвіді продемонстрував, що світ складається зі звичайного життя, побуту та царства мрії; автор поезій, присвячених красі природи, картинам усіх пір року та доби, коханню (4 збірки «Вечірні вогні»), перекладів праць творів А. Шопенгауера, Горація; мемуарів «Мої спогади» (у 2 т.), «Ранні роки мого життя».

♦ **155 років** від дня народження **Гуго Гаудига** (1860–1923).

Німецький педагог, засновник педагогіки особистості, учитель і директор гімназій, керівник жіночої гімназії й учительської

семінарії в Лейпцигу, критик сучасних йому форм і методів навчання, прихильник реформи жіночої освіти в Німеччині, автор головної праці «Дидактичні ересі», в якій викладено його педагогічні ідеї.

6.12 ♦ **День Збройних Сил України.**

♦ **155 років** від дня народження **Миколи Семеновича Курнакова** (1860–1941).

Російський учений-хімік, фізик, академік Петербурзької АН й АН УРСР, професор Петербурзького електротехнічного інституту, викладач і керівник кафедри загальної хімії Петербурзького політехнічного інституту, основоположник фізико-хімічного аналізу, який відкрив можливості вивчення складних систем – металевих сплавів, силікатів, соляних розчинів; директор Інституту загальної та неорганічної хімії АН СРСР, організатор вітчизняного металургійного виробництва, науково-дослідних закладів, створювач приладів для термічного аналізу.

7.12 ♦ **115 років** від дня народження **Катерини Василівни Білокур** (1900–1961).

(ін.
25.01)

Українська народна художниця, майстриня народного декоративного живопису, своєрідного жанру пейзажу – натюрморту, техніки акварельного живопису та графіки, автор пейзажів, портретів родичів та знайомих, автопортретів; творець композицій «Квіти за тином», «Квіти в тумані», «Цар-колос»,

«Сніданок», «Півонії», «Хліб», акварелей «Гай», «Напровесні», «Осінь», головною темою яких є невмируща краса й щедрі дари української природи.

8.12 ♦ **1991** – у Біловезькій пущі (Білорусь) підписано «Угоду про створення Співдружності Незалежних Держав (СНД) – Білорусі, Росії й України». СРСР припинив своє існування як держава та суб'єкт міжнародного права.

9.12 ♦ **120 років** від дня народження **Миколи Антоновича Плевака** (1890–1941).

Український літературознавець і бібліограф, директор гімназії імені Б. Грінченка в Харкові, професор історії української літератури Кам'янець-Подільського університету, Харківського інституту народної освіти, керівник Кабінету бібліографії Інституту імені Т. Шевченка АН УСРР у Харкові, автор праць про творчість М. Шашкевича, Т. Шевченка, Б. Грінченка, Л. Глібова та інших українських письменників, упорядник «Хрестоматії з української літератури», двотомної «Хрестоматії нової української літератури», «Бібліографічного словника українських письменників» (праця не збереглась).

10.12 ♦ **Міжнародний день прав людини.**

♦ **1948** – Генеральна Асамблея ООН ухвалила **Загальну декларацію прав людини.**

- 13.12 ♦ **День апостола Андрія Первозванного.**
- 14.12 ♦ **День ушанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.**
- ♦ **190 років** від виступу декабристів (1825), дворянських офіцерів, які вперше в історії Росії підняли збройне повстання проти самодержавства й кріпосництва.
- ♦ **175 років** від дня народження **Михайла Петровича Старицького** (1840–1904).
Український поет, драматург, прозаїк, перекладач, актор, режисер, театральний і культурно-громадський діяч, укладач та видавець альманаху «Рада», керівник і режисер першої об'єднаної української професійної трупи, один із корифеїв українського театру, автор пейзажної й інтимної лірики, віршів про Україну, драм «Не судилось», «Талант», «Ой, не ходи, Грицю ...», «Маруся Богуславка», творець роману-трилогії «Богдан Хмельницький», романів «Молодість Мазепи», «Руїна», «Останні орли», «Розбійник Кармелюк», перекладів, видавець «Казок Андерсена», повісті «Сорочинський Ярмарок» М. Гоголя, «Сербські народні думи і пісні».
- 17.02 ♦ **5 років** тому (2010) у Київському міжнародному університеті відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасна освіта в Україні: Європейські орієнтири», на якій обговорювалися шляхи

інтеграції освітньої системи в Європейський простір, підвищення ролі вчителя в розбудові системи освіти та вирішення проблем модернізації освіти.

18.12 ♦ **80 років** від дня народження **Віктора Васильовича Скопенка** (1935–2010).

Український учений-хімік, освітній діяч, педагог, доктор хімічних наук, професор, академік НАН України, академік-засновник АПН України, Герой України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Київського університету імені Тараса Шевченка, Голова ВАК України (1998–2003), фахівець у галузі хімії координаційних сполук, біотехнічної та металоорганічної хімії, автор низки наукових статей, монографій, підручників, лауреат премії імені Л. Писаржевського АН УРСР (1989), Державної премії України в галузі науки і техніки (1990, 1995), премії імені В. Вернадського (2000). Почесний громадянин міста Києва.

19.12 ♦ **День Святителя Миколая Чудотворця.**

♦ **185 років** від дня народження **Данила Лукича Мордовця** (справж. – Мордовцев; 1830–1905).

Український і російський письменник, історик, організатор видання творів українських письменників у Петербурзі, Шевченківських вечорів; автор історичних романів «Дванадцятий рік», «Господар Великий Новгород», «Лжедмитрій», «Цар і гетьман», «Сагайдачний»,

праць «Пугачовщина», «Гайдамачина», «Напередодні волі», статті-рецензії на «Кобзар» Шевченка, спогадів «З минулого та пережитого».

◆ **95 років** від дня народження **Миколи Даниловича Руденка** (1920–2004).

Український письменник, редактор журналу «Дніпро», член Спілки письменників УРСР, дисидент, учасник правозахисного руху, голова Української Гельсінської групи, автор романів «Вітер в обличчя», «Остання шабля», «Орлова балка», поеми «Хрест», збірки поезій «За ґратами» тощо.

20.12 ◆ **160 років** від дня народження **Олексія Микитовича Гілярова** (1855–1938).

Український і російський філософ-ідеаліст, приват-доцент Московського університету, професор філософії Київського університету, академік ВУАН, АН УРСР, представник академічної філософії України, творець філософського вчення, що ґрунтується на історико-філософському аспекті творчості Платона, автор праць «Вступ до філософії», «Новітня спроба філософського синтезу на науковій основі», «Платонізм як основа сучасного світогляду у зв'язку з питанням про завдання та долю філософії».

21.12 ◆ **105 років** від дня народження **Івана Дмитровича Боднарчука** (1910–1990).

Українсько-канадський педагог (родом з Івано-Франківщини), письменник, громадський діяч,

організатор культурно-просвітницької роботи на Городенківщині й Косівщині, учитель української мови та літератури в школі с. Шешори, із 1948 р. в еміграції (Канада), учитель української мови й літератури, музики та співів учнів різних шкіл і курсів українознавства в Саскатуні, Кенорі, Торонто, директор української школи імені М. Грушевського в Торонто, інспектор і організатор Комітету українців Канади, укладач та видавець читанок для шкіл «Ластівка», «Ромашка», «Соняшник», «Ватра», збірників диктантів, якими користуються вчителі й учні українських шкіл Австралії, Аргентини, Бразилії, Канади, США, нині й України, автор оповідань, новел, повістей для дітей і молоді; нагороджений Шевченківською медаллю Комітету українців Канади.

- 23.12 ♦ **125 років** від дня народження **Володимира Модестовича Брадеса** (1890–1975). Російський математик-педагог, методист, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН СРСР, заслужений діяч науки РРФСР, фахівець із питань теоретичної та методичної розробки проблеми підвищення обчислювальної культури учнів, викладач Тверського інституту народної освіти, автор «Таблиць логарифмів», «Чотиризначних математичних таблиць», посібника «Методика викладання математики в середній школі».

- 24.12 ♦ **День працівників архівних установ.**

25.12 ♦ **Різдво Ісуса Христа за Григоріанським календарем (новий стиль).**

♦ **120 років** від дня народження **Григорія Гурійовича Верьовки (1895–1964).**

Український композитор, хоровий диригент, педагог, фольклорист, заслужений діяч мистецтв УРСР, народний артист УРСР, керівник Музичної школи імені М. Лисенка в Києві, викладач київських музичних навчальних закладів, професор Київської консерваторії (нині – Національна музична академія України імені П. Чайковського), організатор, художній керівник і хоровий диригент Державного українського народного хору (тепер – Національний заслужений академічний народний хор України імені Г. Верьовки), автор пісень, інструментальних композицій, обробок українських народних пісень, хорових творів, кантат, лауреат Державних премій СРСР (1948) й УРСР (1968, посмертно).

27.12 ♦ **20 років** тому (1995) ухвалено рішення колегії Міністерства освіти і науки України «Про концептуальні засади гуманітарної освіти в Україні» (вища школа).

28–
31.12 ♦ **90 років** тому (1925) у Києві відбулася Перша Всеукраїнська конференція наукових бібліотек, на якій було удосконалено типологію бібліотек УСРР, їх структурування, визначено цілі й завдання.

30.12 ♦ **150 років** від дня народження **Джозефа Редьярда Кіплінга** (1865–1936).

Англійський письменник (деякий час проживав в Індії), журналіст, автор поетичних збірок, великого тому оповідань на індійську тематику «Життя дає фору», книги нарисів «Від моря до моря» (щоденник подорожей), збірок «Пісні казарми», «Сім морів» (портрет англійської армії кінця XIX ст.), романів «Світло згасає», «Відважні моряки», «Кім», всесвітньо популярних творів «Казки просто так» та «Книга джунглів» («Мауглі»), де використано індійський фольклор, змальовано природу країни й фантастичні пригоди хлопчика, що виріс серед звірів; лауреат Нобелівської премії (1907).

31.12 ♦ **85 років** тому (1930) у Празі засновано Українське педагогічне товариство.

♦ **10 років** тому (2005) ухвалено Постанову Кабінету Міністрів України «Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти».

♦ **170 років** від дня народження **Сильвестра Теодоровича Лепкого** (1845–1901).

Український письменник і громадсько-культурний діяч, батько Богдана й Левка Лепких, священник у селах Львівщини й Тернопільщини (закінчив Львівську духовну семінарію), член Русько-української радикальної партії, українських товариств та організацій, засновник

у селах Тернопільщини читалень «Просвіти», один із укладачів збірки «Поезії» Т. Шевченка, редактор брошурок-метеликів «Одnodнiвка бережанська», автор збірки поезій «Книжка горя», оповідання «Горить» (за які отримав премію західноукраїнського педагога С. Дубравського), статей із філософії, літературознавства, соціології, економіки.

III. НАУКОВЦІ НАПН УКРАЇНИ – ЮВІЛЯРИ 2015 Р.

СІЧЕНЬ

- 1.01 ♦ **65 років** від дня народження **Миколи Єгоровича Скиби (1950)**.
Доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник народної освіти УРСР, відмінник освіти України, фахівець у галузі професійної педагогіки, організації освіти, з проблем моніторингу якості навчально-виховного процесу у вищій школі, ректор Хмельницького національного університету.
- 3.01 ♦ **65 років** від дня народження **Володимира Михайловича Позднякова (1950)**.
Кандидат філософських наук, старший науковий співробітник лабораторії суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України.
- 10.01 ♦ **75 років** від дня народження **Сергія Олександровича Мусатова (1940)**.
Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.
- 11.01 ♦ **75 років** від дня народження **Анатолія Федоровича Павленка (1940)**.
Доктор економічних наук, професор, Герой України, заслужений діяч науки і техніки України,

дійсний член НАПН України й Міжнародної академії вищої школи (Москва), президент Української асоціації маркетингу, фахівець у галузі проектування комплексів інфраструктурного забезпечення ринкової економіки, підготовки економістів і менеджерів, ректор Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

19.01 ♦ **80 років** від дня народження **Едуарда Станіславовича Вільчковського (1935)**.

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, дійсний член Міжнародної академії педагогічних і соціальних наук (Москва), відмінник народної освіти УРСР, фахівець у галузі фізичного виховання дітей дошкільного та шкільного віку, підготовки спеціалістів із фізичного виховання й спорту, професор Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк).

♦ **70 років** від дня народження **Юланти Вільш (1945)**.

Доктор педагогічних наук, професор, іноземний член НАПН України, фахівець у галузі теорії та методики професійного навчання, співредактор українсько-польського журналу «Професійна освіта: педагогіка і психологія», учасник науково-практичних конференцій в Україні, керівник закладу дидактики та інформаційної технології Інституту технічної освіти і безпеки імені Яна Длугоша в Ченстохові (Польща).

- 21.01 ♦ **60 років** від дня народження **Вадима Олександровича Васютинського** (1955).
Доктор психологічних наук, професор, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії психології мас та спільнот Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.
- 24.01 ♦ **70 років** від дня народження **Михайла Филімоновича Степка** (1945).
Кандидат фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник освіти України, фахівець у галузі управління вищою освітою та освітніх технологій, один із розробників основних нормативно-правових документів та низки державних програм розвитку вищої освіти, директор Інституту вищої освіти НАПН України.
- 29.01 ♦ **60 років** від дня народження **Василя Григоровича Базелюка** (1955).
Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту освіти, економіки та маркетингу Університету менеджменту освіти НАПН України.
- ♦ **60 років** від дня народження **Зінаїди Феодосіївни Сіверс** (1955).
Кандидат юридичних наук, доцент, завідувач лабораторії психології політико-правових відносин Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.
- 30.01 ♦ **65 років** від дня народження **Михайла Захаровича Згуровського** (1950).

Доктор технічних наук, професор, дійсний член НАН України й НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, почесний член Інституту інженерів-електриків та електронників (США), голова Асоціації ректорів вищих технічних навчальних закладів України, фахівець у галузі математики та кібернетики, педагогіки вищої школи, ректор Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут».

◆ **55 років** від дня народження **Ольги Леонідівни Коробанової** (1960).

Кандидат психологічних наук, науковий співробітник лабораторії психології малих груп та міжгрупових відносин Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

ЛЮТИЙ

1.02 ◆ **70 років** від дня народження **Валерія Юхимовича Бикова** (1945).

Доктор технічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, відмінник народної освіти УРСР, фахівець у галузі інформатизації освіти, моделювання, аналізу й управління соціально-економічними об'єктами та процесами, створення автоматизованих систем управління освітою, директор Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

10.02 ◆ **65 років** від дня народження **Людмили Іванівни Тарусової** (1950).

Кандидат юридичних наук, доцент кафедри права

та безпеки життєдіяльності Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти НАПН України.

13.02 ♦ **60 років** від дня народження **Павла Петровича Горностая** (1955).

Доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, відмінник освіти України, завідувач лабораторії психології малих груп та міжгрупових відносин Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

18.02 ♦ **65 років** від дня народження **Раїси Юріївни Мартинової** (1950).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, фахівець у галузі методики навчання іноземних мов, завідувач кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (Одеса).

19.02 ♦ **90 років** від дня народження **В'ячеслава Олександровича Кудіна** (1925).

Доктор філософських наук, професор, заслужений працівник культури УРСР, головний науковий співробітник відділу порівняльної професійної педагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

♦ **60 років** від дня народження **Антоніни Йосипівни Ваврик** (1955).

Кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник лабораторії

психодіагностики Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

20.02 ♦ **75 років** від дня народження **Галини Прокопівни Лаврентьєвої** (1940).

Кандидат психологічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу інформатизації навчально-виховних закладів Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

БЕРЕЗЕНЬ

5.03 ♦ **60 років** від дня народження **Юрія Мефодійовича Ковальчука** (1955).

Кандидат психологічних наук, доцент, учений секретар Інституту обдарованої дитини НАПН України.

♦ **50 років** від дня народження **Катерини Олександрівни Журби** (1965).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, докторант Інституту проблем виховання НАПН України.

9.03 ♦ **50 років** від дня народження **Зореслава Федоровича Самчука** (1965).

Доктор філософських наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу соціальних проблем вищої освіти та виховання студентської молоді Інституту вищої освіти НАПН України.

10.03 ♦ **75 років** від дня народження **Світлани Анатоліївни Гончаренко** (1940).

Кандидат психологічних наук, старший науковий

співробітник, відмінник народної освіти УРСР, завідувач лабораторії психодіагностики Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

13.03 ♦ **65 років** від дня народження **Світлани Володимирівни Коновець** (1950).

Доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії морального та етичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України.

14.03 ♦ **75 років** від дня народження **Віктора Миколайовича Синьова** (1940).

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений юрист України, професор НАВС України, фахівець у галузі корекційної педагогіки, юридичної психології та педагогіки, з проблем розвитку, навчання та виховання дітей і дорослих із порушенням інтелекту та вадами соціальної поведінки, директор Інституту корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

16.03 ♦ **65 років** від дня народження **Олександра Івановича Ляшенка** (1950).

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, відмінник освіти України, фахівець у галузі дидактики й методики навчання фізики, з питань педагогічного оцінювання та моніторингу якості освіти, академік-секретар Відділення загальної середньої освіти НАПН України.

- 22.03 ♦ **55 років** від дня народження **Андрія Васильовича Селецького** (1960).
Кандидат історичних наук, старший науковий співробітник лабораторії професійного навчання на виробництві Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.
- 23.03 ♦ **55 років** від дня народження **Павла Дмитровича Фролова** (1960).
Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, відмінник освіти України, завідувач лабораторії соціально-психологічних технологій Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.
- 28.03 ♦ **70 років** від дня народження **Василя Федоровича Баранівського** (1945).
Доктор філософських наук, професор, заслужений працівник освіти України, головний науковий співробітник відділу соціальних проблем вищої освіти та виховання студентської молоді Інституту вищої освіти НАПН України.

КВІТЕНЬ

- 3.04 ♦ **65 років** від дня народження **Валентини Терентіївни Лозовецької** (1950).
Доктор педагогічних наук, професор, заслужений учитель України, головний науковий співробітник лабораторії професійної орієнтації й виховання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.
- 15.04 ♦ **60 років** від дня народження **Олександра**

Володимировича Глузмана (1955).

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений працівник освіти України, заслужений працівник освіти Автономної Республіки Крим, відмінник освіти України, фахівець у галузі університетської педагогічної освіти, з проблем навчально-методичного забезпечення підготовки педагогічних кадрів в Україні й за кордоном, ректор Кримського гуманітарного університету (Ялта).

17.04 ♦ **75 років** від дня народження **Юрія Тихоновича Рождественського (1940).**

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії історії психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

♦ **55 років** від дня народження **Олександра Васильовича Скрипнюка (1960).**

Доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, Європейської академії наук, літератури та мистецтв, дійсний член Національної академії правових наук України (НАПрН України), заслужений юрист України, фахівець у галузі теорії держави й права, конституційного права, правових проблем політичних інститутів і процесів, керівник управління зв'язків із державними органами та міжнародними організаціями НАПрН України.

20.04 ♦ **55 років** від дня народження **Володимира Васильовича Юрченка (1960).**

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії змісту професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

22.04 ♦ **65 років** від дня народження **Володимира Івановича Рябченка** (1950).

Кандидат сільськогосподарських наук, заслужений працівник народної освіти УРСР, провідний науковий співробітник відділу соціальних проблем вищої освіти та виховання студентської молоді Інституту вищої освіти НАПН України.

23.04 ♦ **75 років** від дня народження **Тамари Миколаївни Хмари** (1940).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії математичної і фізичної освіти Інституту педагогіки НАПН України.

ТРАВЕНЬ

8.05 ♦ **50 років** від дня народження **Олександра Васильовича Мельника** (1965).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи Інституту проблем виховання НАПН України.

9.05 ♦ **80 років** від дня народження **Ази Михайлівни Карпухіної** (1935).

Доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, фахівець у галузі психофізіології, психології праці, вікової фізіології

та загальної психології, президент Асоціації спеціалістів із проблем психофізіологічного забезпечення ефективності діяльності, живе в США.

17.05 ♦ **65 років** від дня народження **Володимира Іларіоновича Лугового** (1950).

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений працівник освіти України, відмінник освіти України, член Української академії наук з державного управління, Академії педагогічних і соціальних наук (Росія), державний службовець першого рангу, фахівець у галузі педагогіки, вищої освіти, державного управління, управління освітою, перший віце-президент НАПН України.

25.05 ♦ **65 років** від дня народження **Віри Василівни Мелешко** (1950).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії сільської школи Інституту педагогіки НАПН України.

28.05 ♦ **55 років** від дня народження **Олени Олександрівни Вовчик-Блакитної** (1960).

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії екологічної психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

ЧЕРВЕНЬ

2.06 ♦ **65 років** від дня народження **Олени Михайлівни Докукіної** (1950).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, учений секретар Інституту проблем виховання НАПН України.

12.06 ♦ **60 років** від дня народження **Валерія Віталійовича Мачуського** (1955).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, докторант Інституту проблем виховання НАПН України.

16.06 ♦ **60 років** від дня народження **Олександра Ігоровича Глобіна** (1955).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії математичної і фізичної освіти Інституту педагогіки НАПН України.

27.06 ♦ **60 років** від дня народження **Ганни Іванівни Іванюк** (1955).

Доктор педагогічних наук, професор, старший науковий співробітник лабораторії сільської школи Інституту педагогіки НАПН України.

30.06 ♦ **85 років** від дня народження **Бориса Івановича Корольова** (1930).

Доктор історичних наук, професор, заслужений працівник вищої освіти УРСР, головний науковий співробітник відділу педагогіки і психології вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

ЛИПЕНЬ

1.07 ♦ **65 років** від дня народження **Ольги Василівни Пащенко** (1950).

Кандидат технічних наук, доцент кафедри

університетської та професійної освіти і права
Університету менеджменту освіти НАПН України.

- 8.07 ♦ **55 років** від дня народження **Володимира Миколайовича Івкіна** (1960).
Кандидат психологічних наук, доцент кафедри управління проектами та загальнофахових дисциплін Університету менеджменту освіти НАПН України.
- 9.07 ♦ **60 років** від дня народження **Любові Володимирівни Григоровської** (1955).
Кандидат педагогічних наук, доцент, учений секретар Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.
- 17.07 ♦ **60 років** від дня народження **Валерія Олександровича Киричука** (1955).
Кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти НАПН України.
- 25.07 ♦ **65 років** від дня народження **Олександра Мусійовича Макарчука** (1950).
Кандидат технічних наук, доцент кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій Інституту менеджменту освіти НАПН України.
- 27.07 ♦ **65 років** від дня народження **Анатолія Антоновича Мазаракі** (1950).
Доктор економічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений діяч науки і техніки

України, фахівець у галузі економічної освіти й виховання, економічної теорії, голова ради з питань вищої освіти МОН України, науково-методичної комісії з менеджменту, член Атестаційної колегії МОН України, ректор Київського національного торговельно-економічного університету.

28.07 ♦ **75 років** від дня народження **Галини Павлівни Шевченко** (1940).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, фахівець у галузі теорії естетичного виховання учнівської й студентської молоді, завідувач кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (Луганськ).

29.07 ♦ **80 років** від дня народження **Василя Калениковича Майбороди** (1935).

Доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник народної освіти УРСР, головний науковий співробітник відділу педагогіки і психології Інституту вищої освіти НАПН України.

31.07 ♦ **75 років** від дня народження **Георгія Сергійовича Єгорова** (1940).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України.

СЕРПЕНЬ

6.08 ♦ **80 років** від дня народження **Елеонори**

Львівни Носенко (1935).

Доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник народної освіти УРСР, фахівець у галузі психолінгвістики, загальної й педагогічної психології, з питань емоційних станів людини, психології пізнання; професор кафедри педагогічної та вікової психології Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

9.08 ♦ **85 років** від дня народження **Віктора Григоровича Бар'яхтара (1930).**

Доктор фізико-математичних наук, професор, дійсний член НАН України, Герой України, почесний академік НАПН України, заслужений діяч науки України, лауреат Державних премій України в галузі науки і техніки, фахівець у галузі теоретичної фізики, зокрема фізики твердого тіла, проблем магнетизму, ядерної енергетики, директор Інституту магнетизму НАН України.

13.08 ♦ **60 років** від дня народження **Тамари Володимирівни Кравченко (1955).**

Доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії сімейного виховання Інституту проблем виховання НАПН України.

18.08 ♦ **55 років** від дня народження **Євгенії Родіонівни Чернишової (1960).**

Доктор педагогічних наук, професор, відмінник освіти України, проректор із наукової та науково-

методичної роботи Університету менеджменту освіти НАПН України.

20.08 ♦ **55 років** від дня народження **Оксани Анатоліївни Комаровської** (1960).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії естетичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України.

25.08 ♦ **65 років** від дня народження **Георгія Олександровича Штомпеля** (1950).

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогічної майстерності Університету менеджменту освіти НАПН України.

ВЕРЕСЕНЬ

2.09 ♦ **70 років** від дня народження **Анатолія Антоновича Корнієнка** (1945).

Кандидат психологічних наук, відмінник народної освіти УРСР, заступник директора із загальних питань Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

7.09 ♦ **60 років** від дня народження **Валентина Вікторовича Тесленка** (1955).

Доктор педагогічних наук, доцент, головний науковий співробітник відділу проектування розвитку обдарованості Інституту обдарованої дитини НАПН України.

16.09 ♦ **75 років** від дня народження **Геннадія Анатолійовича Дмитренка** (1940).

Доктор економічних наук, професор, завідувач

кафедри економіки та управління персоналом
Університету менеджменту освіти НАПН України.

21.09 ♦ **50 років** від дня народження **Лариси Дмитрівни Березівської** (1965).

Доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії історії педагогіки, учений секретар Інституту педагогіки НАПН України.

22.09 ♦ **65 років** від дня народження **Ольги Григорівни Ярошенко** (1950).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник народної освіти УРСР, відмінник освіти України, фахівець у галузі дидактики й методики навчання хімії, з проблем групової навчальної діяльності школярів (на матеріалі вивчення хімії), професор кафедри теорії та методики навчання природничо-географічних дисциплін Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

30.09 ♦ **65 років** від дня народження **Валентини Анатоліївни Григор'євої** (1950).

Кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії управління професійно-технічною освітою Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

ЖОВТЕНЬ

7.10 ♦ **65 років** від дня народження **Віктора Леонідовича Матросова** (1950).

Доктор фізико-математичних наук, професор, дійсний член Російської академії освіти (РАО), член-кореспондент РАН, іноземний член НАПН України, заслужений діяч науки РФ, фахівець у галузі математичної кібернетики, математичної логіки та інформатики, ректор Московського державного педагогічного університету.

9.10 ♦ **75 років** від дня народження **Івана Дмитровича Беха** (1940).

Доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, відмінник освіти України, фахівець із проблем психолого-педагогічного розвитку особистості, теорії та методики виховання, директор Інституту проблем виховання НАПН України.

11.10 ♦ **50 років** від дня народження **Олега Леонідовича Моріна** (1965).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії трудового виховання і профорієнтації Інституту проблем виховання НАПН України.

19.10 ♦ **55 років** від дня народження **Лариси Миколаївни Коробки** (1960).

Кандидат психологічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії психології мас та спільнот Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

21.10 ♦ **50 років** від дня народження **Олега Михайловича Спіріна** (1965).

Доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

30.10 ♦ **55 років** від дня народження **Ірини Іванівни Карабаєвої** (1960).

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

ЛИСТОПАД

3.11 ♦ **75 років** від дня народження **Василя Павловича Пішака** (1940).

Доктор медичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник народної освіти УРСР, лауреат Державної премії в галузі науки і техніки та премії імені О. О. Богомольця НАН України, фахівець у галузі медичної біології, фізіології та патофізіології, підготовки медичних кадрів, завідувач кафедри медичної біології, генетики та фармацевтичної ботаніки Буковинського державного медичного університету (Чернівці).

13.11 ♦ **55 років** від дня народження **Миколи Івановича Піддячого** (1960).

Доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник лабораторії профільного навчання та профконсультацій Інституту педагогіки НАПН України.

- 15.11 ♦ **70 років** від дня народження **Людмили Петрівни Величко** (1945).
Доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії біологічної і хімічної освіти Інституту педагогіки НАПН України.
- ♦ **50 років** від дня народження **Ірини Вікторівни Яворської-Ветрової** (1965).
Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології особистості Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.
- 21.11 ♦ **60 років** від дня народження **Василя Олексійовича Балуха** (1955).
Доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник освіти України, відмінник освіти України, фахівець із античної та середньовічної історії, богословської та релігієзнавчої думки, з проблем філософії освіти, педагогіки й виховання, декан філософсько-теологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
- 22.11 ♦ **55 років** від дня народження **Юлії Борисівни Малієнко** (1960).
Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України.
- 29.11 ♦ **65 років** від дня народження **Володимира Григоровича Бутенка** (1950).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, фахівець у галузі теорії та методики художньо-естетичної освіти й виховання учнівської та студентської молоді, головний редактор збірника наукових праць «Актуальні проблеми державного управління і психології», завідувач кафедри педагогіки і психології Херсонського національного технічного університету (ХНТУ).

ГРУДЕНЬ

4.12 ♦ **60 років** від дня народження **Валентини Іванівни Лагодзінської** (1955).

Кандидат психологічних наук, науковий співробітник лабораторії організаційної психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

5.12 ♦ **90 років** від дня народження **Євгена Леонідовича Гливи** (1925).

Доктор філософських наук із психології, іноземний член НАПН України (Австралія), фахівець у галузі експериментальної, консультативної медичної та клінічної психології, керівник делегатури Українського Вільного Університету в Австралії, член-кореспондент НТШ, лектор і супервізор «Австралійської наукової організації застосування гіпнозу».

♦ **85 років** від дня народження **Надії Михайлівни Острроверхової** (1930).

Доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії управління

освітніми закладами Інституту педагогіки НАПН України.

9.12 ♦ **80 років** від дня народження **Віктора Васильовича Клименка** (1935).

Доктор психологічних наук, доцент, головний науковий співробітник лабораторії вікової психофізіології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

11.12 ♦ **65 років** від дня народження **Бориса Петровича Лазоренка** (1950).

Кандидат філософських наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії соціальної психології особистості Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

16.12 ♦ **60 років** від дня народження **Марка Абрамовича Вайнтрауба** (1955).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії змісту професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

19.12 ♦ **65 років** від дня народження **Георгія Георгійовича Філіпчука** (1950).

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, іноземний член РАО, заслужений діяч науки і техніки України, відмінник народної освіти УРСР, фахівець у галузі виховання, професійної педагогіки, екологічної освіти, розвитку шкільництва в умовах багатонаціонального регіону, голова редакційної ради екологічної газети «Екотиждень».

22.12 ♦ **55 років** від дня народження **Тетяни Іванівни Вороненко** (1960).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії біологічної і хімічної освіти Інституту педагогіки НАПН України.

♦ **50 років** від дня народження **Ірини Миколаївни Поклад** (1965).

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії історії психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

29.12 ♦ **65 років** від дня народження **Тетяни Михайлівни Титаренко** (1950).

Доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник освіти України, фахівець у галузі соціальної психології, психології особистості, вікової, педагогічної й консультативної психології, завідувач лабораторії соціальної психології особистості Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

Список скорочень

- АЕС – атомна електростанція
АМ – Академія мистецтв
АМН – Академія медичних наук
АН – Академія наук
АПН – Академія педагогічних наук
ВАПЛІТЕ – Вільна академія пролетарської літератури
ВНЗ – вищий навчальний заклад
ВУАН – Всеукраїнська академія наук
ВУС – Всеукраїнська учительська спілка
ВУСПП – Всеукраїнська спілка пролетарських письменників
ВУЦВК – Всеукраїнський центральний виконавчий комітет
ДВНЗ – державний вищий навчальний заклад
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
ЗОШ – загальноосвітня школа
ЗУНР – Західноукраїнська Народна Республіка
ІПО – Інститут післядипломної освіти
МБО – Міжнародне бюро освіти
МОН – Міністерство освіти і науки
МПА – Міжнародна педагогічна академія
НАВС – Національна академія внутрішніх справ
НАН – Національна академія наук
НАПН – Національна академія педагогічних наук
НБУ – Національна бібліотека України
НДІ – науково-дослідний інститут
НДІП – науково-дослідний інститут педагогіки
НКО – Національний комісаріат освіти
НТШ – Наукове товариство імені Шевченка

ООН – Організація Об'єднаних Націй
ОУН – Організація українських націоналістів
ПТО – професійно-технічна освіта
ПТУ – професійно-технічне училище
РАО – Російська академія освіти
РНК – Рада Народних Комісарів
РРФСР – Російська Радянська Федеративна
Соціалістична республіка
РФ – Російська Федерація
СПУ – Спілка письменників України
СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
США – Сполучені Штати Америки
УАН – Українська академія наук
УБА – Українська бібліотечна асоціація
УВАН – Українська вільна академія наук
УМО – Університет менеджменту освіти
УНДІП – Український науково-дослідний інститут
педагогіки
УНР – Українська Народна Республіка
УПА – Українська повстанська армія
УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка
УСРР – Українська Соціалістична Радянська Республіка
УЦР – Українська Центральна Рада
ХІНО – Харківський інститут народної освіти
ЦБС – Центральна бібліотечна система
ЦВК – Центральний виконавчий комітет
ЦППО – Центральний інститут післядипломної
педагогічної освіти
ЦК КПРС – Центральний Комітет Комуністичної партії
Радянського Союзу
ЦК КП(б)У – Центральний Комітет Комуністичної партії
(більшовиків) України

ЦК ЛКСМУ – Центральний Комітет Ленінської
Комуністичної спілки молоді України

ЦК КПЗУ – Центральний Комітет Комуністичної партії
Закарпатської України

Іменний покажчик

- Авенаріус М. П. –
19.09.1835
Адлер Альфред –
7.02.1870
Аквінський Тома – див.
Тома Аквінський
Ампер Андре –
22.01.1775
Ананьїн С. А. – 1875
Анастасевич В. Г. –
11.03.1775
Андерсен Ганс –
2.04.1805
Андрієвський О. О. –
28.03.1845
Антонович М. О. –
9.05.1835
Аполлінер Гійом –
26.08.1880
Аргайл Майкл –
11.08.1925

Багрицький Е. Г. –
3.11.1895
Баженов М. М. –
18.10.1885
Базелюк В. Г. –
[29.01.1955]
Байер Йоганн –
31.10.1835

Балей С. В. – 4.02.1885
Балицький Юліан – 1885
Балух В. О. – [21.11.1955]
Баранівський В. Ф. –
[28.03.1945]
Баранович Лука –
бл. 1620
Барвінський В. Г. –
25.02.1850
Барвінський В. О. –
28.10.1885
Бар'яхтар В. Г. –
[9.08.1930]
Батишев С. Я. –
19.10.1915
Бах Йоганн-Себастьян –
21.03.1685
Башкирцева М. К. –
23.11.1860
Бедзик Ю. Д. – 25.11.1925
Безу Етьєн – 31.03.1730
Березанська Є. С. –
9.01.1890
Березівська Л. Д. –
[21.09.1965]
Березовський М. С. –
27.10.1745
Беринда Памво – бл. 1560
Бернштейн С. Н. –
5.03.1880

Берон Пьотр – 1795
Бех І. Д. – [9.10.1940]
Белій Андрій –
26.10.1880
Биков В. Ю. – [1.02.1945]
Биковський Л. Ю.–
23.04.1895
Бідняк М. П. – 1.02.1930
Білоконський І. П. –
6.06.1855
Білокур К. В. – 7.12.1900
Білоус Д. Г. – 24.04.1920
Біляєв О. М. – 27.02.1925
Блок О. О. – 28.11.1880
Бобрик І. І. – 6.10.1925
Богданович М. В. –
20.11.1925
Боднарчук І. Д. –
21.12.1910
Боплан Гійом – 1600
Бор Нільс – 7.10.1885
Боровик В. Н. –
14.03.1925
Брадїс В. М. – 23.12.1890
Бредберї Рей – 22.08.1920
Бречкевич М. В. –
4.06.1870
Бунін І. О. – 22.10.1870
Бутенко В. Г. –
[29.11.1950]

Ваврик А. Й. –
[19.02.1955]
Вайнтрауб М. А. –
[16.12.1955]
Вальо М.А. – 16.06.1925
Василевська В. Л.–
21.01.1905
Васютинський В. О. –
[21.01.1955]
Ващенко-Захарченко
М. Є. – 12.11.1825
Вейерштрасс Карл–
31.10.1815
Величко Л. П. –
[5.11.1945]
Величко С. В. – 1670
Венгеров С. П. –
17.04.1855
Венеціанов О. Г. –
18.02.1780
Вербицький М. М. –
4.03.1815
Вертгеймер Макс –
15.04.1880
Верховинець В. М.–
5.01.1880
Верьовка Г. Г. –
25.12.1895
Вилегжаніна Т. І. –
16.06.1950

Винниченко В. К. –
26.07.1880
Вишенський Іван –
бл. 1550
Вієт Франсуа – 1540
Вільчковський Е. С. –
[19.01.1935]
Вільш Іоланта –
[19.01.1945]
Владиславлев Г. В. –
14.06.1880
Вовчик-Блакитна –
[28.05.1960]
Водовозов В. І. –
9.10.1825
Волков Р. М. – 13.10.1885
Володимирський А. В. –
16.04.1875
Волошина Н. Й. –
2.01.1940
Вольта Алессандро –
18.02.1745
Вороненко Т. І. –
[22.12.1960]
Вороньківський І. О. –
1875

Гаудиг Гуго – 5.12.1860
Гаюї Валентин –
13.11.1745
Гегель Георг – 27.08.1770

Гельвецій Клод –
31.01.1715
Гендель Георг –
23.02.1685
Гендрихівська А. І. – 1885
Гіляров О. М. –
20.12.1855
Глива Є. Л. – [5.12.1925]
Глобін О. І. – [16.06.1955]
Глузман О. В. –
[15.04.1955]
Гнатюк Д. М. –
28.03.1925
Гольдбах Християн –
18.03.1690
Гончаренко С. А. –
[10.03.1940]
Гончарук Є. Г. –
7.01.1930
Горбатий П. А. –
6.11.1890
Гордасевич Г. Л. –
31.03.1935
Горностай П. П. –
[13.02.1955]
Гороховатський Я. Б. –
17.09.1925
Грек Максим –
див. Максим Грек
Грибоєдов О. С. –
15.01.1795

Григор'єва В. А. –
 [30.09.1950]
 Григорович В. І. –
 12.05.1815
 Григоровська Л. В. –
 [09.07.1955]
 Гриневичева Катря –
 19.11.1875
 Гринько Г. Ф. –
 30.11.1890
 Грицай М. С. – 16.09.1925
 Грищенко М. М. –
 27.09.1900
 Грін О. С. – 23.08.1880
 Гук Роберт – 18.07.1635
 Гулак-Артемівський
 П. П. 27.01.1790
 Гулевичівна Є. В.
 (Галшка) – 1575 (ін. 1577)

Галятовський Іоанникій –
 бл. 1620
 Гарден Артур –
 12.10.1865
 Гізель Інокентій –
 бл. 1600
 Грімм Якоб – 4.01.1785
 Гурліт Людвіг –
 31.05.1855

Давидов В. В. –
 31.08.1930
 Даденков М. Ф. –
 15.04.1885
 Данте Аліг'єрі – травень
 1265
 Дарманський М. М. –
 1.04.1945
 Даррелл Джеральд –
 7.01.1925
 Демокрит – 460 до н.е.
 Депман І. Я. – 17.07.1885
 Дефо Даніель – бл. 1660
 Дістервег Фрідріх –
 29.10.1790
 Дмитренко Г. А. –
 [16.09.1940]
 Докукіна О. М. –
 [2.06.1950]
 Донченко О. А. –
 [9.02.1950]
 Дрогобич Юрій – бл. 1450
 Дубровіна Л. А. –
 30.09.1950
 Дунаєвський І. О. –
 30.01.1900
 Дьячков О. І. – 18.08.1900

Евклід – бл. 325 р. до н. е.
 Елькін Д. Г. – 31.10.1895

Естковський Еварист –
26.10.1820

Єгоров Г. С. –
[31.07.1940]

Єрмаков В. П. –
11.03.1845

Єрошенко В. Я. –
12.01.1890

Єсенін С. О. – 3.10.1895

Єфименко П. С. – 1835

Жоліо-Кюрі Фредерік –
19.03.1900

Журба К. О. – [5.03.1965]

Забаштанський В. О. –
5.10.1940

Загуд Д. Ю. – 28.08.1890

Закревський М. В.–
21.06.1805

Запорожець О. В. –
12.09.1905

Згуровський М. З. –
[30.01.1950]

Зейдель Роберт –
23.11.1850

Зеров Д. К. – 20.09.1895

Зеров М. К. – 26.04.1890

Зизаній С. І. – бл. 1570

Золя Еміль – 2.04.1840

Зощенко М. М. –
10.08.1895

Зюферн Йоганн –
3.01.1775

Ібн Сіна (Авіценна) – 980

Іванюк Г. І. – [27.06.1955]

Івкін В. М. – [8.07.1960]

Ісаковський М. В.–
19.01.1900

Ісікава Такубоку –
28.10.1885

Йоффе А. Ф. – 29.10.1880

Калинович І. Т. –
28.11.1885

Карабаєва І. І. –
[30.10.1960]

Карбулицький І. І. –
17.05.1880

Карпенко-Карий І. К. –
29.09.1845

Карпухіна А. М. –
[9.05.1935]

Кашченко М. Ф. –
7.05.1855

Квітка К. В. – 4.02.1880

Кипріян – бл. 1330

Кирило Туровський –
1130

Киричук В. О. –
[17.07.1955]
Кирпичов В. Л. –
8.10.1845
Кіплінг Джозеф –
30.12.1865
Кістяківський В. О. –
12.10.1865
Клименко В. В. –
[9.12.1935]
Кліффорд Вільям –
4.05.1845
Кобринська Н. І. –
8.06.1855
Ковалевська С. В. –
15.01.1850
Ковальчук Ю. М. –
[5.03.1955]
Коляденко В. Г. –
5.07.1935
Комаровська О. А. –
[20.08.1960]
Кондильяк Етьєн – 1715
Коновець С. В. –
[13.03.1950]
Копиленко О. І. –
1.08.1900
Копистенський Захарія –
бл. 1585
Кордт В. О. – 19.02.1860
Коренець Д. В. –
3.03.1875
Корнієнко А. А. –
[2.09.1945]
Корнієнко А. П. –
10.09.1935
Корнійчук О. Є. –
25.05.1905
Коробанова О. Л. –
[30.01.1960]
Коробка Л. М. –
[19.10.1960]
Корольов Б. І. –
[30.06.1930]
Косов С. А. (Сильвестр) –
бл. 1600
Костенко Л. В. –
19.03.1930
Котермак Ю. – див.
Дрогобич Юрій
Коховський В. П. –
14.03.1835
Коцюба М. – 1885
Кошиць О. А. –
12.09.1875
Кравченко Т. В. –
[13.08.1955]
Кравченко Уляна –
18.04.1860
Кропивницький М. Л. –
22.05.1840

Кубійович В. М. –
23.09.1900
Кудін В. О. – [19.02.1925]
Кукольник В. Г. –
30.01.1765
Кулібін І. П. – 21.04.1735
Купрін О. І. – 7.09.1870
Курнаков М. С. –
6.12.1860
Кушнарєнко Н. М. –
21.10.1950
Кушнерик Ф. Д. –
19.09.1875

Лаврентьєва Т. Г. –
[20.02.1940]
Лаврінєнко Ю. А. –
3.05.1905
Лавровський М. О. –
3.12.1825
Лагодзінська В. І. –
[4.12.1955]
Лазорєнко Б. П. –
[11.12.1950]
Лазорський М. П. –
27.10.1890
Латишев В. О. –
23.07.1850
Ле І. Л. – 22.03.1895
Левицький І. О. –
18.01.1850

Лєвін Курт – 9.09.1890
Леонтович П. І. –
9.03.1825
Лепелєтьє Луї –
29.05.1760
Лепкий С. Т. – 31.12.1845
Липа І. Л. – 24.02.1865
Липа Ю. І. – 18.05.1900
Лисєнко А. Є. –
30.11.1915
Лозинський М. М. –
30.07.1880
Лозовецька В. Т. –
[3.04.1950]
Лордкіпанідзе Д. О. –
18.03.1905
Лубенець Т. Г. –
21.02.1855
Луговий В. І. –
[17.05.1950]
Луначарський А. В. –
23.11.1875
Луценко І. А. – 17.05.1915
Льюїс Гаррі С. –
7.02.1885
Ляшенко О. І. –
[16.03.1950]

Магєллан Фернан – бл.
1480

Мазаракі А. А. –
[27.07.1950]
Майборода В. К. –
[29.07.1935]
Макарчук О. М. –
[25.07.1950]
Максим Грек – 1470
Максимович Ігнатій –
бл. 1725
Малієнко Ю. Б. –
[22.11.1960]
Малінін О. Ф. –
10.02.1835
Манн Томас – 6.06.1875
Мартинова Р. Ю. –
[18.02.1950]
Маруся Чурай – 1625
Маслов В. І. – 2.01.1885
Маслов С. І. – 29.11.1880
Матросов В. Л. –
[7.10.1950]
Мачуський В. В. –
[12.06.1955]
Мединський Є. М. –
11.03.1885
Межов В. І. – 29.05.1830
Мейер Лотар – 19.08.1830
Мелешко В. В. –
[25.05.1950]
Мельник О. В. –
[8.05.1965]
Менчинська Н. О.–
15.01.1905
Мережковський Д. С.–
14.08.1865
Мефодій – бл. 815
Мечников І. І. –
15.05.1845
Мисник П. Д. –
22.03.1915
Монтессорі Марія –
3.08.1870
Мопассан Гі де –
5.08.1850
Мордовець Д. Л. –
9.12.1830
Моріак Франсуа –
11.10.1885
Морін О. Л. –
[11.10.1965]
Мороз О. Г. – 14.01.1940
Моруа Андре –
26.07.1885
Мочульський М. М. –
13.09.1875
Музиченко О. Ф. –
21.08.1875
Мурашко О. О. –
7.09.1875
Мусатов С. О. –
[10.01.1940]

Наріжний В. Т. – 1780
Немировський Є. Л. –
21.04.1925
Нестайко В. З. –
30.01.1930
Нестор (літописець) – бл.
1055
Нечаєв О. П. – 5.11.1870
Нитченко Д. В. –
21.02.1905
Ніковський А. В. –
14.10.1885
Носенко Е. Л. –
[6.08.1935]

Озаркевич І. – 1795
Окуневська-Морачевська
С. – 12.05.1865
Олійник Б. І. – 22.10.1935
Олійник С. Д. –
18.07.1930
Ольга (княгиня київська)
бл. 890
Орбан-Лембрік Л. Е. –
[17.06.1955]
Орлай І. С. – 1770
Осиповський Т. Ф. –
2.02.1765
Островерхова Н. М. –
[5.12.1930]

Острогорський В. П. –
16.02.1840
Осьмачка Т. С. –
16.05.1895
Охорович Ю. –
23.02.1850

Павленко А. Ф. –
[11.01.1940]
Палладін О. В. –
10.09.1885
Партицький О. Й. – 1840
Пастернак Б. Л. –
10.02.1890
Патон Є. О. – 4.03.1870
Паульсон Й. І. –
16.08.1825
Пашенко О. В. –
[1.07.1950]
Перепьолкін Д. І. –
9.06.1900
Петров М. І. – 12.04.1840
Пирогов М. І. –
25.11.1810
Піддячий М. І. –
[13.11.1960]
Пірамович Гжегож –
25.11.1735
Пішак В. П. – [3.11.1940]
Плевако М. А. – 9.12.1890

Плещеев О. М. –
4.12.1825
Плутарх – бл. 45
Подолінський С. А. –
31.07.1850
Поздняков В. М. –
[3.01.1950]
Поклад І. М. –
[22.12.1965]
Полетика Г. А. – 1725
Постернак С. П. –
27.04.1885
Потебня О. О. –
22.09.1835
Птолемей Клавдій –
бл. 100
Пулюй І. П. – 2.02.1845

Райков Б. Є. – 21.09.1880
Райніс Ян – 11.09.1865
Рау Н. О. – 5.06.1870
Рентген Вільгельм –
27.03.1845
Реформатський С. М. –
1.04.1860
Рибніков М. О. –
29.10.1880
Рибнікова М. О. –
20.02.1885
Рибчинський Ю. Є. –
22.05.1945

Рилєєв К. Ф. – 29.09.1795
Рильський М. Т. –
19.03.1895
Рільке Райнер Марія –
4.12.1875
Рождественський Ю. Т. –
[17.04.1940]
Ротаєнко П. А. –
[29.12.1940]
Руберовський М. О. –
25.07.1845
Руденко М. Д. –
19.12.1920
Рудченко І. Я. – 2.09.1845
Русин Павло – бл. 1470
Рябченко В. І. –
[22.04.1950]
Ряппо Я. П. – 11.04.1880

Савицький О. М. – 1845
Саврасов О. К. –
24.05.1830
Сазоненко Г. С. –
17.03.1945
Самчук У. О. – 20.02.1905
Самчук Я. Ф. –
[9.03.1965]
Свідзинський В. Ю. –
9.10.1885
Селецький А. В. –
[22.03.1960]

Семенов Д. Д. – 3.01.1835
Сендульський А. –
17.10.1830
Сен-Сімон Клод –
17.10.1760
Сент-Екзюпері Антуан де
29.06.1900
Сенченко М. І. –
1.05.1945
Сергєєв-Ценський С. М. –
30.09.1875
Сидоренко М. М. –
23.03.1950
Симиренко Л. П. –
18.02.1855
Симоненко В. А. –
8.01.1935
Симонов К. М. –
28.11.1915
Синиця І. О. – 6.08.1910
Синьов В. М. –
[14.03.1940]
Сиротенко А. Й. –
1.05.1935
Сіверс З. Ф. –
[29.01.1955]
Сімович В. І. – 9.03.1880
Скиба М. Є. – [1.01.1950]
Скопенко В. В. –
18.12.1935

Скрипнюк О. В. –
[17.04.1960]
Скульський Р. П. –
22.11.1935
Слуцький Є. Є. –
19.04.1880
Смолич Ю. К. – 7.07.1900
Соботович Є. Ф. –
30.03.1935
Соловейчик С. Л. –
1.10.1930
Соловійов С. М. –
17.05.1820
Сопіков В. С. – 1765
Спенсер Герберт –
27.04.1820
Сперанський О. В. –
25.07.1865
Спірін О. М. –
[21.10.1965]
Старицький М. П.–
14.12.1840
Степко М. Ф. –
[24.01.1945]
Стецько Ярослава–
14.05.1920
Стівенсон Роберт –
13.11.1850
Струминський В. Я. –
1.01.1880

- Ступарик Б. М. –
7.03.1940
- Сухомлинський В. О. –
28.09.1918
- Тарнавська М. Т. –
15.11.1930
- Тарновський В. В. –
26.06.1810
- Тарусова Л. І. –
[10.02.1950]
- Твен Марк – 30.11.1835
- Тейлор Брук – 18.08.1685
- Тельнюк С. В. –
26.04.1935
- Тесленко В. В. –
[7.09.1955]
- Титаренко Т. М. –
[29.12.1950]
- Тома Аквінський – 1225
- Томашевський Тадеуш –
12.07.1910
- Томашівський С. Ф. –
9.01.1875
- Торопов К. О. –
12.05.1860
- Троїцький М. М. –
1.08.1835
- Троповський Л. Н. –
25.02.1885
- Туган-Барановський М. І.
8.01.1865
- Тулуб З. П. – 28.11.1890
- Туровський Кирило –
див. Кирило Туровський
- Тхоржевський Д. О. –
18.06.1930
- Тютюнник Григорій М. –
23.04.1920
- Фабріціус В. І. –**
15.07.1845
- Фалес Мілетський –
640 р. до н.е.
- Федоренко П. К. –
30.10.1880
- Федорів Р. М. – 1.12.1930
- Федоров Іван – бл. 1510
- Фет А. А. – 5.12.1820
- Філіпчук Г. Г. –
[19.12.1950]
- Фльоров В. О. –
22.02.1860
- Франко З. Т. – 31.10.1925
- Фролов П. Д. –
[23.03.1960]
- Хвойка В. В. – 21.02.1850**
- Хлебников В. В. –
9.11.1885

Хмара Т. М. –
[23.04.1940]

Хмельницький Б. М. –
бл. 1595

Цвелих Т. І. – 24.04.1910

Чайковський П. І. –
7.05.1840

Чапек Карел – 9.01.1890

Чарнолуський В. І. –
24.09.1865

Чепіга (Зеленкевич) Я. Ф.
– 12.05.1875

Чередниченко Д. С. –
30.11.1935

Чернишова Є. Р. –
[18.08.1960]

Чехов А. П. – 29.01.1860

Чехов М. В. – 27.06.1865

Чурай Маруся – див.
Маруся Чурай

Шамо І. Н. – 21.02.1925

Шафарик Йозеф –
13.05.1795

Шведов Ф. Н. –
26.02.1840

Шевченко Г. П. –
[28.07.1940]

Шевченко Т. Г. –
9.03.1814

Шейковський К. В. – 1835

Шепотько В. П. –
3.09.1935

Шептицький Андрей –
29.07.1865

Шолохов М. О. –
24.05.1905

Шталь Георг – 21.10.1660

Штомпель Г. О. –
[25.08.1950]

Штраус Йоганн –
25.10.1825

Шумський О. Я. –
2.12.1890

Щепкін П. В. –
29.06.1865

Щербина В. І. –
28.05.1850

Юнг Карл – 26.07.1875

Юрченко В. В. –
[20.04.1960]

Яворницький Д. І. –
6.11.1855

Яворська-Ветрова І. В. –
[15.11.1965]

Яворський М. І. –
15.11.1885
Язиков Д. Д. – 3.05.1850
Ян В. Г. – 4.01.1875

Ярошенко О. Г. –
[22.09.1950]
Ястребов В. М. –
18.07.1855

Список використаної літератури

1. Алексюк, А. М. Педагогіка вищої освіти України : історія, теорія : підруч. для студ., аспірантів та мол. викладачів вузів / А. М. Алексюк ; Міжнар. фонд «Відродження». – К. : Либідь, 1998. – 560 с.
2. Антология педагогической мысли Украинской ССР / АПН СССР ; редкол.: М. В. Фоменко, Ю. Ю. Кондуфор, Н. Д. Ярмаченко. – М. : Педагогика, 1988. – 640 с.
3. Березівська, Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ ст. : монографія / Л. Д. Березівська ; наук. ред. О. В. Сухомлинська ; Ін-т педагогіки АПН України. – К. : Богданова А. М., 2008. – 405 с.
4. Більчук, М. Українські та зарубіжні письменники: розповіді про життя і творчість : [посіб. для вчителів почат. класів] / Маргарита Більчук. – Т. : Підручники і посібники, 2008. – 240 с.
5. Бородін, О. І. Біографічний словник діячів у галузі математики / О. І. Бородін, А. С. Бугай ; відп. ред. Й. І. Гіхман. – К. : Рад. школа, 1973. – 551 с.
6. Великие люди – библиотекари: от А до Я / сост. Е. И. Полтавская ; под ред. Ю. Н. Столярова. – К. : Шкіл. б-ка, 2005. – 160 с.
7. Видатні педагоги України та світу [Електронний ресурс]: ресурс містить біографії, бібліографію публікацій, повнотекстові бази статей видатних педагогів, відомості про товариства, асоціації та заклади, які носять ім'я педагогів, фотогалереї тощо / автор ідеї та наук. ред. П. І. Рогова. – Електрон. дані. –

К., [2008–]. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/scientific_information_work/suhomlynskiy/. – Заголовок з екрана. – Зміст: Сухомлинський В. О. ; Астряб О. М. ; Ващенко Г. Г. ; Дурдуківський В. Ф. ; Каразін В. Н. ; Корчак Я. ; Макаренко А. С. ; Онищук В. О. ; Ушинський К. Д. ; Ярмаченко М. Д. ; Соколянський І. П. та ін.

8. Видатні психологи : біогр. довід. / [упоряд. Т. Шаповал]. – К. : Шкіл. світ, 2005 (вид. Л. Галіцина). – 119 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
9. Гончаренко, С. Український педагогічний енциклопедичний словник / Семен Гончаренко. – Вид. 2-ге, доповн. і випр. – [Рівне] : Волинські обереги, 2011. – 519 с.
10. Гуменюк, М. П. Українські бібліографи ХІХ–початку ХХ століття : нариси про життя та діяльність / М. П. Гуменюк. – Х. : РВВ Книжк. палати УРСР, 1969. – 182 с.
11. Декалендар : перелік визнач. дат в історії України / Львів. держ. ун-т фіз. культури ; авт. проект, [упорядкув.] Олени Падовської. – Л. : Споллом, 2006. – 165 с.
12. Діячі науки і культури України: нариси життя і діяльності / за ред. А. П. Коцура, В. П. Коцура, Н. В. Терес. – К. ; Чернівці : Книги –ХІІ, 2010. – 686 с.

13. Енциклопедія історії України / НАН України, Ін-т історії України. – К. : Наук. думка, 2003–2012. – Т. 1–9.
14. Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В. Г. Кремень ; чл. редкол.: І. Д. Бех, Н. М. Бібік, В. Ю. Биков [та ін.]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1036 с.
15. Енциклопедія педагогічної освіти України / Ін-т біогр. дослідж. ; [авт.-упоряд. Вадим Болгов]. – К. : Ін-т біогр. дослідж., 2010. – 382 с.
16. Загальна середня освіта : зб. нормат.-правових документів : у 2 ч. /упоряд.: Д. І. Дейкун, А. М. Свириденко, В. В. Ногін ; за ред. В. П. Романенка. – К. : Нічлава, 2003. – Ч. 1–2.
17. Зайченко, І. В. Проблеми української національної школи у пресі (друга пол. ХІХ – поч. ХХ ст) : навч. посіб. / І. В. Зайченко ; за ред. М. Д. Ярмаченка ; НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. – Л. : [б. в.], 2002. – 344 с.
18. Закони та розпорядження в справі народної освіти /упоряд. М. Глейзер. – Х. : Рад. школа, 1931. – 308 с.
19. Зарубіжні письменники : енциклопед. довід. : у 2 т. /за ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. – Т. : Богдан, 2005–2006. – Т. 1–2.
20. Інститут педагогіки, 80 / АПН України, Ін-т педагогіки ; [голов. ред. В. М. Мадзігон]. – К. : Пед. думка, 2006. – 457 с.

21. Історія освітянських бібліотек України : наук. зб. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; редкол.: П. І. Рогова (голова), К. Т. Селівестрова (заст. голови) [та ін.]. – К. : Вирій, 2006. – 403 с.
22. Королевич, Н. Ф. Українські бібліографи ХХ століття : навч. посіб. для ін-тів культури України / Н. Ф. Королевич. – К. : Книжк. палата України, 1998. – 327 с.
23. Кочан І. Українські лігводидакти крізь призму часу: словник-довідник / Ірина Кочан, Ніна Захлюпана ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка [та ін.]. – Л. : ПЛІС, 2009. – 167 с.
24. Лауреати Нобелівської премії, 1901–2001 : енциклопед. довід. / уклад.: С. О. Довгий, В. М. Литвин, В. Б. Солоіденко. – К. : Київ. видавн. центр, 2001. – 763 с.
25. Лобода, С. М. Українська педагогічна преса ХХ століття: історико-бібліогр. дослідж. / С. М. Лобода ; Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ : ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2010. – 119 с.
26. Народжені Україною : меморіал. альманах : у 2 т. / [голова організац. ком. Л. Кравчук ; голова редакц. ради І. Курас ; редакц. рада: В. Кремень та ін. ; голов. ред. О. Онопрієнко]. – К. : Євроімідж, 2002. – Т. 1–2. – (Золоті імена України).
27. Народное образование в СССР : общеобразоват. школа : сборник док., 1917–1973 гг. / [сост.:

- А. А. Абакумов, Н. П. Кузин, Ф. И. Пузырев, Л. Ф. Литвинов]. – М. : Педагогика, 1974. – 559 с.
28. Національна академія педагогічних наук України : інформ. довід. / [відп.: за вип. В. І. Луговий, А. М. Гуржій, М. І. Бурда]. – К. : Пед. думка, 2013. – 269 с.
29. Основні документи про школу : [збірник-довідник] / упоряд. Березняк Є. О. – К. : Рад. школа, 1973. – 360 с.
30. Педагогический энциклопедический словарь / редкол.: Б. М. Бим-Бад (гл. ред.) [и др.]. – М. : БРЭ, 2003. – 528 с. : ил.
31. Педагогічний словник / АПН України, Ін-т педагогіки ; за ред. М. Ярмаченка. – К. : Пед. думка, 2001. – 516 с.
32. Пономарьов, В. Рік української історії : календар-довідник / Віталій Пономарьов. – Т. : Богдан, 2013. – 415 с.
33. Рогова, П. І. Педагогічні бібліотеки України (друга половина ХІХ – 20-ті роки ХХ ст.) : [монографія] / П. І. Рогова ; АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : Четверта хвиля, 2009. – 271 с.
34. Российская педагогическая энциклопедия : в 2 т. / редкол.: В. В. Давыдов (гл. ред.) [и др.]. – М. : БРЭ, 1993–1999. – Т. 1–2.
35. Сисоєва, С. Нариси з історії розвитку педагогічної думки : навч. посіб. / Світлана Сисоєва, Ірина

Соколова ; МОН України. – К. : Центр навч. л-ри, 2003. – 307 с.

36. В. А. Сухомлинский : биобиблиография / сост.: А. И. Сухомлинская, О. В. Сухомлинская. – К. : Рад. школа, 1987. – 255 с.
37. Україна наукова = Science in Ukraine : довідк.-імідж. вид. Т. 2. Національна академія педагогічних наук України / [авт.-упоряд. Болгов В. В.]. – К. : Укр. акад. геральдики, товар. знаку та логотипу, 2010. – 159 с. : фотогр., іл.
38. Українська література у портретах і довідках: давня література – література ХІХ ст. : довідник / [Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т українознавства, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України]. – К. : Либідь, 2000. – 358 с.
39. Українська літературна енциклопедія / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка ; відп. ред. І. О. Дзевєрін. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1988–1995. – Т. 1–3.
40. Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. : у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. – К. : Либідь, 2005. – Кн. 1–2.
41. Український педагогічний календар : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Переяслав-Хмельниць. держ. пед. ін-т ; за заг. ред. В. П. Коцура. – К., 2002. – 254 с.
42. Український Радянський Енциклопедичний Словник : у 3 т. / редкол.: Ф. С. Бабичев, А. Ф. Денисов, А. В. Кудрицький (відп. ред.) [та ін.]. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1986–1987. – Т. 1–3.

43. Українські архівісти (XIX–XX ст.) : бібліогр. довідник / Держ. ком. архівів України ; [упоряд.: І. Б. Матяш, С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін.]. – К. : [б в.], 2007. – 748 с.
44. Українські бібліографи : біогр. відомості, проф. діяльн., бібліогр. Вип. 1–3 / М-во культури і туризму України, Держ. закл. «Нац. парлам. б-ка України» ; [авт.-уклад.: Р. С. Жданова та ін. ; наук. ред.: В. О. Кононенко, Н. Я. Зайченко]. – К. : ДЗ «Нац. парлам. б-ка України», 2008–2011.
45. Українські фізики та астрономи : посібник-довідник / [авт.-уклад. Віра Шаромова]. – Т. : Підручники і посібники, 2009. – 351 с.
46. Філософський енциклопедичний словник / Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.
47. Шуліка, В. М. Видатні хіміки : матеріали до уроків, 8–9 кл. / В. М. Шуліка. – Х. : Основа, 2004. – 128 с. – (Бібліотека журналу «Хімія» ; вип. 4).